

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นเอกลักษณ์ของ
จังหวัดมุกดาหารเพื่อการท่องเที่ยว

นายชำนาญ อดุลย์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

พ.ศ. 2552

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

**The Development of Community Product of
Mukdaharn Province for Tourisms**

Mr. Chamnan Ukham

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements for the Master of
Arts Degree in Development Strategy
Graduate School, Ubon Ratchathani Rajabhat University**

2009

บทคัดย่อ

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นเอกลักษณ์เพื่อการท่องเที่ยว
ของจังหวัดมุกดาหาร, 135 หน้า. พ.ศ. 2552

ผู้วิจัย นายชำนาญ อุคำ

สาขาวิชา ยุทธศาสตร์การพัฒนา

ประธานกรรมการที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารี หลวงนา

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์สามประการคือ (1) เพื่อศึกษาเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร (2) เพื่อศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ (3) เพื่อผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยนำเอกลักษณ์ของจังหวัดมาเป็นรูปแบบเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้คือ หัวหน้าส่วนราชการ หัวหน้าหน่วยงาน รัฐวิสาหกิจ หน่วยงานภาคเอกชน ในจังหวัดมุกดาหาร 59 คน ประชาชน สมาชิกกลุ่มอาชีพ ใน จังหวัดมุกดาหาร 384 คน และนักท่องเที่ยวที่มาท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร 384 คน รวม 827 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากรางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan เครื่องมือที่ใช้ในการ วิจัยประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

- เอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหารมี 3 ด้านประกอบด้วยด้านผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น คือ ผลิตภัณฑ์ผ้าลายแก้วมุกดา ด้านแหล่งท่องเที่ยวคือ หอแก้วมุกดาหารและด้าน วัฒนธรรมคือ การแต่งกายชนเผ่า 8 เผ่า ที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร
- การศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนพบว่าการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น (OTOP) โดยการสำรวจผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นทะเบียนบัญชีผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้รับการคัดสรรสุดยอด หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ของจังหวัดมุกดาหารมี ทั้งหมด 173 ผลิตภัณฑ์ชุมชน ระดับ 5 ดาว มี 6 ผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ชุมชน ระดับ 4 ดาว มี 44 ผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ชุมชน ระดับ 3 ดาว มี 50 ผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ชุมชน ระดับ 2 ดาว มี 57 ผลิตภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์ชุมชน ระดับ 1 ดาว มี 16 ผลิตภัณฑ์
- การศึกษาผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยนำเอกลักษณ์ของจังหวัดมาเป็นรูปแบบเพื่อจำหน่าย แก่นักท่องเที่ยว พบว่า นักท่องเที่ยวได้ประเมินความเหมาะสมของรูปแบบสินค้าที่เป็นของที่ระลึก

และของฝากที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร มี 3 รูปแบบคือ แบบสินค้าแบบที่ 1 ชื่อผลิตภัณฑ์ กระเป๋าวงกุญแจจากผ้าลายแก้วมุกดา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ผลิตภัณฑ์สินค้าถ้าว่างจำหน่ายนักท่องเที่ยวมีโอกาสจะซื้อเป็นของที่ระลึกและของฝาก อยู่ในระดับมากที่สุด แบบสินค้าแบบที่ 2 ชื่อผลิตภัณฑ์ เสื้อเชิ้บมือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เสื้อเชิ้บมือรูปแบบมีความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด และแบบสินค้าแบบที่ 3 ชื่อผลิตภัณฑ์ ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ 8 เเผ่า มีรูปแบบแปลกน่าสนใจเป็นเอกลักษณ์เฉพาะชนเผ่า 8 เเผ่า คือ เผ่าผู้ไทย เผ่าข่า เผ่ากะเลิง เผ่ากะโซ่ เผ่าไทยอีสาน เผ่าข้อ เผ่าแสก และเผ่าไทยกุลา เป็นของที่ระลึกและของฝากที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ABSTRACT

The Title	A Development of Community Identity Product for Tourism of Mukdaharn Province, 135 pp. 2009
The Author	Mr. Chamnan U-Kham
Program	Development Strategy
Chairman, Thesis Adviser	Assistant Professor Aree Luangna, Ph.D.

The objectives of the study were threefold: (1) to investigate the identity of Mukdaharn, (2) to examine the development of community product serving as the brand identity of the province, and (3) to produce the community product using the provincial brand identity in the making of the product for tourists' attractions.

A total of 827 samples including 59 subjects from heads of government departments, government-privatized departments, and private sectors in Mukdaharn province; 384 vocational interest groups members; 384 tourists were employed in this study. The sample size was determined on the basis of by the table of Krejcie and Morgan. The research instrument included a structured-interview and a five-scale rating questionnaire. The statistics utilized for data analysis included percentage, arithmetic mean, and standard deviation.

The research findings were as follows:

1. Three provincial brand identity of Mukdaharn were found. They included the Product of "Lai Kaew Mudda" clothing pattern, Ho Kaew Mukdaharn Tower, a tourist attraction, and The 8-tribed Cultural Dressing.
2. A total of 173 community products (OTOP) were found to be registered. Among them, six products were classified as 5-star levels; 44 products as 4-star level, 50 products as 3-star level, 57 products as 2-star level, and 16 products as 1-star level.
3. In terms of using the provincial brand identity in the products, according to the tourists' views, three models of brand identity were found to be utilized, of which generally the tourist thought to be in the best opportunity to be bought if displayed: (1) key holder with "Lai Kaew Mudda" clothing pattern found to be sold in a higher level, (2) Hand-made clothes also

found to be sold in a higher level, and (3) Hand Towel Dolls dressing in 8-tribed cultural dressing styles namely “Pu Thai Tribe,” “Kha Tribe,” “Ka-Leurn Tribe,” “Ka-So Tribe,” “Thai-Isan Tribe,” Yo Tribe,” “Saak Tribe,” and “Thai Kula Tribe.”

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จได้ด้วยความอนุเคราะห์จากบุคคลและหน่วยงานหลายหน่วยงาน ซึ่งไม่อาจนำกล่าวได้ทั้งหมด ผู้มีพระคุณท่านแรกและผู้เขียนใคร่ขอกราบขอบพระคุณท่านอย่างยิ่ง คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารี หลวงนา ที่ให้ความช่วยเหลืออย่างยิ่ง โดยได้เอาใจใส่ให้คำแนะนำ แก่ไขวิทยานิพนธ์เพื่อให้สมบูรณ์ที่สุด และให้กำลังใจผู้วิจัยตลอดมา ท่านที่สองคือ รองศาสตราจารย์อรรถ พรประเสริฐ ซึ่งเป็นที่ปรึกษาอีกท่านหนึ่งที่ให้ความช่วยเหลือด้านวิจัย และให้คำแนะนำ แก่คิดต่าง ๆ จากประสบการณ์ในการทำงานของท่าน

นอกจากนี้ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย(สกว.) ในการให้ทุนสนับสนุนและขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ เวช หกพันนา รองศาสตราจารย์ ดร.มาลี ไชยเสนา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชูชีพ ประทุมเวียง และนายมนูญ สอนเกิด พัฒนาการจังหวัด มุกดาหาร นายกานต์ ธงศรี นักวิชาการพัฒนาชุมชน 8ว. นางสาวศศิธร ปัญญาไว นักวิชาการ พัฒนาชุมชน 8ว. ที่กรุณาให้คำแนะนำเกี่ยวกับการปรับปรุงเครื่องมือในการวิจัย และวิเคราะห์ ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้

อนึ่ง งานวิจัยจะไม่ประสบผลสำเร็จได้เลยถ้าไม่ได้รับความอนุเคราะห์อย่างยิ่งจาก ประธาน เลขานุการกลุ่ม สมาชิกกลุ่มผลิตภัณฑ์สินค้าพื้นเมือง จังหวัดมุกดาหาร และส่วนราชการ ที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ที่กรุณาตอบแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ที่ให้ข้อมูล ในการวิจัยครั้งนี้

ชำนาญ อุคำ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฎ
สารบัญภาพ.....	ฏ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
ความสำคัญของการวิจัย.....	3
ขอบเขตของการวิจัย.....	3
ประชากรกลุ่มตัวอย่าง.....	4
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	5
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	5
2 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	8
ผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น.....	9
แนวคิดและหลักการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น.....	11
การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม.....	19
บริบทจังหวัดมุกดาหาร.....	22
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	67
งานวิจัยในประเทศ.....	67
งานวิจัยต่างประเทศ.....	71
3 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	73
ประชากรกลุ่มตัวอย่าง.....	74
เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล.....	75

	หน้า
การสร้างเครื่องมือ	76
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	76
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	80
สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล.....	80
4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	73
5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	108
สรุปผลการวิจัย.....	108
อภิปรายผล.....	110
ข้อเสนอแนะ.....	112
บรรณานุกรม.....	113
ภาคผนวก	115
ภาคผนวก ก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	116
ภาคผนวก ข รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ.....	122
ภาคผนวก ค หนังสือราชการที่เกี่ยวข้อง.....	124
ประวัติผู้วิจัย.....	135

มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
2.1 บัญชีรายชื่อผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ. 2549 ระดับ 5 ดาว จำนวน 6 ผลิตภัณฑ์ ดังแสดงใน.....	52
2.2 บัญชีรายชื่อผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ. 2549 ระดับ 4 ดาว จำนวน 44 ผลิตภัณฑ์.....	53
2.3 บัญชีรายชื่อผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ.2549 ระดับ 3 ดาว จำนวน 50 ผลิตภัณฑ์	57
2.4 บัญชีรายชื่อผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ.2549 ระดับ 2 ดาว จำนวน 57 ผลิตภัณฑ์.....	61
2.5 บัญชีรายชื่อผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ.2549 ระดับ 1 ดาว จำนวน 16 ผลิตภัณฑ์.....	65
3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	74
3.2 การศึกษาเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร.....	77
3.3 การศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนในปัจจุบัน.....	78
3.4 การผลิต ผลิตภัณฑ์ชุมชนให้โดยนำเอกลักษณ์ของจังหวัดมาประกอบเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว.....	78
4.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์.....	90
4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นการศึกษาจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น (OTOP) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร โดยภาพรวมและจำแนกเป็นรายชื่อ.....	91
4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นการศึกษาเอกลักษณ์ ด้านแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยภาพรวมและจำแนกเป็นรายชื่อ.....	92
4.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นการศึกษาเอกลักษณ์ ด้านวัฒนธรรมของจังหวัดมุกดาหาร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยภาพรวมและจำแนกเป็นรายชื่อ.....	92
4.5 สรุปข้อเสนอแนะเป็นรายด้านเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร.....	94

4.6 ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ภูมิภาคของ นักท่องเที่ยงที่มาเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร.....	95
4.7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเหมาะสมของรูปแบบสินค้าที่เป็นของ ที่ระลึกและของฝากที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร แบบสินค้า แบบที่ 1 ชื่อ ผลิตภัณฑ์กระเป๋าพวงกุญแจจากผ้าลายแก้วมุกดา ราคาอันละ 25 บาท โดย ภาพรวมและจำแนกเป็นรายชื่อ.....	109
4.8 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการศึกษาเพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ สินค้าที่เป็นของที่ระลึกและของฝากที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร แบบสินค้าแบบที่ 2 ชื่อ ผลิตภัณฑ์เสื้อเย็บมือ ราคาเสื้อแขนยาวตัวละ 360 บาท ราคาเสื้อแขนสั้น ราคาตัวละ 310 บาท โดยภาพรวมและจำแนกเป็นรายชื่อ.....	110
4.9 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาเพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ สินค้าที่เป็นของที่ระลึกและของฝากที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร แบบสินค้าแบบที่ 3 ชื่อ ผลิตภัณฑ์ผ้าเช็ดมือตุ๊กตา 8 ผืน ราคาตัวละ 35 บาท โดยภาพรวมและจำแนกเป็นรายชื่อ	111
4.10 สรุปข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยงต่อการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบสินค้า ที่เป็นที่ระลึกและของฝากที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหารตามลำดับ โดย แบ่งเป็น 3 รูปแบบ.....	112

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย	5
2.1 แผนภูมิกลไกการบริหารหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)	14

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
2.1 การทอผ้าลายแก้วมุกดา	37
4.1 ผ้าลายแก้วมุกดา.....	84
4.2 เสื้อเย็บมือ.....	86
4.3 ผลิตภัณฑ์ผ้าเช็ดมือตุ๊กตา 8 เผ่า.....	86
4.4 ผลิตภัณฑ์หิ้นสวยมุกดาอาหาร	87
4.5 ผ้าไหมพื้นเรียบ.....	87
4.6 ผ้าไหมมัดหมี่.....	87
4.7 ผ้าไหมหางกระรอก.....	88
4.8 ผลิตภัณฑ์ตะกร้าพลาสติก.....	88
4.9 ผ้าฝ้ายข้อมคราม.....	89
4.10 การออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าพวงกุญแจจากผ้าลายแก้วมุกดา.....	98
4.11 ผลิตภัณฑ์จากผ้าลายแก้วมุกดา กระเป๋าพวงกุญแจจากผ้าลายแก้วมุกดา.....	99
4.12 บรรจุภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าลายแก้วมุกดา.....	99
4.13 การออกแบบผลิตภัณฑ์เสื้อเย็บมือแขนสั้น และแขนยาว.....	100
4.14 ผลิตภัณฑ์เสื้อเย็บมือ.....	100
4.15 ผลิตภัณฑ์ผ้าเช็ดมือตุ๊กตา 8 เผ่า.....	101
4.16 ผู้ผลิตกลุ่มอาชีพตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ หมู่ที่ 3 บ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร.....	101
4.17 ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ ชนเผ่าไทยอีสาน.....	102
4.18 ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ ชนเผ่าผู้ไทย.....	102
4.19 ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ ชนเผ่าข่า.....	103
4.20 ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ ชนเผ่ากะโซ่.....	103
4.21 ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ ชนเผ่าไทยกะเลิง.....	104
4.22 ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ ชนเผ่าไทยแสก.....	104
4.23 ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ ชนเผ่าไทยย้อ.....	105
4.24 ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ ชนเผ่าไทยกุลา.....	105
4.25 การออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าเช็ดมือตุ๊กตา 8 เผ่า.....	106
4.26 การผลิตตุ๊กตา 8 เผ่า.....	106

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยมีโครงการความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจและสังคมร่วมกับกลุ่มประเทศลุ่มน้ำโขงหลายโครงการ เช่น แผนงานการพัฒนาความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง และความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ อิรวะดี - เจ้าพระยา - แม่น้ำโขง Aeyawady – Chao Pharya – Mekong Economic cooperation Strategy (ACMECS) โดยมีความร่วมมือกันในด้านต่าง ๆ แยกเป็น 5 สาขา ได้แก่ 1) การอำนวยความสะดวกด้านการลงทุน 2) ความร่วมมือด้านการเกษตรและอุตสาหกรรม 3) การเชื่อมโยงเส้นทางคมนาคม 4) การท่องเที่ยวและ 5) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ผลจากโครงการดังกล่าวทำให้มีการพัฒนาเส้นทางเชื่อมโยงเมืองท่าอย่างกึ่งประเทศพม่า ผ่านพรมแดนไทยที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จังหวัดสุโขทัย จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดขอนแก่น จังหวัดกาฬสินธุ์ และผ่านชายแดนไทยที่จังหวัดมุกดาหาร ผ่านสะพานมิตรภาพไทยลาวแห่งที่ 2 ผู้ แขวงสะพานนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) จากนั้นสู่ประเทศเวียดนามออกทะเลที่เมืองท่าคานัง ซึ่งเป็นเส้นทางเชื่อมโยงมหาสมุทรแปซิฟิก กับมหาสมุทรอินเดีย ตามเส้นทางเชื่อมโยงการค้า กับกลุ่มประเทศอนุภูมิภาคอินโดจีน East West Economic Corridor (EWEC)

จากการดำเนินการความร่วมมือกันในด้านต่าง ๆ ดังกล่าว ทำให้มีประชาชนเดินทางเข้ามาจังหวัดมุกดาหารเพิ่มขึ้นเท่าตัว ทั้งที่เดินทางมาทำธุรกิจและเพื่อการท่องเที่ยว จากการเพิ่มขึ้นของนักท่องเที่ยวดังกล่าวจึงเป็นโอกาสที่จะหาทางสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในท้องถิ่นจังหวัดมุกดาหารให้มากขึ้น แต่นักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นนี้ส่วนหนึ่งเป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางผ่านไปประเทศลาวและประเทศเวียดนาม ผู้ประกอบการโรงแรม ร้านอาหาร และผู้จำหน่ายสินค้าในจังหวัดมุกดาหารจึงเกิดปัญหาที่จังหวัดมุกดาหารจะเป็นเพียงทางผ่าน เมื่อวิเคราะห์ศักยภาพแล้วพบว่ามุกดาหารไม่มีสิ่งดึงดูดให้นักท่องเที่ยวพักอยู่ที่มุกดาหารเป็นเวลานานพอที่จะเกิดการใช้จ่ายได้ แม้แต่แหล่งท่องเที่ยวของมุกดาหารก็ไม่มีจุดเด่นมากพอและอยู่กันอย่างกระจัดกระจาย นักท่องเที่ยวต้องเดินทางไกลเสียเวลามาก รวมทั้งคนส่วนใหญ่เห็นสอดคล้องกันว่าจังหวัดมุกดาหารมีผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในปัจจุบัน

ควรสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ชุมชนของจังหวัดด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร จำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว เพื่อเป็นการเพิ่มรายได้ให้แก่คนในท้องถิ่นและเป็นที่สนใจนักท่องเที่ยวได้อีกทางหนึ่ง

โครงการพัฒนาโจทย์วิจัยการท่องเที่ยวอุบลราชธานี มุกดาหาร และสหัสวันนะเขต ได้มีการจัดประชุมผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวที่วิทยาลัยการอาชีพพนมมณฑลราชินีมุกดาหาร เมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ 2550 โดยมีผู้ร่วมประชุมจากผู้เกี่ยวข้องจำนวน 30 คน ผลการดำเนินการประชุมสามารถสรุปปัญหาที่ได้จำแนกตามกลุ่มปัญหา ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น เพื่อการท่องเที่ยว ดังนี้

การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชน และท้องถิ่น จังหวัดมุกดาหาร ได้ส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงาน ตามโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP) ทำให้มีกลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์ชุมชนต่างๆ ได้รับการพัฒนาในทุกๆด้าน ตั้งแต่ปี พ.ศ 2544 เป็นต้นมา มีส่วนราชการต่างๆที่เกี่ยวข้องได้ให้การสนับสนุนงบประมาณทั้ง ด้านการให้ความรู้การผลิต การบริหารการดำเนินงานของกลุ่มและการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ได้มาตรฐาน ดังนั้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของกลุ่มอาชีพส่วนหนึ่งมีความก้าวหน้าจนถึงระดับการส่งออกจำหน่ายในต่างประเทศ เช่น ผ้าไหม ผ้าฝ้ายและตะกร้าพลาสติก เป็นต้น แต่ผลิตภัณฑ์ชุมชนบางประเภทกลุ่มอาชีพยังมีความอ่อนแอมีปัญหาทั้งด้านการผลิตและการจำหน่าย บางประเภทก็มีความเป็นไปได้สูง ที่จะพัฒนาให้ถึงระดับการส่งออก แต่มีปัญหาด้านวัตถุดิบไม่เพียงพอ บางประเภทมีความพร้อมทุกๆด้าน ทั้งด้านการตลาด เทคโนโลยีการผลิต วัตถุดิบ แต่ขาดแรงงานที่จะเข้าสืบทอดภูมิปัญญาและผลิตผลงานของผลิตภัณฑ์นั้น ๆ ทำให้ไม่สามารถผลิตเพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดได้ บางผลิตภัณฑ์สามารถผลิตได้จำนวนมากจนเกินความต้องการของตลาด นำไปสู่การขายที่ทำให้ลดราคาของผลิตภัณฑ์กันเอง บางกลุ่มมีปัญหาด้านผลิตสินค้าประเภทเดียวกันจำนวนมาก ผลิตสินค้าซ้ำ ๆ กัน ลวดลายเหมือนกัน ลอกเลียนแบบกัน ทั้งนี้เป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นกับกลุ่มอาชีพ โดยทั่วไปสินค้าที่จำหน่ายในตลาดอินโดจีนยังเป็นสินค้าทั่วไป ส่วนสินค้าที่เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่มีจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยวไม่มีเอกลักษณ์ที่เป็นของจังหวัดเอง จึงยังไม่สามารถจำหน่ายในฐานะเป็นสินค้าที่เป็นของที่ระลึกหรือของฝากได้ หากสามารถพัฒนาให้ผลิตภัณฑ์ชุมชนเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดได้ จะทำให้มีผลิตภัณฑ์ชุมชนจำหน่ายได้มากขึ้น จึงเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจของประชาชนชาวจังหวัดมุกดาหารอีกทางหนึ่งได้

จากสภาพการประกอบการของกลุ่มอาชีพผลิตภัณฑ์ชุมชนดังกล่าวพบว่า สถานที่จำหน่ายและแสดงผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ที่เป็นช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน แก่ นักท่องเที่ยวไม่มี ส่วนใหญ่จัดรวมไว้กับตลาดอินโดจีน แทนที่จะจัดแยกเป็นศูนย์แสดงและ

จำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยตรงและผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของจังหวัด
มุกดาหารยังไม่เด่นชัด ยังมีผลิตภัณฑ์ชุมชนหลากหลายรูปแบบ แต่ที่เป็นผลิตภัณฑ์ที่จะเป็น
เอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหารนั้นจะต้องได้รับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนให้ได้รูปแบบที่สวยงาม
และบ่งบอกถึงเอกลักษณ์ของจังหวัด เป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยว จากปัญหาที่ได้ศึกษาค้นคว้า
จึงสนใจที่จะศึกษาวิจัย เพื่อหาเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหารมาเป็นองค์ประกอบในการพัฒนา
ผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นให้เป็นของที่ระลึกและของฝากที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร
เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. เพื่อศึกษาเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร
2. เพื่อศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนในปัจจุบัน
3. เพื่อผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยนำเอกลักษณ์ของจังหวัดมาเป็นรูปแบบเพื่อจำหน่าย

แก่นักท่องเที่ยว

ความสำคัญของการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้จะสามารถทราบความคิดเห็นจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด
มุกดาหาร และการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบสินค้าของที่ระลึกและของฝากที่เป็น
เอกลักษณ์จังหวัดมุกดาหารของนักท่องเที่ยวที่มีต่อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด
มุกดาหาร ได้ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นรูปแบบสินค้าของที่ระลึกและของฝากที่เป็นเอกลักษณ์ของ
จังหวัดมุกดาหาร

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเรื่องการพัฒนาผลิตภัณฑ์
ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร ดังนี้

1. ศึกษาเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร ใช้การศึกษาจากจุดเด่นของจังหวัด เช่น แหล่งท่องเที่ยว แม่น้ำโขง สะพานมิตรภาพไทย - ลาว แห่งที่ 2 และอื่น ๆ โดยการสังเกตจากเวทีประชาคม การศึกษาจากทะเบียนเอกสารผลิตภัณฑ์ชุมชน ใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม
2. ศึกษารูปแบบของผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ที่ผลิตและพัฒนาขึ้นอยู่ในปัจจุบัน ด้วยการสำรวจผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีจำหน่ายในปัจจุบันในเขตพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร
3. การออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีจุดเด่นของจังหวัดเป็นองค์ประกอบ โดยผู้วิจัยและสมาชิกกลุ่มร่วมออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของ จังหวัดมุกดาหาร
4. นำตัวอย่างผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้จากการออกแบบไปให้กลุ่มอาชีพไปผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชน ตามที่ออกแบบไว้แล้วนำออกไปจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวเพื่อศึกษาการประเมินรูปแบบสินค้าใหม่ อย่างน้อย 3 รูปแบบ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

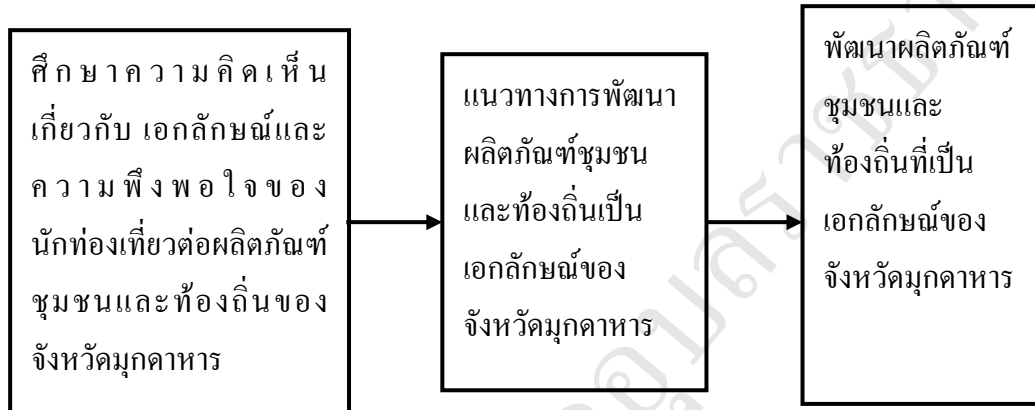
1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยได้แก่ หัวหน้าส่วนราชการ หัวหน้าหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ หน่วยงานภาคเอกชน จำนวน 73 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 59 คน ประชาชนในจังหวัดมุกดาหารจากบัญชีทะเบียนบ้านราษฎร ปี 2550 จำนวน 286,637 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 384 คน และประชากรกลุ่มนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร ในปี 2549 จำนวน 290,271 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 384 คน รวมประชากรกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 827 คน โดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan
2. ตัวแทนคณะกรรมการกลุ่มอาชีพที่มีศักยภาพที่มีความรู้ด้านการออกแบบร่วมกับผู้วิจัยออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน อย่างน้อย 3 แบบ คือ กลุ่มอาชีพทอผ้าไหมบ้านภู หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง กลุ่มอาชีพตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง และกลุ่มทอผ้าลายจิดบ้านกกแดง หมู่ที่ 1 ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อม จังหวัดมุกดาหาร

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ในการศึกษา ผู้วิจัยได้ยึดกรอบแนวคิดความคิดเห็นเกี่ยวกับเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหารและความพึงพอใจของนักท่องเที่ยวที่มีต่อผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร นำแนวทางการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นไปสร้างมูลค่าเพิ่มแก่

ผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ด้วยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของ จังหวัดมุกดาหาร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ตามขั้นตอนที่แสดงในแผนภูมิต่อไปนี้

กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

การพัฒนา หมายถึง การปรับปรุงและการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ให้มีรูปแบบที่สวยงาม และเป็นไปตามความต้องการของตลาด พร้อมพัฒนารูปแบบใหม่ ๆ ให้ทันสมัยอยู่เสมอ

ผลิตภัณฑ์ชุมชน หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยกลุ่มชุมชน อาทิ กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสตรี กลุ่มอาชีพ เป็นต้น ซึ่งไม่จำเป็นว่าหนึ่งตำบลจะต้องมีหนึ่งผลิตภัณฑ์ อาจจะเป็นรายชุมชน หรือเครือข่าย และไม่จำเป็นต้องอยู่ในจังหวัดหรือภาคเดียวกัน

ผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น หมายถึง ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยผู้ประกอบการรายเดียวและผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SME) อาทิ ห้างหุ้นส่วน หรือบริษัท เป็นต้น

เอกลักษณ์ หมายถึง ผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่ผลิตขึ้นเป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร

ชนเผ่า 8 เผ่า หมายถึง กลุ่มชาติพันธุ์ดั้งเดิมในจังหวัดมุกดาหาร มีชนเผ่า 8 เผ่า ประกอบด้วย เผ่าไทยอีสาน เผ่าภูไทย เผ่าข่า เผ่าไทยกะโซ่ เผ่าไทยกะเลิง เผ่าไทยแสก เผ่าไทยข้อ และ เผ่าไทยกุลา

กลุ่ม หมายถึง บุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มารวมกลุ่มกัน โดยมีวัตถุประสงค์เหมือนกัน มีองค์ประกอบ 5 ก. คือ 1) สมาชิกกลุ่ม 2) คณะกรรมการกลุ่ม 3) กติกากลุ่ม(ระเบียบกลุ่ม) 4) กองทุน (เงินทุนของกลุ่ม) 5) กิจกรรมของกลุ่ม

การมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมอย่างแข่งขันของกลุ่มบุคคลในขั้นตอนต่างๆ ของการดำเนินกิจกรรมอย่างหนึ่ง การมีส่วนร่วมที่สมบูรณ์ต้องเป็นไปในรูปที่ผู้เข้าร่วมมีส่วนกระทำให้เกิดผลของกิจกรรมที่เข้าร่วมมิใช่เป็นผู้ร่วมคิด ตัดสินใจ หรือ ร่วมรับประโยชน์เท่านั้น

กลุ่มอาชีพ หมายถึง กลุ่มคนที่รวมกลุ่มกันอย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีสมาชิกกลุ่มมีการรวมตัวกันผลิตสินค้า มีการบริหารจัดการกลุ่มและร่วมรับผลประโยชน์เท่านั้น

ศักยภาพการผลิต หมายถึง เมื่อลูกค้าสั่งซื้อสินค้าเป็นจำนวนมาก และหลายครั้ง สามารถผลิตสินค้าได้คุณภาพเหมือนเดิม

การจำหน่าย หมายถึง วิธีการที่ผู้ผลิตจำหน่ายสินค้า เช่น จำหน่ายเองหรือผ่านคนกลาง ทั้งในและต่างประเทศ

การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ หมายถึง รูปแบบผลิตภัณฑ์ที่ผลิตได้มีการพัฒนาปรับเปลี่ยนตามความต้องการของตลาด

การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ หมายถึง การเปลี่ยนแปลงรูปแบบบรรจุภัณฑ์สินค้าชุมชนและท้องถิ่นให้มีรูปแบบใหม่เป็นไปตามความต้องการของตลาด

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง ความรู้ของชาวบ้านในท้องถิ่นซึ่งได้มาจากประสบการณ์และความเฉลียวฉลาดของชาวบ้านรวมทั้งความรู้ที่ได้สั่งสมมาแต่บรรพบุรุษสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง

เพื่อการท่องเที่ยว หมายถึง การผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ เพื่อเป็นของที่ระลึกและของฝาก

แหล่งท่องเที่ยว หมายถึง สถานที่ท่องเที่ยวเพื่อบริการให้นักท่องเที่ยวได้มาเที่ยวชมและมีผลิตภัณฑ์ชุมชนวางจำหน่ายให้นักท่องเที่ยว

ความคิดเห็น หมายถึง การแสดงออกซึ่งความเชื่อของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใดหรือเหตุการณ์หนึ่งเหตุการณ์ใดด้วยการพูด การเขียน

ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของบุคคลที่มีต่อสิ่งหนึ่งหรือปัจจัยต่างๆที่เกี่ยวข้องความรู้สึกพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อความต้องการของบุคคลได้รับการตอบสนองหรือบรรลุจุดมุ่งหมาย

การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม หมายถึง การแสวงหาความรู้ร่วมกันในระหว่าง
หมู่คณะ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผลและร่วมกันรับผลที่
เกิดขึ้นจากการดำเนินงานและสรุปทเรียนเพื่อหาทางพัฒนา

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและได้นำเสนอตามหัวข้อต่อไปนี้

1. ผลิตรภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น
  - 1.1 ความสำคัญเกี่ยวกับผลิตรภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น
  - 1.2 การดำเนินงานผลิตรภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น
  - 1.3 วัตถุประสงค์โครงการพัฒนาผลิตรภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น
2. แนวคิดและหลักการผลิตรภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น
  - 2.1 แนวคิดหนึ่งตำบล- หนึ่งผลิตรภัณฑ์
  - 2.2 แนวคิดหลักการพื้นฐาน หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตรภัณฑ์
  - 2.3 ความเป็นมาโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตรภัณฑ์
3. การวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม
4. บริบทจังหวัดมุกดาหาร
  - 4.1 สภาพทั่วไปของจังหวัดมุกดาหาร
  - 4.2 สถานที่สำคัญและแหล่งท่องเที่ยว
  - 4.3 กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดมุกดาหาร
  - 4.4 ฟ้าทอพื้นเมืองจังหวัดมุกดาหาร
  - 4.5 ทะเบียนบัญชีรายชื่อผลิตรภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นจังหวัดมุกดาหาร
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
  - 5.1 งานวิจัยในประเทศ
  - 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

1. ผลិតภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น

ความหมายผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น หมายถึง ผลผลิตที่ผลิตโดยกลุ่มชุมชนเช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มสตรี และกลุ่มอาชีพ เป็นต้น ซึ่งในหนึ่งชุมชนอาจมีหลายผลิตภัณฑ์ และมีผลิตภัณฑ์เหมือนกันได้ในหลายพื้นที่ และผลิตภัณฑ์ท้องถิ่นคือ ผลิตภัณฑ์ที่ผลิตโดยผู้ประกอบการรายเดียว และผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

1.1 ความสำคัญเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น

ตามที่รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคตามศักยภาพทางการตลาดในระดับต่างๆ จัดระบบการบริหารจัดการโครงการบูรณาการเพื่อเสริมสร้างเทคโนโลยี และจัดการควบคู่ไปกับการสนับสนุนด้านการตลาด ตลอดจนขยายโอกาสให้ผู้ประกอบการ ผู้ผลิตสินค้าชุมชนและท้องถิ่น ได้รับการส่งเสริมและดำเนินการพัฒนา โดยนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางการดำเนินงาน รวมถึงมุ่งให้มีการประสานงานเชื่อมโยงระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนอย่างเป็นบูรณาการ ในการส่งเสริมงานผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นให้เกิดเป็นรูปธรรม ใช้ศักยภาพทางการตลาดนำการผลิตสินค้า โดยมีเป้าหมายคือ การสร้างรายได้ให้กับชุมชนและกำไรตามระบบตลาด ส่งเสริมให้ภาคเอกชนเชื่อมโยงกับผู้ผลิตเชื่อมโยงเครือข่ายแบบบูรณาการ ซึ่งแบ่งเป็น 3 ระดับ คือ ระดับภูมิภาค ระดับชาติ และระดับการส่งออก ส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานผลิตภัณฑ์ เสริมสร้างการเป็นผู้ประกอบการบนพื้นฐานของความรู้ และเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน (กรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย 2544 : 5-6)

1.2 การดำเนินงานผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น

คณะอนุกรรมการบริหารงานส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ได้มีมติให้ความเห็นชอบแผนปฏิบัติการงานส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น มีงบประมาณปี 2550 จำนวน 3 ยุทธศาสตร์ คือ

1.2.1 ยุทธศาสตร์การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นตามศักยภาพทางการตลาด โดยมีแนวทางการดำเนินงาน มีการเชื่อมโยงการตลาดนำการผลิต พัฒนาการผลิตคุณภาพ และมาตรฐานของผลิตภัณฑ์ ให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดผู้ซื้อทั้งภายในและต่างประเทศ โดยความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้ผลิตชุมชน รวมทั้งการขยายโอกาสตามศักยภาพทางการตลาด ประกอบด้วย 3 แผนงานได้แก่

- (1) แผนงานการคัดเลือกและพัฒนาสินค้าตามศักยภาพทางการตลาด
- (2) แผนงานการสร้างมูลค่าเพิ่มให้ผลิตภัณฑ์

(3) แผนงานการเพิ่มช่องทางการกระจายสินค้า

1.2.2 ยุทธศาสตร์การเสริมสร้างศักยภาพผู้ผลิตชุมชนและท้องถิ่น โดยมีแนวทางการเชื่อมโยงสถาบันการศึกษาในชุมชน ให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เสริมสร้างความรู้ และทักษะด้านการบริหารจัดการ ประเมินศักยภาพและเสริมสร้างความเป็นผู้ประกอบการ ประกอบด้วยแผนงานการพัฒนาองค์ความรู้และเสริมสร้างความเป็นผู้ประกอบการ

1.2.3 ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการงานส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น โดยมีแนวทางการบริหารส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น กำกับดูแลและบูรณาการระหว่างภาคเอกชน ภาครัฐ การติดตามประเมินผลการดำเนินงานส่งเสริม รวมทั้งการสร้างความร่วมมือด้านการส่งเสริม และพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นทั้งภายในและต่างประเทศ ประกอบด้วย 3 แผนงาน ได้แก่

- (1) แผนงานการจัดทำระบบสารสนเทศผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น
- (2) แผนงานการประชาสัมพันธ์
- (3) แผนงานการบริหารจัดการและประสานงานส่งเสริมผลิตภัณฑ์ชุมชน

และท้องถิ่น

1.3 วัตถุประสงค์โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น

โครงการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นเป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลที่ต้องการส่งเสริมสนับสนุนกระบวนการพัฒนาท้องถิ่น สร้างชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างงาน สร้างรายได้ด้วยการนำทรัพยากรภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาเป็นสินค้าที่มีคุณภาพโดยกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ดังนี้

1. ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้นจากการสร้างงาน สร้างอาชีพ และการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น
2. สร้างความแตกต่างของสินค้า สร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้า เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขัน
3. เพิ่มทุนทางปัญญา เสริมสร้างความรู้ และศักยภาพในการประกอบธุรกิจได้อย่างยั่งยืน
4. สร้างความเข้มแข็งของชุมชน และเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน

2. แนวคิดและหลักการผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น

2.1 แนวคิด “หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์”

เป็นแนวคิดที่เป็นขบวนการสร้างรายได้จากการผลิตภัณ์ในแต่ละหมู่บ้าน เป็นแนวคิดที่สนับสนุนและส่งเสริมให้ท้องถิ่นสามารถสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ (Product) โดยมีกิจกรรมการคิดค้นและพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการตลาด การผลิต การบริหารจัดการ และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีทางการตลาดให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับตามความต้องการของตลาดสากล โดยที่ท้องถิ่นจำเป็นต้องพึ่งตนเอง (Self – Reliance) เป็นหลัก ผลิตภัณฑ์ไม่ได้หมายถึง ตัวสินค้าเพียงอย่างเดียว แต่เป็นกระบวนการทางความคิด รวมถึงการบริการ คุณแล อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม การรักษาภูมิปัญญาไทย การท่องเที่ยว ศิลปะ วัฒนธรรม ประเพณี การต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่น การแลกเปลี่ยน การเรียนรู้ เพื่อให้กลายเป็นผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพ มีจุดเด่น จุดขาย ที่รู้จักกันแพร่หลายไปทั่วประเทศ และทั่วโลก หลักการพื้นฐาน 3 ข้อ คือ

1. ภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล (Local get Global) ผลิตสินค้าและบริการที่ใช้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล
2. พึ่งตนเองและคิดอย่างสร้างสรรค์ (Self – Reliance – Category) ทำตามฝันให้เป็นจริงด้วยระบบการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยสร้างกิจกรรมที่อาศัยศักยภาพของท้องถิ่น
3. การสร้างทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Development) พุ่มพักประชาชนให้สู้ด้วยความท้าทาย และจิตวิญญาณแห่งการสร้างสรรค์

2.2 แนวคิดหลักการพื้นฐานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ภายใต้ “ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง ยั่งยืน มีเสถียรภาพ ตลอดจนการแก้ไขปัญหาความยากจน ด้วยการบริหารจัดการที่ดีในส่วนคนไทยทุกระดับ ประกอบกับนโยบายเร่งด่วนของรัฐบาล ในเรื่องการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในกองทุน สร้างอาชีพเสริมสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชน พร้อมทั้งรัฐบาลจัดให้มีโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้า และรัฐบาลจะสนับสนุนช่วยเหลือด้านความรู้สมัยใหม่ การบริหารจัดการเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาด ทั้งในประเทศและต่างประเทศด้วยระบบร้านค้า เครือข่าย และอินเทอร์เน็ต

2.3 ความเป็นมาโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์เป็นนโยบายสำคัญของรัฐบาลภายใต้การนำของ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี (พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร) ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภา ว่ารัฐบาลจะจัดให้มีโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้าให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างงาน สร้างรายได้ สร้างชุมชนให้เข้มแข็งพึ่งตนเองได้ โดยภาพรวมที่จะเข้าช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่ และการบริหารจัดการ เพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศและ ต่างประเทศ ด้วยระบบร้านค้าเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ พ.ศ.2544 ได้กำหนดวัตถุประสงค์การดำเนินงานโครงการไว้ 5 ประการ คือ

1. สร้างงาน สร้างรายได้แก่ชุมชน
2. สร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนให้สามารถคิดเอง ทำเองในการพัฒนาท้องถิ่น
3. สร้างเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. ส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
5. ส่งเสริมความคิดริเริ่ม สร้างสรรค์ของชุมชนในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ให้

สอดคล้องกับ วิถีชีวิต และวัฒนธรรมที่อ้างอิง

การจัดกลไกการบริหาร

คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (กอ.นตผ) มีกลไกการบริหารที่เชื่อมโยงกันลงไปถึงในระดับพื้นที่ เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานของ กอ.นตผ ซึ่งตั้งขึ้นแล้วตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ประกอบด้วยกลไกการบริหารงาน ดังนี้

1 ส่วนกลาง

1.1.1 คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (กอ.นตผ) ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี หรือรองนายกรัฐมนตรีที่นายกรัฐมนตรีมอบหมายเป็นประธานกรรมการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ อธิบดีกรมส่งเสริมสหกรณ์ อธิบดีกรมส่งเสริมการส่งออก อธิบดีกรมพัฒนาแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือก เลขาธิการคณะกรรมการอาหารและยา อธิบดีกรมส่งเสริมอุตสาหกรรม ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย ผู้ว่าการการท่องเที่ยวแห่ง

ประเทศไทย และผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวนไม่เกิน 10 คน โดยมีปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นกรรมการ และเลขานุการ และมีกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ จำนวน 3 คน ได้แก่ อธิบดีกรมการพัฒนาชุมชนรองเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ฝ่ายการเมือง และรองปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

1.1.2 คณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ คณะอนุกรรมการบริหาร

- คณะอนุกรรมการส่งเสริมการผลิต
- คณะอนุกรรมการมาตรฐานและพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์
- คณะอนุกรรมการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับภูมิภาค/จังหวัด

และอำเภอ/กิ่งอำเภอ

1.1.3 สำนักงานประสานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)

ภารกิจหลัก ของกลไกในส่วนกลาง เกี่ยวข้องกับการกำหนดนโยบาย ยุทธศาสตร์และแผนแม่บทการดำเนินงาน “หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์” การกำหนดมาตรฐาน และหลักเกณฑ์การคัดเลือกและขึ้นบัญชีผลิตภัณฑ์ดีเด่นของตำบล รวมทั้งการสนับสนุนเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบายยุทธศาสตร์ และแผนแม่บท

2. ส่วนภูมิภาค

2.1 คณะอนุกรรมการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับจังหวัด

ประกอบด้วย

- ผู้ว่าราชการจังหวัด	ประธานอนุกรรมการ
- หัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง	อนุกรรมการ
- ภาคเอกชน/ผู้ทรงคุณวุฒิ	อนุกรรมการ
- พัฒนาการจังหวัด	อนุกรรมการและเลขานุการ

2.2 คณะอนุกรรมการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับอำเภอ / กิ่งอำเภอ

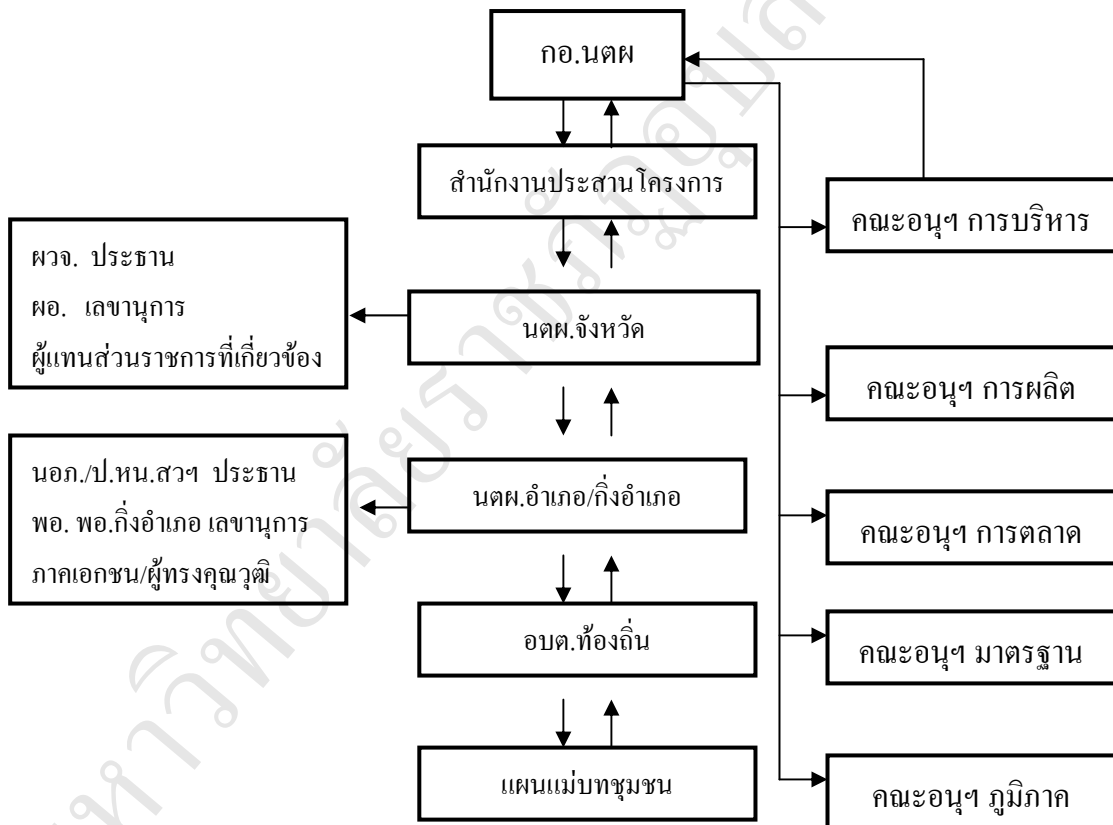
ประกอบด้วย

- นายอำเภอ/ปลัดอำเภอ	
ผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ	ประธานอนุกรรมการ
- ผู้แทนส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง	อนุกรรมการ
- ภาคเอกชน/ผู้ทรงคุณวุฒิ	อนุกรรมการ
- พัฒนาการอำเภอ/กิ่งอำเภอ	อนุกรรมการและเลขานุการ

ภารกิจหลัก ของกลไกส่วนภูมิภาคเกี่ยวข้องกับการคัดเลือกผลิตภัณฑ์ดีเด่นของตำบลต่าง ๆ เพื่อเสนอต่อ กอ.นตผ การบูรณาการแผนงานและงบประมาณ ของส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในภูมิภาคเพื่อพัฒนาคุณภาพ/มาตรฐาน และส่งเสริมการตลาดในระดับพื้นที่

ยุทธศาสตร์การดำเนินงานโครงการ OTOP ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

1. การเสริมสร้างศักยภาพ และยกระดับกระบวนการผลิต มาตรฐาน และคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน
2. การสนับสนุนและส่งเสริมการตลาดเพื่อเพิ่มช่องทางการเข้าถึงผู้บริโภค และกลุ่มเป้าหมายอย่างเป็นระบบ
3. การสนับสนุนการพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ให้เกิดการเชื่อมโยงกับการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนอย่างเป็นระบบ และยั่งยืน
4. เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการโครงการ

แผนภูมิที่ 2.1 กลไกการบริหารหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP)

แนวทางการดำเนินโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

1. เป้าหมายการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์

รัฐบาลได้กำหนดเป้าหมายการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ เพื่อให้ชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนเสริมสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนโดยกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไว้ 2 ประการดังนี้

1.1 ชุมชน มีความเข้มแข็ง มีรายได้ และมีคุณภาพชีวิตที่ดี

1.2 ผลิตภัณฑ์ OTOP ได้รับการพัฒนาคุณภาพมาตรฐานและมีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น มูลค่าบริการจำหน่าย และส่งออก ผลิตภัณฑ์ OTOP ทั้งในและต่างประเทศเพิ่มสูงขึ้น

2. การค้นหาผลิตภัณฑ์เด่น

การค้นหาผลิตภัณฑ์ OTOP ที่มีลักษณะเด่น (In search of Excellent) ของแต่ละท้องถิ่น จะดำเนินการอยู่ใน 3 ช่วง คือ ในระยะแรกการเริ่มต้นการดำเนินงาน OTOP ในปี พ.ศ. 2544 – 2545 ปีแรก จะเน้นการจัดประชาคมตำบล ผลิตภัณฑ์ OTOP โดยมีขั้นตอนการดำเนินงาน คัดเลือกผลิตภัณฑ์ OTOP 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 เตรียมการเผยแพร่ ทำความเข้าใจ

- คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ (กอ.นตผ)

จัดทำหลักเกณฑ์การคัดเลือกผลิตภัณฑ์ OTOP

- ชี้แจงหลักเกณฑ์ทุกระดับ

ขั้นที่ 2 การจัดประชาคมตำบล เพื่อคัดเลือกผลิตภัณฑ์ OTOP

- ระดับตำบลจัดทำเวทีประชาคม คัดเลือกผลิตภัณฑ์ OTOP ดีเด่นของตำบล
- จัดทำบัญชีรายชื่อผลิตภัณฑ์ OTOP ให้ นตผ. อำเภอ/กิ่งอำเภอ

ขั้นที่ 3 การประเมินตามหลักเกณฑ์

- คณะอนุกรรมการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับอำเภอ ประเมินค่าคะแนน จัดลำดับ

- ส่งบัญชีผลิตภัณฑ์ OTOP ที่จัดลำดับเรียบร้อยแล้วให้ คณะอนุกรรมการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับจังหวัด

ขั้นที่ 4 การให้ความเห็นชอบ

- คณะอนุกรรมการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ระดับจังหวัด พิจารณาจัดลำดับผลิตภัณฑ์ ระดับจังหวัด

- ส่งบัญชีผลิตภัณฑ์ OTOP ให้ คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ

ขั้นที่ 5 การตรวจสอบประเมินผลิตภัณฑ์

- คณะอนุกรรมการกำหนดมาตรฐานตรวจสอบผลิตภัณฑ์ตามบัญชีผลิตภัณฑ์
- ระดับจังหวัด เสนอ คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ
- คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ ประกาศขึ้นบัญชีผลิตภัณฑ์ OTOP

3. การพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP

คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติได้กำหนดยุทธศาสตร์เสริมสร้างศักยภาพ และยกระดับกระบวนการผลิตมาตรฐาน และคุณภาพผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยมีกลยุทธ์ในการพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์ OTOP ด้านกระบวนการการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (OTOP Product Champion) OPC ทั้งนี้ คณะกรรมการอำนวยการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ ได้กำหนดกรอบแนวคิดในการดำเนิน โครงการ OTOP ในเรื่องสินค้า OTOP Product Champion โดยจะคัดสรรจากสินค้าสุดยอดของจังหวัด ภาคและประเทศรวมทั้งมีการเชื่อมโยงมาตรฐานสินค้าจากระดับภูมิภาคสู่สากล (Local links-Global Reaches)

กรอบในการคัดสรรสินค้าสุดยอดของจังหวัด ภาค และประเทศ คือ

1. สามารถส่งออกได้ (Exportable) โดยมีความแกร่งของตราสินค้า (Brand Equity)
2. ผลิตอย่างต่อเนื่องและคุณภาพคงเดิม (Continuous & Consistent)
3. ความมีมาตรฐาน (Standardization) โดยมีความคุณภาพ (Quality) และสร้างความพึงพอใจแก่ลูกค้า
4. มีประวัติความพึงพอใจของผลิตภัณฑ์ (Story of Product)

4. การจัดระดับสินค้า (Product Level)

การจัดระดับสินค้า ประกอบด้วย ปัจจัยต่าง ๆ ทั้งในด้านหลักเกณฑ์ทั่วไป (General Criteria) และหลักเกณฑ์เฉพาะกลุ่มผลิตภัณฑ์ (Specific Criterial) โดยกำหนดคะแนนรวมไว้ 100 คะแนน ได้แก่ หลักเกณฑ์ด้านการผลิต และความเข้มแข็งของชุมชน ด้านตัวผลิตภัณฑ์และด้านมาตรฐานผลิตภัณฑ์ ซึ่งจะนำมากำหนด

5. ระดับสินค้า (Product Level)

ได้มีการจัดระดับสินค้า ออกเป็น 5 ระดับ ตามค่าคะแนนด้าน

5.1 ระดับ 5 ดาว ★★★★★ (ได้คะแนนตั้งแต่ 90 คะแนนขึ้นไป) เป็นสินค้าที่มีคุณภาพมาตรฐานหรือมีศักยภาพในการส่งออก

5.2 ระดับ 4 ดาว ★★★★★ (ได้คะแนนตั้งแต่ 70-89 คะแนนขึ้นไป) เป็นสินค้าที่มีศักยภาพเป็นที่ยอมรับระดับประเทศและสามารถพัฒนาสู่สากลได้

5.3 ระดับ 3 ดาว ★★★ (ได้คะแนนตั้งแต่ 50-69 คะแนน) เป็นสินค้าระดับกลางที่สามารถพัฒนาสู่ระดับ 4 ดาวได้

5.4 ระดับ 2 ดาว ★★ (ได้คะแนนระหว่าง 30-49 คะแนน) เป็นสินค้าที่สามารถพัฒนาสู่ระดับ 3 ดาว มีการประเมินศักยภาพเป็นระยะ

5.5 ระดับ 1 ดาว ★ (ได้คะแนนต่ำกว่า 30 คะแนน) เป็นสินค้าที่ไม่สามารถพัฒนาสู่ระดับ 2 ดาวได้เนื่องจากมีจุดอ่อนมาก และยากต่อการพัฒนา

6. การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์

การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์เป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มแก่ผลิตภัณฑ์ ด้วยการส่งเสริมให้มีการพัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ให้ได้มาตรฐาน จนถึงขั้นได้รับการรับรองมาตรฐานต่าง ๆ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดของแต่ละมาตรฐาน นั้น ๆ อันได้แก่ มาตรฐาน ออย. มาตรฐาน มอก. มาตรฐาน มขช. รหัสสากลและมาตรฐานอื่น ๆ เช่น ลิขสิทธิ์ทางปัญญา เครื่องหมายรับรองของสถาบันวิจัยจุฬาภรณ์ เครื่องหมายเลขที่จดแจ้งของศูนย์วิจัยการแพทย์ เกียรติบัตรฯลฯ แนวทางสำคัญในการพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ มี 4 ด้าน คือ

6.1 ด้านปัจจัยการผลิต มุ่งส่งเสริมให้ผู้ผลิตเลือกใช้ปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพในท้องถิ่น การปรับปรุงเทคโนโลยีการผลิต พัฒนาประสิทธิภาพ ทักษะฝีมือ แรงงานการผลิต

6.2 ด้านผลิตภัณฑ์ พัฒนาคุณภาพของผลิตภัณฑ์ การแปรรูปและการบรรจุหีบห่อให้ถึงระดับที่ได้รับการรับรองจากหน่วยงาน การมีกระบวนการผลิตที่ได้มาตรฐาน

6.3 การสร้างความสมดุลของการผลิตกับทรัพยากร ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม โดยสนับสนุนการผลิตและแปรรูปภายใต้แนวทางการพัฒนาแบบยั่งยืน สอดคล้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิตเพื่อประหยัดพลังงาน

6.4 การสร้างและพัฒนาองค์ความรู้ให้กับกลุ่มผู้ผลิต ให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้ในเรื่องการพัฒนาการผลิต และแปรรูป การตลาด การบริหารจัดการกลุ่มอย่างมีประสิทธิภาพ อันเป็นการสร้างรากฐานการผลิตของประเทศไทยให้เข้มแข็งและยั่งยืน

7. ลักษณะที่ผลิตภัณฑ์ที่ถูกคัดต้องการ

ลักษณะผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่ถูกคัดต้องการ ผู้ผลิตสินค้าต้องให้ความสำคัญเรื่องคุณภาพผลิตภัณฑ์ที่ผู้ประกอบการผลิตต้องให้ความสำคัญเป็นอันดับแรกตลอดจนการบรรจุภัณฑ์ของสินค้าให้โดดเด่นและสวยงาม ดังนี้

7.1 การออกแบบสินค้าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อสินค้านั้น

7.2 ความคุ้มค่าลูกค้าจะซื้อในสิ่งที่คุ้มค่ามีความเหมาะสมกับราคา

7.3 ความปลอดภัยของสินค้าเป็นองค์ประกอบที่สำคัญยิ่ง ซึ่งต้องรับประกันได้ว่าผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นมีความปลอดภัยที่จะนำมาใช้ประโยชน์

7.4 ผลิตภัณฑ์ต้องมีคุณภาพ แต่ไม่ควรทำให้ผลิตภัณฑ์ราคาสูงเกินไป จนกลุ่มเป้าหมายไม่สามารถซื้อได้

8. มาตรฐานผลิตภัณฑ์

เนื่องจากกลุ่มเป้าหมายที่จะเป็นลูกค้าผลิตภัณฑ์ชุมชน มีการขยายตัวมากขึ้นสิ่งที่จะดึงดูด ลูกค้าให้หันมาสนใจและยอมรับที่จะให้สินค้าชุมชน ที่มีโอกาสให้การโฆษณาประชาสัมพันธ์น้อยกว่าสินค้าที่ผลิตโดยโรงงานหรือโดยผู้ประกอบการรายใหญ่ ซึ่งมีต้นทุนสูงในการทำโฆษณา ฉะนั้น สินค้าชุมชนจะได้รับการยอมรับได้ก็ต้องอาศัยความมีมาตรฐานที่ผู้บริโภคจะยอมรับได้ การรับรองมาตรฐานผลิตภัณฑ์สินค้าชุมชน จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ซึ่งผลิตภัณฑ์แต่ละชนิด แต่ละประเภท มีความจำเป็นที่ควรจะได้รับมาตรฐานแตกต่างกันไป ตามคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์นั้น ๆ มาตรฐานผลิตภัณฑ์ที่ใช้กันอยู่ทั่วไป ได้แก่ อย. มอก. มผช. รหัสสากล และฮาลาล เป็นต้น

โดยสรุป โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ เป็นแนวทางหนึ่งในการเสริมสร้างความเจริญแก่ชุมชน ให้สามารถยกระดับฐานะความเป็นอยู่ของคนในชุมชนให้ดีขึ้น โดยการผลิตหรือการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีจุดเด่นเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง สามารถสร้างงาน สร้างรายได้แก่ชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน โดยการส่งเสริมให้ชุมชนใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นและความกตริเริ่มสร้างสรรค์ในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ทรัพยากรให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตและวัฒนธรรมในท้องถิ่นได้อย่างยั่งยืน

3. การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม Participatory Action Research (PAR)

การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) เป็นการแสวงหาความรู้ร่วมกันในหมู่คณะ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการ ร่วมประเมินผลและร่วมกันรับผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงานและสรุปบทเรียนเพื่อการพัฒนา

ดังนั้น การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) จึงเป็นรูปแบบของการวิจัยที่ประชาชนผู้เคยเป็นประชากรที่ถูกวิจัยกลับบทบาทเปลี่ยนเป็นผู้ร่วมในการกระทำวิจัยนั่นเอง โดยการมีส่วนร่วมนี้จะต้องมีตลอดกระบวนการวิจัย นับแต่การตัดสินใจว่าควรจะต้องมีการริเริ่มศึกษาวิจัยในชุมชนนั้น ๆ หรือไม่ การประมวล เหตุการณ์ หลักฐานและข้อมูล เพื่อกำหนดปัญหาวิจัย การเลือกระบบประเด็นปัญหา การสร้างเครื่องมือ การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์และการเสนอสิ่งที่ค้นพบ จนกระทั่งการกระจายความรู้ที่ได้จากการวิจัยไปสู่การลงปฏิบัติ

การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) มีความเกี่ยวข้องกับการศึกษา ผู้ใหญ่ที่มองเห็นการต่อสู้ของมนุษยชาติเพื่ออิสรภาพและเสรีภาพว่า เป็นกระแงที่สะท้อนถึงการที่บุคคลและกลุ่มมีความพยายามจะทำความรู้ให้เป็นประชาธิปไตย ซึ่งการต่อสู้นี้รวมถึงการที่บุคคลร่วมมือกับนักวิจัย PAR ที่จะสร้างรอยเชื่อมระหว่างความรู้ที่เป็นทางการ ซึ่งเป็นตัวแทนของรัฐ ความรู้ของผู้เชี่ยวชาญที่เป็นตัวแทนของวิชาชีพ กับความรู้พื้นบ้านที่เป็นตัวแทนของเขาเองด้วย

นิยาม

PAR อาจนิยามว่าเป็นวิธีที่จะช่วยประชาชนให้สามารถควบคุมชีวิตของเขาเองผ่านกระบวนการของสหวิชาการ โดยสร้างความรู้ใหม่ขึ้นจากการผสมผสานความรู้ที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการเข้าด้วยกัน แล้วใช้ความรู้ใหม่นั้นเปลี่ยนแปลงหรือปฏิรูปความเป็นจริงในสังคม (Realities) ของเขา

นิยาม คำจำกัดความ และการตีความ มีความเกี่ยวข้องกัน บางท่านมองเห็นว่า PAR เป็นวิถีชีวิต (Pyrch 1983) แนวคิดของ PAR มีหลายทัศนะ ซึ่งบางอย่างก็ใกล้เคียงกันมาก เช่น Participatory Research Action Research และ People oriented training เป็นต้น ในการศึกษาผู้ใหญ่ก็มีแนวคิดคล้าย ๆ กัน เช่น การพัฒนาชุมชน การศึกษามุ่งแก้ปัญหา การศึกษาเน้นปัญหา [Problem-oriented (Cross 1981) Problem-centered learning (Knowles 1970) Problem-posing education (Freire 1970:85) Problem-oriented education (Ceri 1976) และ Situation approach to learning (Lindeman 1926)] แต่แม้ว่าสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาจะมีแนวคิดคล้ายคลึงกับ PAR ก็ตาม แต่ผลลัพธ์ที่ออกมานั้นแตกต่างกันอย่างมาก เช่น ทางด้านการศึกษา Knowles จะสนใจเกี่ยวกับการบรรลุจุดสุดยอดของบุคคล (Self-Actualization) Lindeman สนใจการปรับปรุงบุคคลและสังคม และ Freire

สนใจการปฏิรูปสังคม แต่สำหรับ PAR มุ่งหวังให้เกิดการเปลี่ยนรูปบุคคลและสังคม (Person and Social Transformation) กล่าวคือ PAR พยายามเปลี่ยนรูปจากสังคมที่แข่งขัน ทำลาย และขัดแย้งกันไปเป็นสังคมที่ร่วมมือสร้างสรรค์และสันติ

ทำไมต้องมีการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม

ในกระบวนการวิจัยแบบที่เราคุ้นเคย ไม่ว่าจะเป็นการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ หรือทางสังคมศาสตร์ก็ตาม นักวิจัยจะเป็นผู้แสดงบทบาทนำในการริเริ่มการทำวิจัยและเป็นผู้มีอำนาจรับผิดชอบในกระบวนการวิจัยทั้งหมด ตั้งแต่การตัดสินใจเลือกและกำหนดปัญหาที่จะวิจัย วางแผนการวิจัย ดำเนินการวิจัย จนกระทั่งนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้ตามที่ผู้วิจัยเห็นสมควร ตลอดกระบวนการดังกล่าว ประชาชนหรือชุมชนที่ตกเป็นประชากรหรือตัวอย่างของการวิจัยนั้น ๆ ไม่เคยมีโอกาสมือหรือมีส่วนร่วมในการออกความคิดเห็น หรือร่วมรับรู้ในการวิจัยนั้น ๆ เลย (นอกจากเป็นผู้ให้ข้อมูลหรือเป็นสิ่งทดลองของการวิจัย) หากแต่เป็นการสนองความอยากรู้อยากเห็นของผู้วิจัยเพียงฝ่ายเดียว ดังนั้นจึงพบอยู่เสมอว่าผลการวิจัยมักจะอยู่บนหิ้งเมื่อทำเสร็จแล้ว สำหรับเป็นเอกสารทบทวนของผู้จะทำวิจัยต่อไปเท่านั้น หรือหากจะถูกนำไปใช้ในการกำหนดนโยบายวางแผนหรือเพื่อแก้ปัญหาบ้าง ก็จะเป็นไปตามความคิดและวินิจฉัยของผู้วิจัย หรือผู้ใช้ผลการวิจัยที่ไม่เคยนำเอาความคิด ความต้องการ และความสนใจของประชาชนผู้ถูกวิจัยไปร่วมพิจารณาเลย

วิธีการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม จึงได้ถือกำเนิดขึ้นจากแนวความคิดที่ว่า การวิจัยเป็นกิจกรรมทางสังคมที่ใช้ทรัพยากรของสังคมในการศึกษา จึงเป็นสมบัติของสังคม ซึ่งกระทำโดยมีความมุ่งหมายที่จะรับใช้สังคม ด้วยเหตุนี้จึงควรคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดที่สังคมจะได้รับ โดยเฉพาะสังคมที่เป็นหน่วยของการศึกษาวิจัยนั้นๆ และการที่จะให้ชุมชนได้รับประโยชน์สูงสุดจากการวิจัยก็ต้องทำให้การวิจัยนั้นเป็นการวิจัยเพื่อพัฒนา หรือการวิจัยพัฒนา (Research for Development), (Research and Development (R&D) โดยที่การพัฒนาและการเป็นหุ้นส่วนจะต้องเดินทางร่วมกัน เพราะการพัฒนาจะต้องเป็นประโยชน์แก่ทุกคนและแต่ละคนในสังคม ดังนั้นทุกคนและแต่ละคนในสังคมจึงต้องมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนานั้นทุกขั้นตอน อย่างมีเสรีและเป็นประชาธิปไตย

การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) ซึ่งเริ่มเกิดขึ้นเมื่อประมาณกลางปี ค.ศ. 1970 จึงมีแนวคิดใกล้เคียงกับการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research) ซึ่งเริ่มมาตั้งแต่ปี ค.ศ.1940 และมีส่วนคล้ายกับการพัฒนาชุมชนที่มีมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1920

การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม (PAR) มีชื่อเรียกแตกต่างกันไปในแต่ละแห่ง เช่น “Investigation Action Participative” (IAP) “Research Participative” หรือ “Research Action” เป็นต้น บางทีก็เรียก “Collaborative Action Research” แต่ไม่ว่าจะเรียกชื่ออย่างไร นัยแห่งความหมาย

ก็คล้ายกัน คือ เป็นการทําวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อทางเลือกที่ดีกว่าการวิจัยในรูปแบบเดิมที่เคยทําหรือในแนวเก่า

หลักการของการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม

การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมยึดหลักการสำคัญดังนี้ (Tandon, 1988)

1. ให้ความสำคัญและเคารพต่อภูมิความรู้ของชาวบ้าน โดยยอมรับว่าความรู้พื้นบ้านตลอดจนระบบการสร้างความรู้และกำเนิดความรู้ในวิธีอื่น ที่แตกต่างไปจากของนักวิชาการ ยังเป็นสิ่งที่ปฏิบัติและยอมรับกันแพร่หลายในหมู่คนชาวบ้าน คนยากจน เพื่อเป็นหนทางแก้ปัญหาในการดำรงชีวิตของเขา

2. ปรับปรุงความสามารถและศักยภาพของชาวบ้าน ด้วยการส่งเสริม ยกระดับและพัฒนาความเชื่อมั่นในตัวเองของเขา ให้สามารถวิเคราะห์และสังเคราะห์สถานการณ์ปัญหาของเขาเอง ซึ่งเป็นการนำเอาศักยภาพเหล่านี้มาใช้ประโยชน์เพื่อพัฒนาตนเองได้

3. ให้ความรู้ที่เหมาะสมแก่ชาวบ้านและคนยากจน โดยให้สามารถรับความรู้ที่เกิดขึ้น ในระบบสังคมของเขาและสามารถที่จะทำความเข้าใจ แปลความหมาย ตลอดจนนำไปใช้ได้เหมาะสม

4. สนใจในปริทัศน์ของชาวบ้าน โดยการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม จะช่วยเปิดเผยให้เห็นคำถามที่ตรงกับปัญหาของชาวบ้าน เช่น การถูกกีดกันหรือแปลกแยก (Alienated) ที่พื้นดินและทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ การต้องดิ้นรนต่อสู้กับแรงบีบบังคับจากผู้มีอิทธิพล ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นคำถามที่นักวิจัยรูปแบบเก่าไม่มีใครนึกถึง และไม่เคยเป็นจุดเน้นในการค้นหาความรู้มาก่อน

5. ปลดปล่อยความคิด การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม จะช่วยให้ชาวบ้านและคนยากจนสามารถใช้ความคิดเห็นของตนอย่างเสรี ในการมองสภาพการณ์และปัญหาของตนเองสามารถใช้วิจารณญาณในการวิเคราะห์วิจารณ์ ตรวจสอบสภาพเท็จจริงต่าง ๆ สามารถยื่นหยัดต่อต้านพลังอิทธิพลจากภายนอก หรือจากอำนาจกดขี่ของผู้มีอำนาจ

กล่าวได้ว่า การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม สามารถหยั่งรากลึกกลงไปถึงประสบการณ์ ทางสังคมอย่างเป็นรูปธรรม เช่น มีความมุ่งหมายที่จะเอาชนะหรือแก้ปัญหาที่ชาวบ้านมีความคับข้องใจอยู่ โดยความพยายาม ด้วยวิธีของการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม จะทำให้สามารถกำหนดกลุ่มเป้าหมายได้ตรงตามความต้องการที่จะแก้ปัญหานั้น สามารถให้แนวทางแก่ชาวบ้าน ว่าอะไรคือสิ่งจำเป็นหรือเป็นความต้องการที่แท้จริงของเขา และชี้ให้เห็นจุดบกพร่องหรือจุดผิดพลาดในความคิดของชาวบ้านเกี่ยวกับปัญหาของเขาเอง ซึ่งจะบ่งบอกถึงสภาวะสังคมที่ขัดแย้งกันระหว่างความต้องการกับวิธีการสนองความต้องการ และเปิดเผยให้เห็นกลไกที่ควบคุม

ขบวนการกดขี่เอารัดเอาเปรียบอยู่ด้วย นอกจากที่กล่าวมาแล้ว การวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม ยังจะช่วยชี้แนะถึงกิจกรรมที่สามารถจะแทรกแซง และเปลี่ยนแปลงกระบวนการทางสังคมที่เป็น อุปสรรคขัดขวางต่าง ๆ ได้

โดยสรุป เป้าหมายหลักของการวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมประกอบด้วย

1. ค้นหาความรู้พื้นบ้านที่เป็นที่ยอมรับและใช้กันแพร่หลาย
2. ส่งเสริมความเข้าใจอันดีระหว่างวัฒนธรรม
3. สร้างดุลยภาพระหว่างวิทยาศาสตร์ ความรู้ทางวิชาการ กับความรู้พื้นบ้าน
4. ยอมรับในความไม่เท่าเทียมกันของภาวะสังคมเศรษฐกิจ

(พันธุ์ทิพย์ รามสูต 2540 : 31)

4. บริบทจังหวัดมุกดาหาร

4.1 สภาพทั่วไปของจังหวัดมุกดาหาร

จังหวัดมุกดาหาร ประกอบด้วยพื้นที่ที่ราบสูงสลับภูเขา และป่าทึบ เทือกเขาภูพาน ทอดเป็นแนวมายังจากจังหวัดสกลนครทางทิศตะวันตกและแยกเป็นสี่แนวคล้ายนิ้วมือไปทาง ตะวันออก แบ่งพื้นที่ของจังหวัดออกเป็นลุ่มน้ำเล็กๆ เอียงลาดสู่แม่น้ำโขง ที่ราบระหว่างหุบเขาของ ลุ่มน้ำเหล่านี้มีลักษณะเป็นที่ราบลูกคลื่นบริเวณปากน้ำในช่วงที่ไหลบรรจบกับแม่น้ำโขง มี ทรัพยากรป่าไม้ค่อนข้างสมบูรณ์ มีพื้นที่ป่าไม้ 842,000 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 30 ของพื้นที่ทั้งหมด ด้านทิศใต้และทิศตะวันตก โดยมีเทือกเขาภูพาน สภาพเป็นป่าไม้และดงดิบ ทางทิศตะวันออกเป็นที่ราบสลับป่า ผืนป่าในจังหวัดมุกดาหาร ได้รับการประกาศให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติ จำนวน 13 แห่ง อุทยานแห่งชาติ 3 แห่ง และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าและเขตห้ามล่าสัตว์ 2 แห่ง อาณาเขตด้าน ทิศเหนือติดต่อกับอำเภอธาตุพนม และอำเภอนาแก จังหวัดนครพนม ด้านทิศใต้ติดต่อกับอำเภอ ชานุมาน จังหวัดอำนาจเจริญ อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร ด้านทิศตะวันตกติดต่อกับอำเภอภูนิ นารายณ์และอำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ด้านทิศตะวันออกติดกับแม่น้ำโขง สาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว การปกครอง จังหวัดมุกดาหารแบ่งการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ คือ อำเภอเมืองมุกดาหาร อำเภอดงหลวง อำเภอคำชะอี อำเภอดอนตาล อำเภอนิคมคำสร้อย อำเภอคองหวง อำเภอ ห้วยน้ำใหญ่ และอำเภอหนองสูง มีตำบลทั้งสิ้น 52 ตำบล หมู่บ้าน 524 หมู่บ้าน มีเทศบาลเมือง 1 แห่ง เทศบาลตำบล 4 แห่ง ประชากรจังหวัดมุกดาหารมีประชากรทั้งสิ้น 334,113 คน แยกได้ดังนี้ ชาย 167,343 คน หญิง 166,770 คน(ที่ทำการปกครองจังหวัดมุกดาหาร 2550 : 1) มีแม่น้ำโขงที่ ไหลผ่านจังหวัดมุกดาหารระยะทาง 72 กิโลเมตร ทอดแนวยาวตามพื้นที่ตลอด 3 อำเภอ คืออำเภอ

ห้วยน้ำใหญ่ อำเภอเมืองมุกดาหาร และอำเภอคอนตาล โดยเฉพาะบริเวณอำเภอเมืองมุกดาหาร นั้น เป็นจุดที่แม่น้ำโขงกว้างถึง 1,800 เมตร ซึ่งถือว่าเป็นจุดที่กว้างที่สุดในประเทศไทย และมีภูมิทัศน์ สองฝั่งโขงงดงามมากอีกแห่งหนึ่ง

4.2 สถานที่สำคัญและแหล่งท่องเที่ยว

จังหวัดมุกดาหารมีสถานที่ที่ประชาชนนิยมเดินทางไปท่องเที่ยว ดังนี้

วัดศรีมงคลใต้ ตั้งอยู่ริมแม่น้ำโขง ตรงบริเวณถนนสำราญชายโขงในย่านตลาด ลินคำอินโดจีน และได้ก่อสร้างกุฏิวิหารขึ้นในบริเวณวัด พร้อมกับอัญเชิญพระพุทธรูปทั้งสององค์ ที่อยู่ใต้ต้นโพธิ์ริมฝั่งโขง ขึ้นไปประดิษฐานบนพระวิหารของวัด ต่อมาปรากฏว่าพระพุทธรูปโลหะ (องค์เล็ก) เกิดปาฏิหาริย์กลับลงไปประดิษฐานอยู่ใต้ต้นโพธิ์ริมฝั่งโขง ณ ที่ตั้งเดิม ปัจจุบันเป็นที่ ประดิษฐานพระพุทธรูปพระเจ้าองค์หลวงหน้าตักกว้าง 2.20 เมตร ส่วนสูงเฉพาะองค์ถึงยอดพระ เมาลี 2 เมตร สูงจากฐาน 3 เมตร เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมแห่งหนึ่งของจังหวัดมุกดาหาร

ศาลเจ้าแม่สองนางพี่น้อง เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์คู่เมืองมุกดาหารอีกแห่งหนึ่ง ตั้งอยู่ ถนนสำราญชายโขงริมฝั่งโขง ติดกับท่าด่านตรวจคนเข้าเมืองมุกดาหาร ชาวมุกดาหารจะจัดให้มีพิธี บวงสรวงเจ้าแม่สองนางพี่น้อง ในวันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 6 ของทุกปี

วัดป่าวิเวกวัฒนาราม เป็นวัดที่ร่มรื่นไปด้วยป่าเบญจพรรณ ตั้งอยู่เขาคำชะ อี ผู้มาบุกเบิกครั้งแรกคือ หลวงตามหาบัว ลักษณะเด่นของวัดมีเจดีย์บุษูทอง ซึ่งภายในเป็นที่ ประดิษฐานของพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า และพระธาตุของพระสาวก ซึ่งมีพิธีสงฆ์ที่น่า ที่ยิ่งใหญ่ในวันมาฆบูชา และวันวิสาขบูชาของทุกๆปี เจ้าอาวาสปัจจุบัน คือ หลวงปู่จาม (พระพุทธ หังโกโร มหาวุฒินุญ) ก็เป็นที่เคารพนับถือของบุคคลที่อยู่ใกล้หรือไกล ห่างจากอำเภอคำชะอีไปทาง ทิศใต้ของบ้านห้วยทราย ม.3 อำเภอคำชะอี

อุทยานสมเด็จพระเจ้า ตั้งอยู่บ้านนาม่วง ม.6 ต.คอนตาล อ.คอนตาล บนพื้นที่ 103 ไร่ ในอดีตเป็นฐานปฏิบัติการทหาร แห่งเดียวในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่สมเด็จพระศรีนครินทราบ รมราชชนนี และสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา (พระยศในขณะนั้น) ได้เสด็จมา ประทับแรม เมื่อวันที่ 5 – 7 มิถุนายน 2520 เป็นเวลา 3 วัน 2 คืน พร้อมด้วยพลโทเปรม ติณสูลา นนท์ (แม่ทัพภาคที่ 2 ในขณะนั้น) จังหวัดมุกดาหารและอำเภอคอนตาล ได้พัฒนาให้เป็นอนุสรณ์ สมเด็จพระเจ้า และพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร ปัจจุบันได้มีการปรับปรุงให้เป็น แหล่งท่องเที่ยวสถานที่ที่อบรมสัมมนาและเข้าค่ายจัดกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีเรือนพักรับรอง สามารถ รับผู้เข้าพักได้ประมาณ 100 คน

วัดภูด่านแต้ (วัดพุทธโฆธัมมะชะโร) มีสถานที่ตั้งตรงหลักกิโลเมตรที่ 133 หมู่ที่ 1 บ้านชัยมงคล ตำบลโชคชัย อำเภอนิคมน้ำอโยธยา มีทัศนียภาพที่สวยงาม มีปูชนียสถานทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญ เหมาะสำหรับผู้ปฏิบัติธรรมนั่งสมาธิ

วัดพระมารดาแห่งมรดกโลก (วัดสองคอน) มีสถานที่ตั้งบ้านสองคอน หมู่ 3 ตำบลป่าขาม อำเภอห้วยน้ำใหญ่ เป็นวิหารคริสต์ใหญ่ที่สุดในเอเชียอาคเนย์ และได้รับรางวัลสถาปัตยกรรมดีเด่น จากสถาบันสถาปนิกสยามในพระบรมราชูปถัมภ์ เมื่อปี 2539 บาทหลวงซาเวีย เชื่อว่าสามารถไล่ผีปอบได้ ได้ก่อตั้งเป็นวัดปราบผี พศ. 2483

เจดีย์หลวงปู่หล้า เขมปัตโต อยู่ที่วัดบรรพตคีรี (วัดภูจ้อก้อ) ตั้งอยู่ที่บ้านแวง ตำบลหนองสูงใต้ อำเภอหนองสูง เป็นวัดที่พำนักของหลวงปู่หล้า เขมปัตโต อดีตท่านเป็นสานุศิษย์ผู้ใกล้ชิดของหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต ห่างจากอำเภอหนองสูง 19 กิโลเมตร องค์เจดีย์เป็นรูปทรงระฆังคว่ำงามตระหง่านอยู่บนภูจ้อก้ออันลือชื่อ เป็นที่บรรจุอัฐิบริวารของหลวงปู่หล้า เขมปัตโต พระอรหันต์ที่ชาวภาคอีสานกราบไหว้บูชา ในช่วงกึ่งศตวรรษที่ผ่านมา มีการจัดงานไหว้เจดีย์ ทุกวันที่ 18 – 19 มกราคม ของทุกปี อันตรงกับวันละสังขารหลวงปู่หล้า เขมปัตโต มีถนนขึ้นสู่วัดภูจ้อก้อที่สะดวกและเชื่อมต่อไปยังมหาเจดีย์ชัยมงคล (ผาน้ำย้อย) จังหวัดร้อยเอ็ด ได้ใกล้เคียงที่สุด

หอแก้วมุกดาหาร ตั้งอยู่บนถนนมุกดาหาร – คอนตาล ห่างจากอำเภอเมือง 2 กิโลเมตร เป็นหอแก้วที่สร้างขึ้นเพื่อเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในวโรกาสครองราชย์ครบ 50 ปี มีพื้นที่ประมาณ 3 ไร่ เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็ก มีความสูง 65 เมตร จากหอชมวิวดึงยอดลูกแก้วสูง 15 เมตร อาคารแยกเป็น 3 ส่วน คือส่วนฐาน เป็นอาคาร 2 ชั้น ทรง 9 เหลี่ยม เป็นพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์เมืองมุกดาหาร แสดงศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของคนสองฝั่งโขง ตั้งแต่อดีต ส่วนแกนหอคอย ตั้งแต่ชั้น 3 – 12 สูง 150 เมตร ชั้นที่ 12 เป็นที่เก็บรักษาอาวุธสิ่งของเครื่องใช้ของคนสมัยโบราณ ส่วนหอชมวิวและโดม มีความสูง 15 เมตร บนยอดสูงสุดเป็นที่ตั้ง “ลูกแก้วมุกดา” มีลักษณะกลมสีขาว หมอกมัว ทำจากประเทศเยอรมนี มีเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 10 เมตร ภายในประดิษฐาน “พระพุทธรูปนวมิ่งมงคลมุกดาหาร” พระพุทธรูปเนื้อเงินแท้บริสุทธิ์ ปางมารวิชัย หน้าตักกว้าง 50 ซม. (20 นิ้ว) และพระพุทธรูปประจำวันเกิดต่างๆ ทั้ง 7 วัน สามารถชมวิวทิวทัศน์รอบตัวจังหวัดมุกดาหาร แม่น้ำโขงและแขวงสะหวันนะเขต ของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

อุทยานแห่งชาติมุกดาหาร (ภูผาเทิบ) ตั้งอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติดงบังอี อยู่ในเขตตำบลนาสีนวน ครอบคลุมพื้นที่อำเภอเมืองมุกดาหาร และอำเภอคอนตาล แยกเข้าทางขวามือระหว่างกิโลเมตรที่ 14 – 15 ที่ทำการอุทยานห่างจากถนนชยางกูร เข้าไป 2 กิโลเมตร มีเนื้อที่ทั้งหมด 30,312.5 ไร่ หรือ 48.5 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วยภูเขาชั้นหลาดูกติดต่อกัน สภาพป่า

ส่วนใหญ่เป็นป่าเต็งรัง และป่าเบญจพรรณ หลายบริเวณเป็นผาสูง และลานหินกว้าง มีหินรูปร่างแปลกๆมากมาย นอกจากนี้ยังมีสถานที่น่าเที่ยวชมในอุทยานแห่งชาติมุกดาหาร เช่น กลุ่มหินต่างๆ ลานมูจลินท์ ภูถ้ำพระ ถ้ำฝ่ามือแดง

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติภูผาซวน ซึ่งตั้งอยู่ในเขตพื้นที่บ้านแมด หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านเหล่า อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร เป็นภูเขาที่สูงที่สุดในจังหวัดมุกดาหาร สูงจากระดับน้ำทะเล 617 เมตร นับเป็นจุดชมวิวของจังหวัดมุกดาหารที่สวยงามแห่งหนึ่งที่ทำทวยความสามารถนักท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ที่ชอบ ปีนเขา ลุยไพร ที่นักท่องเที่ยวอยากสัมผัส และอยู่เขตป่าสงวนภูเขาสีฐานของอำเภอคำชะอี เขาลูกนี้อยู่ห่างจากอำเภอคำชะอี 10 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากจังหวัดมุกดาหาร 42 กิโลเมตร ตามทางหมายเลข 2042 ถึงบ้านหนองเอี่ยนทุ่ง เลี้ยวขวาตามถนนทางหลวงแผ่นดิน หมู่บ้านต่างๆถึงบ้านแมด หมู่ที่10 เป็นหมู่บ้านสุดท้ายเลยไปจนถึงดินเขา ซึ่งเป็นเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าภูผาเมือง

ถ้ำผาแต้ม เป็นสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์และธรรมชาติ ตั้งอยู่บ้านภูถ้ำอมต.บ้านบาก อ.ดอนตาล บริเวณที่พบภาพเขียนเป็นหินทรายขนาดใหญ่ ยาว 72 เมตร สูง 8 เมตร ลึก 6 เมตร เขียนด้วยสีแดง คล้ายน้ำหมากบนพื้นผา หินสีชมพูปนแดง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นภาพมือ มีจำนวนมากถึง 98 ภาพ นอกนั้นเป็นภาพสัญลักษณ์อื่นๆ เช่นลายเรขาคณิต และรูปสัตว์ต่าง ซึ่งนักโบราณคดีเยอรมนีมาศึกษา และสันนิษฐานว่ามีอายุไม่ต่ำกว่า 3,000 ปี

แก่งกะเบา อยู่ในพื้นที่บ้านนาแกน้อย หมู่ที่ 10 ตำบลปงขาม ห่างจากอำเภอหว้านใหญ่ไปทางทิศเหนือประมาณ 8 กิโลเมตร มีลักษณะเป็นแก่งหินขนาดใหญ่ยื่นออกไปในแม่น้ำโขง ฝั่งตรงข้ามเป็นเมืองไซบุรีแขวงสะหวันนะเขต

ตลาดอินโดจีน ตลาดอินโดจีนหรือตลาดริมโขง เป็นบริเวณที่ชาวมุกดาหารได้ประกอบอาชีพค้าขายสินค้าอินโดจีนที่ขึ้นชื่อแห่งหนึ่งของประเทศไทย เป็นแหล่งรวมสินค้าหลากหลายชนิด ทั้งสินค้าจากประเทศจีน รัสเซีย เวียดนาม ลาว นอกจากนี้แล้วยังมีสินค้าหัตถกรรมของกลุ่มอาชีพต่างๆของชาวมุกดาหาร เช่น ผ้าทอ ผ้าไหมมัดหมี่ ไหมแพรวา หมอนจิด รวมทั้งสมุนไพรพื้นบ้านต่างๆมากมาย ตลาดอินโดจีนถือว่าเป็นเสน่ห์ของชาวมุกดาหาร นักท่องเที่ยวที่มาเมืองมุกดาหาร ส่วนใหญ่จะต้องแวะตลาดอินโดจีน เพื่อเลือกซื้อสินค้า เนื่องจากสินค้าในตลาดอินโดจีนจะมีราคาถูก และหลากหลายชนิด โดยเฉพาะวันหยุดเสาร์ – อาทิตย์ หรือวันหยุดในเทศกาลอื่นๆ จะมีรถนำเที่ยวจากต่างจังหวัดมาท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก ซึ่งถือว่าเป็นเสน่ห์ของชาวมุกดาหาร ซึ่งดึงดูดนักท่องเที่ยวได้เป็นอย่างดี

4.3 กลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดมุกดาหาร

จังหวัดมุกดาหารเป็นจังหวัดเล็ก ๆ ในภาคอีสานในปัจจุบัน แต่ในอดีตเป็นเมืองชายแดนปลายพระราชอาณาเขต ที่มีอาณาจักรกว้างใหญ่จนจดแดนญวน ในสมัยรัชกาลที่ 3 เมื่อปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์ กองทัพกรุงเทพฯ และกองทัพข้างเมืองแถบลุ่มแม่น้ำโขงได้ยกทัพข้ามโขงไปกวาดต้อนผู้คนทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง (ดินแดนลาว) ให้อพยพข้ามโขงมาตั้งบ้านตั้งเมืองอยู่ทางฝั่งขวาแม่น้ำโขง (ภาคอีสาน) ให้มากที่สุด เพื่อมิให้เป็นกำลังแก่ข้าศึก จังหวัดมุกดาหารจึงมีผู้คนหลายเผ่าพันธุ์ ประกอบด้วย ชาวไทยอีสาน ชาวผู้ไทย ชาวข่า (บรู) ชาวไทยกะเลิง ไทยแสก ไทยฮ่อ และไทยกุลา ครั้นถึงสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อ ร.ศ. 112 ราชอาณาจักรไทยต้องสูญเสียดินแดนทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงให้แก่ฝรั่งเศส จังหวัดมุกดาหารจึงเสียดินแดนทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขง (ฝั่งลาว) ไปถึง 3 ใน 4 ส่วน การรวบรวมเรื่องราวของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งมีอยู่ถึง 8 กลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อย้อนอดีตให้ทราบถึงกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Group) ก่อนที่จะมารวมกันเป็นจังหวัดมุกดาหาร

ชาวไทยอีสาน เป็นชาวไทยกลุ่มใหญ่ในจังหวัดมุกดาหารเช่นเดียวกับจังหวัดอื่น ๆ ในภาคอีสานอีกหลายจังหวัด ชาวไทยอีสานได้สืบเชื้อสายต่อเนื่องกันมานานนับหลายพันปีตั้งแต่ขุนบรมปฐมวงศ์ของเผ่าไทย แต่อาณาจักรน่านเจ้า อาณาจักรล้านช้างจนถึงสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนปลาย ชาวไทยอีสานได้อพยพลงมาตามลำน้ำโขงตั้งแต่ พ.ศ.2231 (สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช) เมื่อท่านพระครูโพนเสม็ก นำสานุศิษย์จากอาณาจักรล้านช้าง อพยพลงมาตามลำน้ำโขงแล้วแผ่ขยายออกไปตามลำน้ำมูล ลำน้ำชี และลำน้ำอื่น ๆ ซึ่งแยกออกมาจากแม่น้ำโขง จนตั้งขึ้นเป็นเมืองอุบลราชธานี โยโสธร สุวรรณภูมิ ร้อยเอ็ด ขอนแก่น มหาสารคาม ฯลฯ เมืองมุกดาหารได้ตั้งเป็นเมือง เมื่อ พ.ศ. 2313 ในสมัยกรุงธนบุรี

ชาวผู้ไทย บางท่านเขียนผู้ไทยว่า ภูไท แต่ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานว่า ผู้ไทย ถิ่นฐานดั้งเดิมของชาวผู้ไทยอยู่ในแคว้นสิบสองจุไทยและแคว้นสิบสองปันนา (ดินแดนส่วนเหนือของลาวและเวียดนามซึ่งติดต่อกับดินแดนภาคใต้ของจีน) ราชอาณาจักรไทยได้สูญเสียดินแดนสิบสองจุไทยซึ่งอยู่ในเขตลาวให้แก่ฝรั่งเศส เมื่อ ร.ศ. 107 (พ.ศ. 2431) ต่อมาชาวผู้ไทยได้แยกย้ายออกไปตั้งเป็นเมืองพิน เมืองนอง เมืองฟ่อง เมืองพลาน ฯลฯ ซึ่งปัจจุบันอยู่ในแขวงสะหวันนะเขตของลาว ในสมัยรัชกาลที่ 3 แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ เมื่อ พ.ศ. 2396 หลังจากกองทัพไทยได้ปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์ได้สงบราบคาบแล้ว ได้กวาดต้อนอพยพชาวผู้ไทยจากเมืองวัง เมืองเซโปน เมืองพิน เมืองนอง เมืองคำอ้อคำเขียว ฯลฯ ในดินแดนลาวซึ่งยังเป็นเขตราชอาณาจักรของไทยอยู่ในขณะนั้น ให้อพยพข้ามโขงมาตั้งบ้านเรือนอยู่ในเขตเมืองกาฬสินธุ์ สกลนคร นครพนม และมุกดาหาร โดยชาวผู้ไทยจากเมืองคำอ้อคำเขียวและเมืองวัง (อยู่ในแขวงสะหวันนะเขตของลาว) อพยพมาอยู่เมืองหนองสูง ที่บ้านหนองสูงและบ้านคำสระอี (คำชะอี) ในดงบังอี

เมืองมุกดาหาร ปัจจุบันมีหมู่บ้านเชื้อสายผู้ไทยร้อยละกว่าหมู่บ้านในจังหวัดมุกดาหาร ประชากร 1 ใน 4 เป็นชาวผู้ไทย ซึ่งกระจัดกระจายอยู่ในท้องที่อำเภอต่าง ๆ ถึง 7 อำเภอ ยกเว้นอำเภอหัวน้ำใหญ่เพียงอำเภอเดียว วิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์เด่นของสาวชาวผู้ไทย จะต้องมีความสมบัตินี้และความสามารถในการทอผ้าประจำเผ่าที่เรียกว่า “แพรวา” ให้ได้พอ ๆ กับผู้ชายที่ต้องจักสานเป็นมิกะนั้นจะต้องขายหน้าเพื่อนบ้านว่าเป็นคนไม่มีฝีมือ

ภาษาผู้ไทย จะลงท้ายด้วยสระเออ เช่น ไปซิเลอ = ไปที่ไหน มาซิเลอ = ไปไหน มาไปเอ็ดเผือ = ไปทำไม เอ็ดพะเลอ = ทำอะไร ผู้เหยอ = ผู้ใหญ่ ผ้าเหมอ = ผ้าใหม่ เกอ = เกือบ เเฮอ = เรือโตเหยอ = ตัวใหญ่

ชาวข่า (บรู) ชาวข่ามีถิ่นกำเนิดดั้งเดิมอยู่ในแขวงสะหวันนะเขต แขวงสาละวัน และแขวงอัตปือของลาวนักมานุษยวิทยาอธิบายว่าชาวข่าเป็นชนเผ่าดั้งเดิมเผ่าหนึ่งในแถบลุ่มแม่น้ำโขงซึ่งอาจจะสืบเชื้อสายมาจากขอมโบราณ ซึ่งเคยอยู่ในดินแดนของอาณาจักรเจนละ ต่อมาเป็นอาณาจักรของขอมและอาณาจักรศรีโคตรบูรณที่ขอมเคยมีอิทธิพลครอบครองอยู่แล้วเสื่อมอำนาจลง ชาวข่าอยู่ในตระกูลเดียวกับขอมและมอญเขมร ภาษาข่าเป็นภาษาในตระกูลเดียวกับขอมและมอญเขมร ข่ายังแบ่งแยกเป็นอีกหลายเผ่าพันธุ์ เช่น ข่าย่าเหิน ข่าบริเวณ ข่าสุ ข่าตะโอย ข่าเจ็ง ข่าสอก ข่าสปวน เป็นต้น ชาวข่าเรียกตัวเองว่าเป็นบรู ซึ่งแปลว่า ภูเขา ข่าเป็นชื่อที่ชาวอีสานใช้เรียกพวกบรู คำว่าข่า อาจจะมาจากคำว่าข่าทาส ชาวอีสานชอบเรียกพวกข่าทาสว่า ข่าหรือข้อย แต่ออกเสียงไม้โทเป็นไม้เอก คำว่าข่า จึงออกเสียงเป็นข่า ในอดีตชาวไทยในแถบลุ่มแม่น้ำโขงชอบไปจับเอาชาวข่า (บรู) ตามป่าดงมาเป็นทาส ในสมัยรัชกาลที่ 5 จึงประกาศห้ามมิให้ไปพวกข่ามาเป็นข่าทาสอีกส่วนในประเทศเวียดนามเรียกพวกข่าว่าพอกหรือพวกชาวข่าในสมัยโบราณเคยมีประวัติว่ามีศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมที่สูงส่งมาก่อน มีความรอบรู้ในการประดิษฐ์ของใช้ในการดำรงชีวิต เช่น การปั้นไห การหล่อโลหะ (กลองมโหระทึก) นำหินมาหล่อฟันให้ราบเรียบสวยงามก่อนเครื่องมือทันตแพทย์ที่ทันสมัย ชาวข่าดั้งเดิมมักจะมีผิวกายดำคล้ำ ผมหยิกทั้งหญิงและชาย ผู้ชายแต่งกายด้วยการนุ่งผ้าเตี่ยวมีผมม้ายาวประบ่าและนิยมใช้ผ้าแดงผูกคล้องคอหรือโพยศีรษะเป็นเอกลักษณ์ ตามประวัติเล่าว่าบรรพบุรุษของชาวข่าได้ใช้ผ้าชุบเลือดสีแดงแนบติดกายไว้ก่อนสิ้นชีวิตในการต่อสู้แย่งชิงถิ่นที่อยู่กับชาวผู้ไทย ในอดีตในดินแดนทางฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงชาวข่าจึงถือว่าผ้าแดงเป็นเอกลักษณ์ของชาวข่า ส่วนผู้หญิงนิยมแต่งกายด้วยการนุ่งผ้าชั้นยาวถึงข้อเท้าแต่เปลือยอกท่อนบน ผู้ชายข่าเป็นนักรบที่ห้าวหาญ มีหน้าไม้พร้อมลูกดอกอาบยาพิษขางนอง (ยางไม้ที่มียาพิษ) เป็นอาวุธประจำกาย ในเขตอำเภอเมืองมุกดาหาร มีชาวไทยเชื้อสายข่าอยู่ที่บ้านพังคอง บ้านนาเสื่อหลาย ในอำเภอคอนคาอยู่ที่บ้านบาก อำเภอดงหลวงอยู่ที่ตำบลกกชุม บ้านसानแก้ว บ้านคำผักกูด บ้านโคกสูง บ้านปากช่อง บ้านหินกอง ซึ่งอยู่ในเขตภูพานต่อเขตกับ

จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดสกลนคร ปัจจุบันนิคมสร้างตนเองของกรมประชาสงเคราะห์ที่อำเภอ
นิคมคำสร้อย ได้อพยพชาวไทยข่า (บรู) จากภูพานไปอยู่ที่บ้าน ร่มเกล้าฯ ของนิคมสร้างตนเองคำ
สร้อย ตั้งแต่วันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2517

ภาษาของชาวข่า (บรู)

หนึ่ง = มวย สอง = บราน สาม = ไปรน์ สี่ = โปน ห้า = เริง

หก = ตะเพ็ด เจ็ด = ตะปรูล แปด = ตะกรอ เก้า = ตะเก๊ะ สิบ = มั่นจิต

ตอนเช้า = ตะริม กลางวัน = ลีไวย กลางคืน = ลีเดา คีมน้ำ = งอยเคอะ

กินข้าว = จาอาวี๊ สิบบุหรี = ยกฮีต ผู้ชาย = ระกอง ผู้หญิง = ระปัย

ไก่ = อันคร้วย ปลา = เซ็ยะ หอย = กลอ สุนัข = อาจ

ชาวไทยกะโซ่ บางแห่งเรียกว่า โซ่ หรือโส้ ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน
เรียกว่า กะโซ่ คำว่ากะโซ่มาจากคำว่าข่าโซ่ หมายถึง ข่าพวกหนึ่งในตระกูลมอญเขมร กะโซ่ตาม
ลักษณะและชาติพันธุ์ถือว่าอยู่ในกลุ่มมองโกลอยด์ กะโซ่ มีภาษาและวัฒนธรรมแตกต่างไปจาก
ชาวข่าอยู่บ้างเล็กน้อยแต่ภาษาของกะโซ่ถือว่าอยู่ในตระกูลออสโตรเอเชียติก สาขามอญเขมร
หรือกะตุ (Katuić) ถิ่นฐานดั้งเดิมของชาวกะโซ่อยู่ที่เมืองมหาชัย แขวงคำม่วนและแขวงสุวรรณเขต
ของลาว ส่วนข่าอีกพวกหนึ่งที่อพยพมาจากแขวงอัตปือของลาวไปอยู่ในเขตจังหวัดศรีสะเกษ
จังหวัดสุรินทร์เรียกว่าพวกส่วย หรือกูย พูดภาษาเดียวกับพวกกะโซ่ ในจังหวัดมุกดาหารมีชาว
กะโซ่อยู่ในท้องที่อำเภอคงหลวงเป็นส่วนใหญ่ และจำใช้ภาษาสกุล “วงศ์กะโซ่” เหมือนกันหมด
วัฒนธรรมของชาวกะโซ่ที่ยังรักษาไว้เป็นเอกลักษณ์ประจำเชื้อชาติที่เด่นชัด คือ พิธีกรรม โซ่ตั้งบั้ง
หรือสลา เป็นพิธีกรรมในการบวงสรวงดวงวิญญาณของบรรพบุรุษประจำปีหรือการเรียกขวัญ
รักษาคนเจ็บไข้ พิธีฆางกระมุด เป็นพิธีกรรมของชาวกะโซ่ก่อนนำศพจากบ้านเรือน ฆาง หมายถึง
การกระทำหรือการจัดระเบียบ กระมุด แปลว่า ผี ฆางกระมุด หมายถึง การจัดพิธีเกี่ยวกับคนตาย
ชาวกะโซ่ถือว่าเมื่อคนตายไปแล้วจะเป็นผีดิบ จึงต้องกระทำพิธีฆางกระมุดเสียก่อนเพื่อให้ผีดิบและ
วิญญาณของผู้ตายได้สงบสุข มิฉะนั้นอาจทำให้ญาติพี่น้องของผู้ตายเจ็บป่วยได้อีก พิธีเหยา เป็น
การให้กำลังใจแก่ผู้เจ็บป่วยในการรักษาคนเจ็บป่วยหรือเรียกขวัญคล้ายกับพิธีกรรมของชาวไทย
อีสานทั่วไป โดยหมอผีจะทำหน้าที่เป็นล่ามสอบถามวิญญาณของบรรพบุรุษว่าได้กระทำการใดสิ่ง
หนึ่งล่วงเกินไปหรือผิดจารีตประเพณีอย่างไรบ้าง ชาวไทยกะโซ่มักมีผิวกายดำคล้ำเช่นเดียวกับชาว
ข่า สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ ทรงบันทึกการแต่งกายของชาวกะโซ่
ไว้ในหนังสือเรื่องเที่ยวที่ต่าง ๆ ภาค 4 เมื่อ พ.ศ. 2449 ไว้ว่า “ผู้หญิงไว้ผมสูง นุ่งชิ้นสรวมเสื้อ
กระบอกข้อมคราม ห่อผ้าแถบ ผู้ชายแต่งกายอย่างคนเมือง แต่เดิมว่านุ่งผ้าเตี่ยวไว้ชายข้างหน้า
หนึ่งข้าง”

ชาวไทยกะเลิง คำว่า “กะเลิง” มาจากคำว่า “ข้าเลิง” หมายถึง ข้าพวกหนึ่งในตระกูลมอญเขมร ข้า กะโซ่ และกะเลิง อยู่ในตระกูลเดียวกัน ภาษาพูดก็อยู่ในตระกูลออสโตรเอเชียติก ถิ่นกำเนิดของชาวกะเลิงอยู่ในแขวงคำม่วนและแขวงสะหวันนะเขตของลาว อพยพข้ามโขงมาอยู่ทางฝั่งขวาแม่น้ำโขงในสมัยรัชกาลที่ 3 หลังจากการปราบกบฏเจ้าอนุวงศ์เวียงจันทน์แล้วส่วนใหญ่อยู่ในท้องที่จังหวัดสกลนคร นครพนม และมุกดาหาร ชาวกะเลิงมีผิวกายดำคล้ำ ผมหยิก เช่นเดียวกับพวกข้าและกะโซ่ อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ มองโกลอยด์ ในอดีตผู้ชายกะเลิงชอบสักรูปนกแก้วที่แก้มและปล่อยผมยาวประบ่าส่วนผู้หญิงเกล้ามวยผม ปัจจุบันผู้ชายกะเลิงที่สักขาลายตั้งแต่ข้อเท้าขึ้นไปถึงข้อมือยังมีหลงเหลืออยู่บ้างในบางท้องที่อำเภอคอนคาต เช่นที่ตำบลนาสะเม็ง และอำเภอกำชะอี ที่ตำบลบ้านซ่ง บางหมู่บ้าน ตำบลเหล่าสร้างถ่อบางหมู่บ้านและที่บ้านโนนสังข์ บ้านนาหลวง จังหวัดมุกดาหาร

ชาวไทยแสก แสกคือคนไทยกลุ่มหนึ่งที่มีถิ่นฐานดั้งเดิมอยู่ที่เมืองแสก เมืองแสกปัจจุบันเป็นเมืองร้าง อยู่บริเวณบ้านหนาด บ้านตองในแขวงคำม่วนของดินแดนลาวและอยู่ห่างจากชายแดนเวียดนาม ประมาณ 20 กิโลเมตร (จากเอกสาร ร. 5 ม. 2 12 ก. หอจดหมายเหตุแห่งชาติ) เมืองแสกเคยอยู่ในเขตพระราชอาณาจักรไทย ก่อน ร.ศ. 112 (พ.ศ. 2436) ภาษาแสกเป็นภาษาลาวปนเวียดนามเพราะว่าอยู่ใกล้ชิดติดกับเขตแดนเวียดนาม และมีขนบธรรมเนียมของ เวียดนามปะปนอยู่ด้วยเช่น ตรุษแสก หรือตรุษญวน (กินเตดหรือกินเตนเคน) ในวันขึ้น 1 ค่ำ เดือน 3 เพื่อบวงสรวงดวงวิญญาณของเจ้าองค์มูฐ (องค์มูฐเป็นชื่อภาษาเวียดนาม) ซึ่งชาวแสกถือว่าเป็นบรรพบุรุษที่ช่วยคุ้มครอง รักษาชาวแสกให้ปราศจากภัยอันตรายทั้งปวง ผู้หญิงแสกนิยมการแต่งกายที่แปลกกว่าชาติอีสานทั่วไปคือการนุ่งซิ่นสองชั้นและปล่อยให้ผ้าซิ่นชั้นในแลบออกมาเป็นเอกลักษณ์ ศิลปวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวแสกคือแสกเต้นสากหรือรำลาวกระทบไม้ แม้ในปัจจุบันก็ยังนิยมเล่นอยู่ในเทศกาลเดือน 3 (ตรุษแสก) ทุกปี ชาวแสกมีอยู่กระจัดกระจายโดยทั่วไป

ชาวไทยย้อ ไทยย้อ เป็นชาวไทยในภาคอีสานอีกกลุ่มหนึ่งซึ่งมักเรียกตัวเองว่าเป็นชาวย้อ เช่น ชาวย้อในจังหวัดสกลนคร ชาวย้อที่ตำบลท่าขอนยาง (เมืองท่าขอนยางเดิม) อำเภอกันทรวิชัย จังหวัดมหาสารคาม ชาวย้อในอำเภอท่าอุเทน จังหวัดนครพนมและชาวย้อในตำบลดงเย็น อำเภอเมืองและชาวย้อบางหมู่บ้านในอำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหารภาษาและสำเนียงของชาวย้ออาจจะผิดเพี้ยนไปจากภาษาและสำเนียงของชาวไทยอีสานทั่วไปบ้างเล็กน้อย ถิ่นฐานดั้งเดิมของชาวย้อมีผู้ค้นพบว่าเดิมชาวย้ออยู่ในแคว้นสิบสองปันนาหรืออยู่นานมาก่อนในจังหวัดมุกดาหาร มีไทยย้ออยู่ที่ตำบลดงเย็น อำเภอเมืองมุกดาหาร และที่อำเภอนิคมน้ำอ้อย อีกหลายหมู่บ้านซึ่งอพยพมาจากเมืองคำเกิดคำม่วนจากฝั่งลาวในสมัยรัชการที่ 3

ไทยกล่าวคำว่า “กูลา” มาจากภาษาพม่าซึ่งแปลว่า คนต่างถิ่น กูลาคือพวกไทยใหญ่ หรือเงี้ยว หรือตองซู่ในรัฐไทยใหญ่ของพม่า เงี้ยวหรือตองซู่จากพม่าเมื่อเดินทางมาค้าขายในภาคอีสานถูกชาวอีสานเรียกขานว่าเป็นพวกกูลา คำว่า กูลา เดิมหมายถึงผู้มาจากเมืองบังคลา (บังคลาเทศในปัจจุบัน) ต่อมาเมื่อเห็นพวกไทยใหญ่หรือพวกเงี้ยวรูปร่างสูงใหญ่ โปกศิระษะนุ่งกางเกงขายาว ปลายบานเข้ามาค้าขายในภาคอีสานก็เลยเข้าใจผิดคิดว่าเป็นพวกเดียวกับพวกแขกบังคลา กูลาชอบเดินทางมาค้าขายในภาคอีสานแถบลุ่มแม่น้ำโขง จนมีชื่อเป็นอนุสรณ์ว่า ทุงกูลา ร้องให้ ชาวกูลา ชอบเร่ร้อนค้าขายโดยนำเอาผ้าแพรพรรณหรือเครื่องมือเครื่องใช้ในการดำรงชีวิตตลอดทั้งเครื่องทองเหลือง เช่น ช้อน มีด ดาบ ฯ มาเร่ขายแล้วซื้อวัวควายกลับไปพม่า กูลาบางพวกได้ตั้งรกราก และแต่งงานกับชาวอีสาน โดยเฉพาะจะแต่งงานกับผู้หญิงชาวไทย เช่นที่เมืองเรณูนคร ที่ตำบลแสนพัน อำเภอธาตุพนม และที่เมืองหนองสูง จนมีบุตรหลานสืบเชื้อสายต่อมา กูลาเหล่านี้ในอดีต มีสัญชาติและอยู่ในบังคับ (Subject) อังกฤษเพราะพม่าเป็นอาณานิคมของอังกฤษ เมื่อพวกกูลา มีคดีจึงความต้องรายงานให้สถานทูตอังกฤษทราบทุกครั้งจึงสร้างความยุ่งยากให้แก่ฝ่ายปกครองของบ้านเมืองตลอดมา ผู้ชายชาวกูลาจะมีรูปร่างสูงใหญ่ ชอบนุ่งโจงกระเบนพม่า หรือนุ่งกางเกงขายาว ปลายบานและ โปกศิระษะทรงสูง เมื่อ พ.ศ. 2446 ชาวกูลาหรือเงี้ยวที่มาตั้งรกรากค้าขายฝิ่นอยู่ที่เมืองหนองสูง เขตเมืองมุกดาหาร ได้แต่งงานกับผู้หญิงชาวไทยเป็นจำนวนมากและได้ตั้งรกรากอยู่ที่ทุ่งหมากเต่า เขตเมืองหนองสูงไม่ยอมปฏิบัติตามกฎหมายไทย และก่อการจลาจลขึ้นที่ทุ่งหมากเต่า ทางเมืองมุกดาหารได้ขอคำสั่งจากมหาดเล็กรามาช่วยปราบปราม ต่อมาบริเวณทุ่งหมากเต่าได้ตั้งขึ้นเป็นบ้านขุมจี้ยาง และถูกตัดโอนไปเป็นเขตอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ในปัจจุบัน ต่อมาชาวกูลาได้มีลูกหลานกระจัดกระจายออกไปตั้งรกรากอยู่ในเขตเมืองหนองสูง คือที่ท้องที่อำเภอคำชะอีและอำเภอหนองสูงในปัจจุบันอีกเป็นจำนวนมาก

การดำรงรักษาวัฒนธรรมพื้นถิ่นและความเป็นเผ่าพันธุ์ของคนในจังหวัดมุกดาหาร

ในปัจจุบันชาวพื้นถิ่นมุกดาหารยังคงรักษาวัฒนธรรมของตนเองและมีเอกลักษณ์ของชนเผ่าที่ชัดเจน เช่นชาวไทยในพื้นที่อำเภอหนองสูง จะแต่งกายในชุดประจำเผ่าในงานประเพณีต่าง ๆ ส่วนในชีวิตประจำวันจะนุ่งผ้าซิ่นหรือผ้าทิวในบางกลุ่ม พิธีกรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของชาวไทย ได้แก่ พิธีเหยา บายศรีสู่ขวัญ เหยาเอารูปเอาฮอย ประเพณีเอ็ดปะชู (แต่งงาน) โดยมีพ่อล่ำแม่ล่ำ มีรำผู้ไทยและฟ้อนกลองคุ่มเป็นเอกลักษณ์ทางศิลปะการแสดงงานฟ้อนนางเทียม ซึ่งเป็นประเพณีเปิดฟ้าของชาวไทยข่า (บรู) เพื่อขอฟ้าขอฝนให้ตกต้องตามฤดูกาล ผู้ชายชาวไทยข่านิยมใช้ผ้าแดงผูกคล้องคอหรือ โปกศิระษะเป็นเอกลักษณ์ไทยกะโซ่ วัฒนธรรมของชาวกะโซ่ที่ยังคงรักษาไว้เป็นเอกลักษณ์ที่เด่นชัด คือ พิธีกรรม โซ่ถั่งบั้งหรือสลา ซึ่งเป็นพิธีกรรมในการบวงสรวงดวงวิญญาณของบรรพบุรุษประจำปี พิธีชางกระมูด เป็นพิธีกรรม

ก่อนนำสพลงจากเรือน พิธีเหยาเป็นพิธีกรรมของการทรงเจ้าเข้าผี เพื่อบำบัดความเจ็บไข้ ผู้หญิง ชาวกระโซ่ ใ้วผมสูงนุ่งซิ่นสรวมเสื่อกระบอกข้อมคราม ห่อผ้าแดง ผู้ชายแต่งกายอย่างคนเมือง

4.4 ผ้าทอพื้นเมืองจังหวัดมุกดาหาร

ผ้าทอพื้นเมืองเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหารซึ่งได้มีวิวัฒนาการมาช้านาน และยังคงรักษารูปแบบลวดลาย ตลอดจนกรรมวิธีในการทออันประณีตแบบโบราณไว้ให้ปรากฏ อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นการนำเส้นใยที่ได้จากธรรมชาติ เช่น ฝ้าย ไหม มาปั่นเป็นเส้นผ่าน กระบวนการผลิตตามลำดับขั้นตอนจนสำเร็จออกมาเป็นผืนผ้าในที่สุด การค้นหาหลักฐานเกี่ยวกับ ประวัติผ้าโบราณจะหาได้ยากยิ่ง เนื่องจากไม่มีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานได้แต่สืบทอดกันมาด้วยการบอกกล่าว และการศึกษาจากลวดลายผ้าเท่าที่มีอยู่ หลักฐานเกี่ยวกับผ้าที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทยขุดค้นพบหลักฐานเศษเส้นใยผ้าไหม และอุปกรณ์ที่ใช้ในการปั่นเส้นใยที่บ้านเชียงและศึกษาได้จาก อำเภอหนองหาน จังหวัดอุดรธานี ศิลปะ โบราณวัตถุและหลักฐานประเภทศิลาจารึก ทำให้ พบว่าการทอผ้าได้มีมาตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์

ผู้ประกอบการอาชีพทอผ้าในปัจจุบันของจังหวัดมุกดาหาร ส่วนใหญ่สืบเชื้อสายมาจาก กลุ่มชนเผ่าต่าง ๆ ที่อพยพมาอยู่ในเขตจังหวัดมุกดาหาร ที่เห็นเด่นชัดและยังคงสืบทอด วัฒนธรรมต่อเนื่องกันมาได้แก่ชาวผู้ไทยในอำเภอต่าง ๆ กรรมวิธีการทอผ้าและลวดลายที่ปรากฏ บนผืนผ้า มักเป็นแบบที่สืบทอดมาจากถิ่นเดิม ทั้งผ้าทอขิดและมัดหมี่ ซึ่งยังคงอนุรักษ์ลวดลาย โบราณให้ปรากฏอยู่

ลักษณะจำเพาะของลวดลายผ้าพื้นเมืองแบบต่าง ๆ

การทอผ้าด้วยกรรมวิธีที่ต่างกันทำให้เกิดลวดลายที่ไม่เหมือนกัน ลวดลายบนผืน ผ้าทั้งที่ซับซ้อนและไม่ซับซ้อน โดยทั่วไปเกิดจากการทอผ้า ๓ วิธีหลัก คือ วิธีการมัดข้อมก่อน การทอ วิธีการเพิ่มด้ายเส้นพุ่งพิเศษระหว่างการทอ และการตีเกลียวเส้นไหมหลายเส้นให้เป็นเส้น เดียว

วิธีการมัดข้อมก่อนการทอ

ผ้าที่ได้จากกรรมวิธีนี้ คือ ฝ้ามัดหมี่หรือผ้าหมี่ การทอฝ้ามัดหมี่เป็นกรรมวิธีใน การย้อมสีอย่างหนึ่งที่เรียกว่ามัดข้อม หรือวิทยาการด้านการถักทอสมัยใหม่ ย้อมไทดาเย (Tie Dye) เพื่อให้ผ้าที่ทอเกิดเป็นลวดลายสีต่าง ๆ ลำดับขั้นตอนที่สำคัญในการสร้างสรรค์ลวดลายผ้า มัดหมี่ จนมีลักษณะเฉพาะ คือ การมัดเส้นไหมหรือเส้นฝ้ายให้เป็นเปลาะ ๆ แล้วนำไปย้อมสีซึ่งผู้ ทอจะต้องออกแบบลวดลายผ้าไว้ก่อน ถ้าต้องการหลายสีก็ต้องมัดและย้อมหลาย ๆ ครั้ง จนกว่าจะ ได้ สีครบตามต้องการ ซึ่งวิธีการดังกล่าวเรียกว่า การ โอบ โดยทั่วไปของการย้อมสีเส้นใยเพื่อนำไป ทอฝ้ามัดหมี่จะเริ่มย้อมจากสีอ่อนไปหาสีแก่ที่นิยมกันจะเริ่มจากสีเหลือง สีเขียว สีแดง สีนํ้าเงินและ

ลีดำ เรียงไปตามลำดับ แล้วจึงนำไปทอด้วยเทคนิคการขัดสานธรรมดา ลวดลายบนผ้า จะเกิดขึ้นตามรอยที่มัดข้อมจึงเรียกผ้าที่เกิดจากการทอวิธีนี้ว่า “ผ้ามัดหมี่” การมัดหมี่มี ๓ ลักษณะ คือ การมัดด้ายเส้นพุ่ง การมัดด้ายเส้นยืน และการมัดด้ายทั้งเส้นพุ่งและเส้นยืน สำหรับในภาคอีสานและภาคกลางบางจังหวัดในกลุ่มเชื้อสายลาวครั้ง จะมัดหมี่เส้นพุ่ง แต่กลุ่มเชื้อสายกะเหรี่ยงจะใช้วิธีมัดหมี่เส้นยืน

การทอผ้าด้วยวิธีการเพิ่มเส้นด้ายเส้นพุ่งพิเศษระหว่างการทอโดยใช้เส้นด้ายที่ข้อมสำเร็จ สีต่าง ๆ นำมาทอเกิดเป็นลวดลาย เช่น ผ้าจิด ผ้าจก ผ้าแพรวา และผ้ายอก

จิด หมายถึง กรรมวิธีการทอลวดลายผ้าโดยวิธีเพิ่มเส้นด้ายพุ่งพิเศษเพื่อให้เกิดลวดลายยกตัวสูงกว่าสีพื้น หรือมีสีแตกต่างจากสีพื้นโดยใช้ไหมเส้นเล็ก ๆ เข็ยหรือสะกิดเพื่อซ่อนเส้นด้ายยืน (เส้นเครือ) ขึ้นแล้วสอดเส้นด้ายพุ่งไปตามแนวเส้นใยที่ถูกกดซ่อนขึ้นนั้น เพื่อให้เกิดลวดลายสวยงามปรากฏลวดลายยกขึ้นมาจากเส้นยืน (เส้นเครือ) วิธีการกดซ่อนและสะกิดเส้นด้ายเป็นลักษณะเฉพาะของกรรมวิธีทอผ้าแบบนี้จึงเรียกผ้าที่ทอด้วยกรรมวิธีแบบนี้ว่า ผ้าจิด ถ้าฝีมือละเอียดมากลวดลายจะคล้ายกันกับการปักผ้าของภาคกลาง

จก คล้ายผ้าจิด เป็นเทคนิคการทอผ้าเพื่อให้เกิดลวดลายคล้ายการปักผ้า โดยเพิ่มเส้นด้ายพุ่งพิเศษสอดขึ้นลงโดยใช้ขนเม่นหรือนิ้วมือสอดนับด้ายเส้นยืนแล้วยกขึ้น สอดด้ายเส้นพุ่งพิเศษเข้าไปทำให้เกิดเป็นลวดลายเฉพาะจุดหรือเป็นช่วงๆ สามารถทำสลับสีลวดลายได้หลากสี ซึ่งต่างจากจิดตรงที่จิดเป็นการใช้ด้ายเส้นพุ่งพิเศษสีเดียวพุ่งตลอดหน้ากว้างของผืนผ้า จากการทอจกใช้หลายสีโดยบรรจุอยู่ในกระสวยหลายอันตามจำนวนสีที่เพิ่มขึ้น การทอ “จก” พบว่าเป็นวัฒนธรรมการทอผ้าที่คล้ายคลึงกันของชนกลุ่มน้อยหลายกลุ่มที่อาศัยอยู่ในประเทศกลุ่มแรก เป็นกลุ่มชนผู้สืบเชื้อสายมาจากชาวไทยขวนหรือไทโยนกจากอาณาจักรล้านนา อีกกลุ่มหนึ่งเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมของชาวไทพวนหรือลาวพวนซึ่งอพยพมาจากเมืองพวน ริมฝั่งแม่น้ำโขงในแคว้นเชียงของ ประเทศลาว กลุ่มสุดท้ายเป็นพวกลาวกั้ง หรือลาวครั้งหรือลาวเวียงจากเมืองเวียงจันทน์ การทอลวดลายในผ้าจกจะแตกต่างกันออกไปตามประโยชน์ใช้สอย เช่น การทอเพื่อประกอบเป็นตีนชิ้น หรือเชิงชิ้นที่เรียกว่า “ชิ้นตีนจก” จะมีลวดลายที่นิยมกันอย่างหนึ่ง ซึ่งแตกต่างจากลวดลายผ้าจกที่ทอเพื่อใช้ประโยชน์อื่น เช่น ทอเพื่อใช้ในกิจกรรมทางศาสนาก็จะเป็น ลวดลายเกี่ยวกับศาสนาหรือชาดกต่าง ๆ หรือลวดลายสัตว์ในหิมพานต์ ดังจะเห็นได้จากลวดลายในผ้าคลุมศีรษะ นาค ผ้าห่อคัมภีร์ หรือธงในงานบุญต่าง ๆ เป็นต้น

แพรวา เป็นเทคนิคการทอผ้าไหมด้วยไหมแท้ทั้งด้ายพุ่งและด้ายยืน ให้เกิดเป็นลวดลายโดยการผสมผสานระหว่างลายจิดและลายจก การทอแพรวาจะทอโดยมีลายคั่นกลางระหว่างดอกตามขวางไปเรื่อย ๆ จนถึงเชิงผ้า จากนั้นจึงจะเป็นเชิงผ้าซึ่งจะเป็นลายอีกประเภทหนึ่ง

อยู่ที่ปลายสุดของผ้าเพื่อเป็นการจบลาย โดยจะทอลายเพียงครั้งเดียว อีกครั้งเป็นสีพื้น ผ้าแพรวาเป็นผ้าของชาวผู้ไทยหรือภูไทที่แต่ละบ้านจะต้องทอไว้เพื่อไว้ให้ลูกชายหรือ ลูกสาวใช้ในวันแต่งงาน

การตีเกลียวเส้นไหมหลายเส้นให้เป็นเส้นเดียว กรรมวิธีการทอแบบนี้เป็นการทอผ้าม่วงหางกระรอก หรือ ที่เรียกในภาษาอีสานว่า ผ้ามัดไม หรือไหมควบ หรือผ้ากะเนียว ในภาษาเขมร มีการทอมากในจังหวัดที่มีกลุ่มชนเชื้อสายเขมรอยู่มาก เช่น จังหวัดสุรินทร์ และจังหวัดบุรีรัมย์ เป็นต้น

ผ้าไหมหางกระรอก หรือผ้ามัดไม หมายถึง การทอผ้าที่นำเส้นไหม ๒ เส้น มาควบตีเกลียวให้เป็นเส้นเดียว ไม่มีลวดลายจากการมัดข้อมหรือยกดอก แต่ลวดลายเกิดจากการนำเส้นไหมมาควบตีเกลียวที่เรียกว่าไหมควบ นิยมใช้เส้นใยไหมน้อย ซึ่งแต่ละเส้นจะต่างสีกัน เมื่อพันกันหรือควบกันแล้ว จะเกิดการเหลื่อมสี เกิดความสวยงามความละเอียด สีที่เป็นหลักในการควบ คือสีเหลืองนำมาควบกับสีต่าง ๆ เช่น สีเขียว สีแดง สีฟ้า สีน้ำเงิน หรือสีส้ม จะไม่นิยมนำเส้นไหมสีไปควบกับสีขาว

มัดไม (มัดมาย) เป็นภาษาอีสาน คำว่า มัด หมายถึง การพันเกี่ยว คือ การใช้ไหมตั้งแต่ ๒ เส้นขึ้นไปตีเกลียวให้เป็นเส้นเดียวกันต้องใช้เวลาในการเตรียมการและจำนวนเส้นไหมเพิ่มกว่าปกติ บางทีเรียกว่าผ้าพื้น ผ้าพื้นนี้ถือเอาตามสีของผ้าและมีสีเดียวกันตลอดผืน เช่น ผ้าพื้นสีเขียว สีม่วง สีแดง สีกาบบัว สีแสด สีเขียวหัวเป็ด เป็นการทอด้วยเส้นไหมเส้นเดียวหรือเส้นคู่ก็ตามเรียกว่าผ้าพื้น ผ้าพื้นที่ทอให้เป็นสีเหลืองกันนี้ เรียกว่า ผ้าหางกระรอก

ถ้าเอาเส้นไหมสองเส้นสีเดียวกันมาควบเข้าด้วยกันจะเรียกว่า คุบไหม เมื่อควบหรือ คุบไหมเสร็จแล้วจะเรียกเส้นไหมที่ได้ว่า คุบไหม แต่ถ้าเอาเส้นไหมสองเส้นแต่ต่างสีกันมาควบ เข้าด้วยกัน จะเรียกวิธีการนี้ว่า ก่อมไหม หรือเงินมัดไม เมื่อเวลาจะทอเป็นผืนผ้าจะต้องสืบหูกที่เป็นเส้นเครือ หรือเส้นยืนผ่านช่องฟันพืมรูละ ๒ เส้น โดยไม่ต้องเข็นควบส่วนเส้นที่จะทอจะต้องใช้ไหมควบที่เรียกว่าควบมัดไม (ไพรัตน์ อนุพันธ์ : ๒๕๗๖)

ผ้าลายแก้วมุกดา ซึ่งเป็นผ้าไหมที่มีความวิจิตรตระการตา มีความประณีต ความหลากหลายในความคิดสร้างสรรค์ คือ คุณค่าที่สวมอยู่ในผ้าลายแก้วมุกดา ผ้าลายแก้วมุกดาเป็นงานศิลปหัตถกรรมที่งดงาม และมีคุณค่าทางศิลปะเป็นสิ่งที่สร้างขึ้นจากการสั่งสมประสบการณ์ที่สอดคล้องกับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของชาวผู้ไทย วิธีการผลิตที่เป็นลวดลายบนผืนผ้า เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นแบบดั้งเดิม วิธีการบวนการเหล่านี้ต้องอาศัยการค้นคว้าศึกษา และทดลอง สืบทอดกันมากจากชั่วชีวิตคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง กว่าที่จะได้ออกมาเป็นผืนผ้าที่มีลวดลายสวยงามนั้นต้องผ่านกระบวนการและใช้เวลามากในการผลิต อีกทั้งยังต้องใช้ความพิถีพิถัน ความตั้งใจ ความละเอียดประณีตของผู้ที่เป็นช่างทอฝีมือ ซึ่งจะสามารถทอให้ผ้าไหมที่มี

ความงามแบบไทยได้ จึงขอเสนอกระบวนการและขั้นตอนการผลิตผ้าลายแก้วมุกดา เป็นผ้าไหมมัดหมี่ ดังนี้

ขั้นตอนการสาวไหม

เมื่อได้รับไหมสดจะต้องนำไปอบให้แห้ง จากนั้นนำไหมที่อบแห้งไปต้มในน้ำที่สะอาดที่มีคุณสมบัติเป็นกลาง รังไหมจะเริ่มฟองตัวออก ใช้ปลายไม้เกี่ยวเส้นใยออกมารวมกันหลายๆเส้น การสาวต้องเริ่มต้นจากขุรอบนอกและเส้นใยภายใน(ชั้นกลาง) รวมกัน เรียกว่า “ไหมสาว” หรือ “ไหมเปลือก” ครั้นสาวถึงเส้นใยภายใน(ชั้นในสุด) แล้ว เอารังไหมที่มีเส้นใยในแยกไปสาวต่างหาก เรียกว่า “เส้นไหมน้อย” หรือ “ไหมหนึ่ง” ผู้สาวไหมต้องมีความชำนาญและทักษะ จึงจะได้เส้นไหมที่มีคุณภาพดี เมื่อเดิมรังไหมลงไปอีก รังไหมใหม่สามารถรวมเส้นกับรังไหมเก่าได้ โดยไม่ทำให้เส้นไหมขาด

การตีเกลียวเส้นไหมจะช่วยทำให้ผ้าที่จะทอมีความหนา หลังจากเอาไหมสองไหมสามออกใช้ไม้ตีลักษณะคล้ายไม้พาย มีร่องกลางสำหรับตีเกลียวรังไหมกดให้เส้นไหมตีเกลียวแน่นคุณเล็กต้องระมัดระวังและต้องอาศัยความชำนาญ และมีเทคนิคในการทำให้รังที่ตีมเกาะกันเป็นเส้นตามขนาดที่ต้องการ ทำให้เส้นไหมพันหรือไขว้กันหลายๆรอบแล้วพักไว้ในกระบุง ต่อจากนั้นจะนำมากรอเข้า “กง” แล้วนำไปหมุนเข้า “อ๊ก” เพื่อตรวจหาปมปม หรือตัดแต่งเส้นไหมที่ไม่เท่ากันออกจึงเอาเข้าเครื่องปั่นเพื่อให้เส้นไหมแน่นขึ้น ก่อนที่จะหมุนเข้ากงอีกครั้ง เพื่อรวมเป็นใจ ซึ่งหนึ่งใจจะต้องหมุนกง 80 รอบ เรียกว่า “ไหมดิบ” เส้นไหมดิบที่ได้จะต้องทำการชุบให้อ่อนตัว โดยนำไปชุบน้ำสบู่อ่อนๆประมาณ 15-20 นาที แล้วนำไปสลดและผึ่งลมให้แห้ง โดยหมั่นกระตุกให้เส้นไหมแยกตัวเพื่อนำไปเข้าระวิงได้ง่ายจากนั้นกรอเส้นไหมเข้าหลอดๆละเส้นแล้วดึงปลายไหมแต่ละหลอดเข้าไปรวมกัน ม้วนเข้าหลอดควบตามขนาดที่ต้องการ จากนั้นนำไปตีเกลียวประมาณ 330 รอบ ต่อความยาว 1 เมตร จากนั้นนำไหมไปนึ่งหรือลวก เพื่อป้องกันมิให้เกลียวเส้นไหมหมุนกลับ หลังจากนั้นจะชุบน้ำเย็นแล้วกรอเข้าระวิง “ทำเข็ด” ซึ่งจะทำให้เกลียวอยู่ตัวและแน่น

ขั้นตอนเตรียมเส้นไหม

การเตรียมเส้นไหม จะแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

1. การเตรียมเส้นไหมพุ่ง การเตรียมเส้นไหมพุ่ง จะเป็นการเตรียมเส้นไหมเพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการนำไปมัดหมี่ โดยใช้เครื่องมือในการคั้นลำหมี่ โดยการนำเส้นไหมที่กวักเรียบร้อยแล้ว มาทำการคั้นปอยหมี่ เพื่อให้ได้ลำหมี่พร้อมสำหรับการไปมัดหมี่ในกระบวนการต่อไป

2. การเตรียมไหมเครือ (ไหมเส้นยืน) โดยการคั้นหูกหรือคั้นเครือ คือกรรมวิธีนำเอาเส้นไหมที่เตรียมไว้สำหรับเป็นไหมเครือ ไปคั้น (กรอ) ให้ได้ความยาวตามจำนวน

ผืนของผู้ทอผ้าไหมตามที่ต้องการ ไหมหนึ่งเครื่องจะทำให้เป็นผ้าไหมได้ประมาณ 20-30 ผืน (1 ผืน ยาวประมาณ 180-200 เซนติเมตร...)

ขั้นตอนการมัดหมี่

การมัดหมี่ คือ การทำผ้าไหม ให้เป็นลายและสีสันท่าง ๆ ตามแบบที่ได้ ออกแบบไว้ซึ่งปัจจุบัน มีทั้งแบบลายที่เป็นแบบลายโบราณ และแบบที่เป็นลายประยุกต์ โดยการมัด เส้นไหมให้เป็นลวดลายที่เส้นพุ่งด้วยเชือกฟาง มัดลายแล้วนำไปข้อมสี แล้วนำมามัดลายอีก แล้ว ข้อมสีสลับกันหลายครั้ง เพื่อให้ผ้าไหมมีลวดลายและสีตามต้องการ เช่น ผ้าที่ออกแบบไว้มี 5 สี ต้องทำการมัดข้อม 5 ครั้ง เป็นต้น

ขั้นตอนการข้อมสี

การข้อมสีไหมจะต้องนำไหมดิบมาฟอกไม่ให้มีไขมันเกาะ โดยจะใช้ด่างจาก จี๋เถ้าไปฟอกไหม เรียกว่า “การดองไหม” จะทำให้เส้นไหมขาวนวลขึ้น แล้วจึงนำไปข้อม ใน สมัยก่อนนิยมใช้สีจากธรรมชาติ แต่ปัจจุบันการข้อมด้วยสีธรรมชาติเริ่มหายไป เนื่องจากมีสี วิทยาศาสตร์เข้ามาแทนที่ที่หาซื้อได้ง่ายตามร้านขายเส้นไหมหรือผ้าไหม เมื่อละลายน้ำจะแตกตัว ข้อมง่าย สีสดใส ราคาค่อนข้างถูก ทนต่อการซักค่อนข้างดี การข้อมด้วยสีธรรมชาติมีข้อดี คือ สีไม่จืดจาง สีอ่อนเย็นตากว่าสีสังเคราะห์ จึงทำให้สีของผ้างดงามสัมพันธ์กับรูปแบบของผ้า พื้นเมือง สีธรรมชาติจะติดสีได้ดีในเส้นไหมและฝ้าย วิธีข้อมคือ การคั้นเอาน้ำจากพืชที่ให้สีนั้นๆ ต้มให้เดือด จากนั้นนำไหมชุบน้ำให้เปียกบิดพอหมาด กระจุกให้เส้นไหมเรียงเส้นจึงแช่น้ำข้อม สีที่เตรียมไว้ จากนั้นนำไปผึ่งให้แห้ง จะได้เส้นไหมที่มีสีตามต้องการ

ขั้นตอนการแก้มี่

การแก้มี่ คือ การแก้เชือกฟางที่ใช้มัดหมี่แต่ละลำออกให้หมด หลังจากการ ข้อมในแต่ละครั้ง เพื่อจะได้สีที่ข้อมตามต้องการ

ขั้นตอนการทอผ้าลายแก้วมุกดา

ขั้นตอนสุดท้ายก่อนที่จะออกมาเป็นผ้าผืน คือการทอผ้าไหมจะประกอบไป ด้วยเส้นไหม 2 ชุด คือ ชุดแรกเป็น “เส้นไหมยืน” จะวิ่งไปตามความยาวผ้าอยู่ติดกับที่ทอ(เครื่อง ทอ) หรือแกนหมุนด้านยืน อีกชุดหนึ่งคือ “เส้นไหมพุ่ง” จะถูกกรอเข้ากระสวย เพื่อให้กระสวย เป็นตัวนำเส้นด้ายพุ่ง สอดขัดเส้นเป็นมุมฉาก ทอสลับกันไปตลอดความยาวของผืนผ้า การสอด ด้ายพุ่งแต่ละเส้นต้องสอดให้สุดถึงริมแต่ละด้าน แล้วจึงวกกลับมา จะทำให้เกิดริมผ้าเป็นเส้นตรง ทั้งสองด้าน ส่วนลวดลายของผ้านั้น ขึ้นอยู่กับการวางลายผ้าตามแบบของผู้ทอที่ได้ทำการมัดหมี่ไว้

ลายผ้าลายแก้วมุกดา

เป็นลวดลายผ้าไหมที่กลุ่มอาชีพทอผ้าไหมบ้านภู หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง ได้ต้นแบบจากลวดลายของผ้าโบราณในหลายๆ ลวดลาย นำมาประยุกต์คิดค้นเป็นลวดลายมาลงบนผืนผ้าใช้ได้กับผ้าทุกชนิด สีผ้าเข้มจะได้ลายเด่นชัด ลายผ้าแต่ละลายมีเอกลักษณ์จำนวน 5 ลาย และมีความหมายที่มาของจังหวัดมุกดาหาร ประกอบด้วย

1. ลายจ้อกแจ๊ก (ลายซิกแซก) มีความหมายแทนลายแม่น้ำโขง ซึ่งจังหวัดมุกดาหาร มีแม่น้ำโขงไหลผ่านพื้นที่อำเภอหว้านใหญ่ อำเภอเมือง และอำเภอคอนตาล เป็นระยะทางยาว 27 กิโลเมตร

2. ลายดอกกระบวนน้อย มีความหมายแทน ดอกช้างน้ำซึ่งเป็นดอกไม้ประจำจังหวัดมุกดาหาร

3. ลายนาคน้อย มีความหมาย แทนพญานาคคู่กับสายน้ำแห่งลุ่มแม่น้ำโขง

4. ลายตุ้มเล็ก (ตุ้มลายไม้) มีความหมาย แทนดวงแก้วเล็กมุกดา

5. ลายตุ้มใหญ่ มีความหมาย แทนดวงแก้วใหญ่มุกดา ซึ่งชาวบ้านเชื่อว่าเมืองมุกดาหารนั้นมาจาก “แก้วมุกดาหาร” เกิดจากศุภนิมิตที่พบเห็นในขณะที่กำลังสร้างเมือง ชาวเมืองทั่วไปเรียกมุกดาหารว่า เมืองมุก

การสอดสีบนลายผ้าแก้วมุกดา

ลักษณะของการใช้สีและลวดลายของสีในผ้าลายแก้วมุกดา เป็นผ้ามัดหมี่ชั้นซึ่งมีกรรมวิธีการทอขึ้นด้วยเส้นไหม จำนวน 4 เส้น คือ ไหมเส้นควบ สีน้ำเงินกับขาว (ไหมหางกระรอก) เส้นไหมสีบานเย็น เส้นไหมสีเหลือง และเส้นไหมสีฟ้าคราม ทั้งสี่สีนี้เป็นสัญลักษณ์แทนเครื่องทรงของเจ้าแม่สองนางสดีติ และเจ้าพ่อหลักเมือง จังหวัดมุกดาหาร

ภาพที่ 2.1 การทอผ้าลายแก้วมุกดา

ผ้าไหมหางกระรอก

การทอผ้าไหมหางกระรอก ของกลุ่มทอผ้าไหม บ้านเป่า หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร เป็นผ้าไหมที่นำเส้นไหม 2 เส้นมาควดตีเกลียวให้เป็นเส้นเดียว ไม่มีลวดลายจากการมัดข้อมหรือยกดอกแต่ลวดลายเกิดจากเส้นไหมมาควดตีเกลียวที่เรียกว่าไหมควบ นิยมใช้เส้นใยไหมน้อยซึ่งแต่ละเส้นจะต่างสีกันเมื่อพันกันแล้วหรือควบกันแล้วจะเกิดการเหลือสี เกิดความสวยงามความละเอียดสีที่เป็นหลักการควบ คือ สีเหลือง นำมาควบสีต่างๆ เช่น สีเขียว สีแดง สีฟ้า สีน้ำเงิน หรือ สีจะไม่นิยมนำเส้นไหมสีไปควบกับสีขาว ส่วนใหญ่ผลิตที่พื้นที่อำเภอหนองสูงและอำเภอกำชะอี

ผ้าลายมัดหมี่

ทอผ้ามัดหมี่ของกลุ่มทอผ้า หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร เป็นกรรมวิธีในการย้อมสีอย่างหนึ่ง ที่เรียกว่ามัดข้อม หรือวิทยาการด้านการถักทอสมัยใหม่เรียกว่าข้อมไทคาย (Tie Dye) เพื่อให้ผ้าที่ทอเกิดเป็นลวดลายสีต่างๆ ลำดับขั้นตอนที่สำคัญในการสร้างสรรค์ลวดลายผ้ามัดหมี่จะมีลักษณะเฉพาะคือการมัดเส้นไหมหรือเส้นฝ้ายแล้วนำไปย้อมสีซึ่งทอจะต้องออกแบบลวดลายผ้าไว้ก่อนถ้าต้องการหลายสีก็ต้องมัดและข้อมหลายครั้งจนกว่าได้สีครบตามความต้องการวิธีการดังกล่าวเรียกว่า การโอบ โดยทั่วไป การย้อมสีโดยเส้นใยเพื่อนำไปทอผ้ามัดหมี่จะเริ่มจากสีอ่อนไปหาแก่ที่นิยมกันจะเริ่มจาก สีเหลือง สีเขียว สีแดง สีน้ำเงิน สีดำ เรียงไปตามลำดับ แล้วจึงนำไป ทอด้วยเทคนิคการขัดสานธรรมดา ลวดลายบนผ้าจะเกิดขึ้นตามรอยที่มัดข้อมจึงเรียกผ้าที่เกิดจากการทอขึ้นนี้ว่า ผ้ามัดหมี่ การมัดหมี่มี 3 ลักษณะ คือ การมัดหมี่เส้นพุ่ง การมัดด้วยเส้นยืน และการมัดหมี่เส้นพุ่ง เนื่องจากผ้าไหมมัดหมี่ต้องมัดข้อมด้วยมือเท่านั้นผ้าลายมัดหมี่จะมีเอกลักษณ์หรือลวดลายเฉพาะตัว

ผ้าฝ้ายย้อมคราม

การทอผ้าฝ้ายย้อมครามของกลุ่มทอผ้าบ้านนาขาง หมู่ที่ 5 บ้านนาขาง ตำบลบ้านบาก อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษโดยใช้เวลาว่างจากการทำนา กลุ่มสตรีก็จะทอผ้าเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวันเป็นเครื่องนุ่งห่มและเครื่องแต่งกายเช่น ฝ้านุ่งห่ม ผ้าขาวม้า ฟ้าจีน ฟ้าสไบ เป็นต้นและใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา การทอผ้าในอดีตแฝงประเพณีสร้างพลังสามัคคีในท้องถิ่น สมาชิกกลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมครามบ้านนาขางส่วนใหญ่สมาชิกจะปลูกต้นครามซึ่งเป็นพืชล้มลุกชนิดหนึ่ง นำมาข้อมผ้าเป็นสีธรรมชาติซึ่งต้นครามเป็นวัชฎุคิบบน การข้อมเมื่อทอเป็นผืนผ้าแล้วนำมาตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าสตรี บุรุษ ผ้ากลุ่มไหล่ ผ้าขาวม้า และผลิตภัณฑ์แปรรูปอื่นๆ เช่นกระเป๋าทรงงาน ที่ใส่จดหมาย เป็นต้น

ผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ

การทอผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติของกลุ่มทอผ้าสตรีสหกรณ์บ้านเหล่าป่าเป็ด หมู่ที่ 16 อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร มีการทอผ้ามาตั้งแต่บรรพบุรุษโดยใช้เวลาว่างจากการทำนา ทอเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวันต่อมาได้มีการพัฒนาฝีมือทักษะในการทอผ้าให้มีลวดลายโดยการนำสีจากธรรมชาติจากเปลือกไม้ ใบไม้ รากไม้ หรือส่วนอื่นๆ ของต้นไม้มาเป็นตัวกำหนดสีต่างๆ ของผ้าได้ เช่น สีแดงจากครั่ง สีเหลืองจากขมิ้น สีเขียวจากต้นมะม่วงและต้นสีน้าฟ้า สีน้ำตาลจากต้นนนทรี สีเทาจากโคลมตม และการทอผ้าของบ้านเหล่าป่าเป็ดมีการนำเอาลวดลายของสิ่งที่ใกล้ตัวมองเห็นในชีวิตประจำวันนำมาคิดแปลงประดิษฐ์ให้เป็นลวดลายลงในพื้นผ้า เช่น จิตรูปช้าง จิตรูปใบไม้ ลายขัด ลายไข่มดแดง ส่วนใหญ่จะทอเป็นผ้าขาวม้า ผ้าขาวม้าจิด ฟ้าจีนสำหรับตัดเสื้อ เสื้อฟ้าสำเร็จรูป เป็นต้น เป็นผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติที่มีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าผ้ามีเนื้อแน่นใส่สบาย ได้มาตรฐานใช้สีอ่อนเย็นตาเป็นธรรมชาติจึงเป็นที่นิยมของชาวไทยและชาวต่างประเทศ

จังหวัดมุกดาหารแบ่งการปกครองออกเป็น 7 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองมุกดาหาร อำเภอกำชะอี อำเภอนิคมน้ำคำสร้อย อำเภอดอนตาล อำเภอดงหลวง อำเภอห้วยน้ำใหญ่ และอำเภอหนองสูง

บริบทอำเภอเมืองมุกดาหาร

อำเภอเมืองมุกดาหารตั้งอยู่ที่ทิศตะวันออกเฉียงของจังหวัดมุกดาหาร มีพื้นที่ประมาณ 1,235 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อกับแขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นแนวกันระหว่าง 2 ประเทศ มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดกับ อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร และอำเภอธาตุพนม

จังหวัดนครพนม

ทิศใต้ ติดกับ อำเภอดอนตาล และอำเภอนิคมน้ำคำสร้อยจังหวัดมุกดาหาร

ทิศตะวันออก ติดกับ อำเภอห้วยน้ำใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร และแขวง

สะหวันนะเขต ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตย

ประชาชนลาว โดยมีแม่น้ำโขงเป็นแนวเขตพรมแดน

ทิศตะวันตก ติดกับ อำเภอกำชะอี และอำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

การปกครอง แบ่งออกเป็น 12 ตำบล 149 หมู่บ้าน ดังนี้

1. ตำบลนาโสก มี 16 หมู่บ้าน
2. ตำบลคำป่าหลาย มี 17 หมู่บ้าน
3. ตำบลคำอาฮวน มี 16 หมู่บ้าน
4. ตำบลโพนทราย มี 15 หมู่บ้าน
5. ตำบลบ้านโคก มี 13 หมู่บ้าน
6. ตำบลฝั่งแดด มี 13 หมู่บ้าน
7. ตำบลบางทรายใหญ่ มี 13 หมู่บ้าน
8. ตำบลนาสีนวน มี 10 หมู่บ้าน
9. ตำบลดงมอน มี 10 หมู่บ้าน
10. ตำบลดงเย็น มี 14 หมู่บ้าน
11. ตำบลมุกดาหาร มี 6 หมู่บ้าน
12. ตำบลกุดแก้ว มี 6 หมู่บ้าน

ประชากร มีประชากรทั้งหมด 84,934 คน เป็นชาย 42,766 คน หญิง 42,168 คน
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 22,168 ครัวเรือน (ที่ทำการปกครองอำเภอเมืองมุกดาหาร, 2550 : 4)

วัฒนธรรมประเพณี อำเภอเมืองมุกดาหาร มีวัฒนธรรมประเพณีที่สำคัญคือ
ประเพณี การแข่งเรือ จัดขึ้นในวันออกพรรษาของทุก ๆ ปี บริเวณลำน้ำโขงเป็นประเพณีสืบทอด
กันมาแต่โบราณ โดยจะมีเรือจากแขวงสะหวันนะเขต สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
มาร่วมแข่งขันเป็นประจำทุก ๆ ปี

ผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่สำคัญของอำเภอเมืองมุกดาหาร

1. ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายหางกระรอก กลุ่มทอผ้าฝ้ายหางกระรอก หมู่ที่ 2 ตำบลนา
โสก อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร จุดเด่นของผลิตภัณฑ์ผ้าทอจากผ้าฝ้ายลวดลายสวยงาม สีไม่ตก
เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่ง
ผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ. 2549 ระดับ 4 ดาว

2. ผลิตภัณฑ์กระเป๋าส่งเสริมรูป กลุ่มกระเป๋าส่งเสริมรูป หมู่ที่ 2 ตำบลโพนทราย
อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร จุดเด่นของผลิตภัณฑ์เป็นกระเป๋าสานด้วยไม้ไผ่ผสมหวาย เป็น

กระเป๋าสู่ภาพสตรี มีลวดลายสวยงาม ใช้เป็นของที่ระลึกในโอกาสต่าง ๆ เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ. 2549 ระดับ 3 ดาว

3. ผลิตภัณฑ์จากเถาวัลย์และกิ่งไม้ กลุ่มผลิตภัณฑ์จากเถาวัลย์และกิ่งไม้ หมูที่ 6 ตำบล คำป่าหลาย อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร จุดเด่นของผลิตภัณฑ์ประเภทของใช้ และตกแต่งบ้าน ทำจากเถาวัลย์และกิ่งไม้ เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ. 2549 ระดับ 4 ดาว

4. ผลิตภัณฑ์ตะกร้าไม้ไผ่หวาย กลุ่มตะกร้าไม้ไผ่หวาย หมูที่ 10 บ้านโพนสว่าง ตำบลบางทรายใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร จุดเด่นของผลิตภัณฑ์ เป็นผลิตภัณฑ์ทำจากไม้ไผ่ และหวาย มีความประณีตละเอียดอ่อนในลวดลายที่พัฒนาจากภูมิปัญญาของชาวบ้านเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว ชื่อเป็นของฝาก เป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ.2549 ระดับ 4 ดาว

5. ผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่และผ้าพันคอ กลุ่มสตรีทอผ้าบ้านเหล่าป่าเป็ด หมูที่ 4 บ้านเหล่าป่าเป็ด ตำบลนาโสก อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร จุดเด่นของผลิตภัณฑ์เป็นผลิตภัณฑ์จากผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติและนำมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ผ้าคลุมไหล่และผ้าพันคอย้อมสีธรรมชาติ เป็นผลิตภัณฑ์ที่นิยมของนักท่องเที่ยวชื่อเป็นของฝาก เป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ.2549 ระดับ 4 ดาว (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองมุกดาหาร, 2550 : 1-2)

บริบทอำเภอคำชะอี

อำเภอคำชะอี ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดมุกดาหาร มีพื้นที่ 645 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ	อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร
ทิศใต้	ติดกับ	อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร
ทิศตะวันออก	ติดกับ	อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
ทิศตะวันตก	ติดกับ	อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

การปกครอง แบ่งออกเป็น 9 ตำบล 88 หมู่บ้าน ดังนี้

1. ตำบลน้ำเที่ยง มี 12 หมู่บ้าน
2. ตำบลคำชะอี มี 14 หมู่บ้าน
3. ตำบลคำบก มี 6 หมู่บ้าน
4. ตำบลบ้านค้อ มี 11 หมู่บ้าน
5. ตำบลเหล่าสร้างถ่อ มี 7 หมู่บ้าน

6. ตำบลโพนงาม	มี 10 หมู่บ้าน
7. ตำบลหนองเอี่ยน	มี 10 หมู่บ้าน
8. ตำบลบ้านซ่ง	มี 7 หมู่บ้าน
9. ตำบลบ้านเหล่า	มี 11 หมู่บ้าน

ประชากร มีประชากรทั้งหมด 44,316 คน เป็นชาย 22,098 คน หญิง 22,218 คน จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 10,580 ครัวเรือน (ที่ทำการปกครองอำเภอคำชะอี, 2550 : 4)

วัฒนธรรมประเพณี อำเภอคำชะอีมีชนพื้นเมืองประกอบด้วยหลายชนเผ่า ได้แก่ ภูไท กระเลิง ข่า ลาว ซ่ง จึงมีวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นหลากหลายตามชนเผ่าต่าง ๆ ที่สำคัญได้แก่ประเพณีการฟ้อนรำและฟ้อนภูไท ในพื้นที่ของตำบลคำชะอี และตำบลคำบก ประเพณีฮิดสิบสอง ครองสิบสี่ พิธีเหย้าเลี้ยงผีหมอบรูษ ประเพณีกลองเต็งกลองจิ้ง จัดให้มีในเทศกาลหรือประเพณีบุญผะเหวด และขบวนแห่พิธีต่าง ๆ

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของอำเภอคำชะอีได้แก่ วัดป่าสุภัททาราม (สาขาที่ 9 วัดหนองป่าพง) วัดป่าวิเวกวัดนาราม เจดีย์ศรีไตรรัตนานุสรณ์ (แม่จิ้งแก้ว เสียงล้า) ภูผาซาน เป็นแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เป็นภูเขาที่สูงที่สุดในจังหวัดมุกดาหาร สูงจากระดับน้ำทะเล 617 เมตร น้ำตกคำชะอี อ่างเก็บน้ำห้วยมุกมีทัศนียภาพที่สวยงาม น้ำตกห้วยถ้ำภูผากูดและสำนักสงฆ์ภูน้อย มีวัตถุเครื่องใช้ของคนโบราณมากมาย

ผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่สำคัญของอำเภอคำชะอี

1. ผลิตภัณฑ์เสื่อเย็บมือ กลุ่มสตรีเสื่อเย็บมือบ้านกกไฮ หมู่ที่ 2 ตำบลคำชะอี อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร จุดเด่นของผลิตภัณฑ์เป็นผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย เป็นเสื่อเย็บด้วยมือทั้งตัว เป็นภูมิปัญญาชาวภูไทสมัยโบราณสืบทอดกันมานาน เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ. 2549 ระดับ 4 ดาว
2. ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายเงินทอมือ กลุ่มทอผ้าฝ้ายพื้นเมืองบ้านกกไฮ หมู่ที่ 2 ตำบลคำชะอี อำเภอคำชะอี จุดเด่นของผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายเงินทอมือ เป็นผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายแท้ย้อมสีธรรมชาติ ทอด้วยกี่พื้นเมืองมีหลากหลายรูปแบบสีสวยงาม สีไม่ตก เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ.2549 ระดับ 4 ดาว
3. ผลิตภัณฑ์ผ้าลายขิดลือลือสีเหลือง กลุ่มทอผ้าพื้นเมืองบ้านแพง หมู่ที่ 6 บ้านเหล่า ตำบลบ้านเหล่า อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร จุดเด่นของผลิตภัณฑ์ผ้าลายขิดลือลือสีเหลือง เป็นผ้าลายขิดสวยงาม ย้อมด้วยสีธรรมชาติเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของชาวภูไท ลวดลายสวยงาม

เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ.2549 ระดับ 4 ดาว

4. ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมมัดหมี่ กลุ่มทอผ้าไหมบ้านคือ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านคือ อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร จุดเด่นของผลิตภัณฑ์เป็นผ้าไหมมัดหมี่ สีสด สวยงาม เนื้อแน่น สีไม่ตก ทอด้วยกี่พื้นเมือง เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ.2549 ระดับ 3 ดาว

5. ผลิตภัณฑ์ผ้าจิดลายช้าง กลุ่มทอผ้าบ้านบาก หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านบาก อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร จุดเด่นของผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายจิดลายช้าง ย้อมสีธรรมชาตินำมาแปรรูปเป็นผ้าปูโต๊ะและอื่น ๆ มีลวดลายสวยงาม สีไม่ตก เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ.2549 ระดับ 3 ดาว (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอคำชะอี, 2550 : 1-2)

บริบทอำเภอนิคมน้ำจืด

อำเภอนิคมน้ำจืด ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของจังหวัดมุกดาหาร มีพื้นที่ทั้งหมด 395 ตารางกิโลเมตร ระยะห่างจากจังหวัด 27 กิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ	อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอเลิงนกทา จังหวัดยโสธร
ทิศตะวันออก	ติดกับ	อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร
ทิศตะวันตก	ติดกับ	อำเภอหนองสูง อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร

การปกครอง แบ่งออกเป็น 7 ตำบล 79 หมู่บ้าน ดังนี้

1. ตำบลนิคมน้ำจืด	มี	14 หมู่บ้าน
2. ตำบลกกแดง	มี	13 หมู่บ้าน
3. ตำบลนาออก	มี	13 หมู่บ้าน
4. ตำบลนาอุดม	มี	12 หมู่บ้าน
5. ตำบลหนองแวง	มี	11 หมู่บ้าน
6. ตำบลโชคชัย	มี	9 หมู่บ้าน
7. ตำบลร่มเกล้า	มี	7 หมู่บ้าน

ประชากร มีประชากรทั้งหมด 42,518 คน เป็นชาย 21,278 คน หญิง 21,240 คน จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 10,593 ครัวเรือน (ที่ทำการปกครองอำเภอนิคมน้ำจืด, 2550 : 5)

วัฒนธรรมประเพณี อำเภอนิคมน้ำจืด ได้อนุรักษ์ประเพณีเพื่อสืบสานวัฒนธรรมที่สำคัญ คือ ประเพณีบุญเวส และประเพณีสงกรานต์

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของอำเภอนิคมน้ำจืด ได้แก่ วัดพุทธโรจรัมมะระโร (วัดกุदानแต่) วนอุทยานกุหลาบ น้ำตกกุหลาบหอม พุทธอุทยานกุสร้อย และอ่างเก็บน้ำห้วยจี่เหล็ก ที่มี ภูมิทัศน์สวยงามเหมาะสำหรับการท่องเที่ยวของชาวอำเภอนิคมน้ำจืด และประชาชนอำเภอใกล้เคียง

ผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่สำคัญของอำเภอนิคมน้ำจืด

1. ผลิตภัณฑ์ตะกร้าพลาสติก กลุ่มวิสาหกิจชุมชนสานตะกร้าพลาสติกบ้านม่วงไข่ หมู่ที่ 2 ตำบลนิคมคำสร้อย อำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดมุกดาหาร จุดเด่นของผลิตภัณฑ์มีรูปแบบหลากหลาย สีสดใส ทำจากเส้นพลาสติกซึ่งเป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน มีตลาดขายสวยงามเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว ส่งไปจำหน่ายทั้งในและต่างประเทศ เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ.2549 ระดับ 5 ดาว

2. ผลิตภัณฑ์ผ้าลายขิด กลุ่มทอผ้าลายขิด หมู่ที่ 1 บ้านกกแดง ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดมุกดาหาร จุดเด่นของผลิตภัณฑ์เป็นผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย มีสีสวยงาม ย้อมด้วยสีธรรมชาติ เป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ.2549 ระดับ 4 ดาว

3. ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมหางกระรอก กลุ่มทอผ้าไหมบ้านร่มเกล้า หมู่ที่ 1 บ้านร่มเกล้า ตำบลร่มเกล้า อำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดมุกดาหาร จุดเด่นของผลิตภัณฑ์เป็นผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าและเครื่องแต่งกาย เป็นผ้าไหมหางกระรอก และผ้าไหมพื้นเรียบ สีไม่ตก เนื้อผ้าไหมทอด้วยกี่กระตุกเนื้อผ้าแน่น เป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ.2549 ระดับ 3 ดาว

4. ผลิตภัณฑ์ดอกไม้ประดิษฐ์ (ดินญี่ปุ่น) กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ (ดินญี่ปุ่น) หมู่ที่ 3 ตำบลหนองแวง อำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดมุกดาหาร จุดเด่นของผลิตภัณฑ์เป็นผลิตภัณฑ์ดอกไม้ลาวดี ทำจากดินญี่ปุ่น สีสวยงามเหมือนดอกไม้ธรรมชาติ ประณีต สวยงาม เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ.2549 ระดับ 3 ดาว

5. ผลิตภัณฑ์ดอกไม้ประดิษฐ์จากผ้าไหม กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์จากผ้าไหม หมู่ที่ 10 ตำบลนาออก อำเภอนิคมน้ำจืด จังหวัดมุกดาหาร จุดเด่นของผลิตภัณฑ์เป็นผลิตภัณฑ์ดอกไม้ประดิษฐ์จากผ้าไหม สีสวยสดเหมือนดอกไม้ธรรมชาติ เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าที่ได้รับการคัดสรรสุดยอด หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ.2549 ระดับ 3 ดาว (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอนิคมน้ำจืด, 2550 : 1-2)

บริบทอำเภอคอนตา

อำเภอคอนตา ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงของจังหวัดมุกดาหาร มีพื้นที่ทั้งหมด 504 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ	อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร
ทิศใต้	ติดกับ	อำเภอชนบท จังหวัดอำนาจเจริญ
ทิศตะวันออก	ติดกับ	แม่น้ำโขง สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
ทิศตะวันตก	ติดกับ	อำเภอเมือง อำเภอนิคมน้ำอ้อม จังหวัดมุกดาหาร

การปกครอง แบ่งออกเป็น 7 ตำบล 63 หมู่บ้าน ดังนี้

1. ตำบลคอนตา มี 12 หมู่บ้าน
2. ตำบลบ้านบาก มี 7 หมู่บ้าน
3. ตำบลบ้านแก้ง มี 7 หมู่บ้าน
4. ตำบลโพธิ์ไทร มี 7 หมู่บ้าน
5. ตำบลเหล่าหมี มี 10 หมู่บ้าน
6. ตำบลนาสะเม้ง มี 9 หมู่บ้าน
7. ตำบลป่าไร่ มี 11 หมู่บ้าน

ประชากร มีประชากรทั้งหมด 39,020 คน เป็นชาย 19,731 คน หญิง 19,289 คน จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 9,317 ครัวเรือน (ที่ทำการปกครองอำเภอคอนตา, 2550 : 4)

วัฒนธรรมประเพณี อำเภอคอนตา มีวัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น ได้แก่ ประเพณี บุญประจำปี หรือบุญเดือนหก จะทำพิธีอัญเชิญมเหศักดิ์หลักบ้านเมืองหรือเจ้าปู่ ด้วยการจัดบวนแห่เจ้าปู่ด้วยฆ้อง กลอง ปี่ แคน ชาวอำเภอคอนตาจะใส่เสื้อสีแดงและผ้าสีแดงที่เจ้าปู่ชอบ ประเพณีแข่งเรือประจำปี เป็นการแข่งเรือเพื่อบวงสรวงทดแทนบุญคุณของน้ำ คือ แม่น้ำโขง

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของอำเภอคอนตา ได้แก่ ถ้ำผาแต้ม หาดหินวัดเวิน ไชย เป็นชายหาดที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ อุทยานแห่งชาติภูสระดอกบัว ภูผาหอม และอุทยานสมเด็จพระเจ้า

ผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่สำคัญของอำเภอคอนตา

1. ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายคลุมไหล่ กลุ่มทอผ้าบ้านนาขาง หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านบาก อำเภอคอนตา จังหวัดมุกดาหาร จุดเด่นของผลิตภัณฑ์เป็นผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ แปรรูปเป็นผ้าคลุมไหล่ของสุภาพสตรี มีสีสันสวยงาม เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ.2549 ระดับ 4 ดาว

2. ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายลายเกล็ดเต่า กลุ่มทอผ้าโพธิ์ไทร หมู่ที่ 2 ตำบลโพธิ์ไทร อำเภอคอนตา จังหวัดมุกดาหาร จุดเด่นของผลิตภัณฑ์เป็นผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ นำมาแปรรูปตัดเสื้อผ้าทั้งสุภาพบุรุษและสุภาพสตรี มีตลาดขายสวยงามเป็นเอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น เป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ. 2549 ระดับ 4 ดาว

3. ผลิตภัณฑ์ผ้าห่ม กลุ่มทอผ้าบ้านหนองหล่ม หมู่ที่ 3 ตำบลโพธิ์ไทร อำเภอคอนตา จังหวัดมุกดาหาร จุดเด่นของผลิตภัณฑ์เป็นผ้าห่มทอด้วยมือและใช้สีพื้นเมืองเป็นผ้าฝ้ายแท้เป็นที่นิยมของบุคคลทั่วไป เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ.2549 ระดับ 3 ดาว

4. ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายย้อมคราม กลุ่มทอผ้าย้อมคราม หมู่ที่ 4 บ้านนาช่าง ตำบลบ้านบากอำเภอคอนตา จังหวัดมุกดาหาร จุดเด่นของผลิตภัณฑ์เป็นผ้าฝ้ายย้อมคราม เป็นที่นิยมของบุคคลทั่วไป นำมาตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าทั้งสุภาพบุรุษและสุภาพสตรี เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าดีเด่นของจังหวัดมุกดาหาร (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอคอนตา, 2550 : 1-2)

บริบทอำเภอดงหลวง

อำเภอดงหลวง ตั้งอยู่ทางทิศตะวันตกของจังหวัดมุกดาหาร มีพื้นที่ทั้งหมด 56 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ	อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม
ทิศใต้	ติดกับ	อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร
ทิศตะวันออก	ติดกับ	อำเภอหว้านใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร
ทิศตะวันตก	ติดกับ	อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์

การปกครอง แบ่งออกเป็น 6 ตำบล 60 หมู่บ้าน ดังนี้

1. ตำบลกกตูม มี 16 หมู่บ้าน
2. ตำบลดงหลวง มี 12 หมู่บ้าน
3. ตำบลชะโนดน้อย มี 9 หมู่บ้าน
4. ตำบลหนองบัว มี 8 หมู่บ้าน
5. ตำบลพังแดง มี 8 หมู่บ้าน
6. ตำบลหนองแคน มี 7 หมู่บ้าน

ประชากร มีประชากรทั้งหมด 35,630 คน เป็นชาย 17,982 คน หญิง 17,648 คน จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 6,484 ครัวเรือน (ที่ทำการปกครองอำเภอดงหลวง, 2550 : 5)

วัฒนธรรมประเพณี อำเภอดงหลวง ประชากรประกอบไปด้วยชนเผ่า 3 ชนเผ่า คือ เผ่าไทยกะโซ่ เผ่าผู้ไทย และเผ่าไทยข่า(บรู) มีวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดกันมาช้านาน ได้แก่ พิธีเหย้าของไทยกะโซ่ ในการรักษาคนป่วยหรือเรียกขวัญ เพื่อเป็นกำลังใจให้ผู้ป่วยหรือการเรียกขวัญ พิธีโซ่ถั่งบั้ง เป็นพิธีกรรมของชาวกะโซ่ เป็นพิธีกรรมในการบวงสรวงวิญญาณของบรรพบุรุษประจำปี และพิธีชางกระมุด เป็นพิธีกรรมก่อนนำศพลงจากเรือน การจัดพิธีเกี่ยวกับคนตาย เพื่อให้วิญญาณคนตายได้สงบสุข

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของอำเภอดงหลวง ได้แก่ คชสารไม้โบราณเป็นช้างรูปไม้แกะสลักจากต้นกระพุงทั้งต้น แกะสลักจากฝีมือช่างพื้นบ้าน ฝีมือประณีตงดงาม เป็นศิลปะโบราณ พระอวตารประทับบาทเป็นรอยหินลึกบนลานหินภูเขาไฟ ลักษณะคล้ายรอยพระพุทธรบาท น้ำตกห้วยเลา น้ำตกแก่งโพธิ์ และอ่างเก็บน้ำชะโนด มีแหล่งน้ำมาจากเทือกเขาภูพาน เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สวยงาม

ผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่สำคัญของอำเภอดงหลวง

1. ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายมัดหมี่ กลุ่มพัฒนาสตรีไหม-ฝ้าย หมู่ที่ 5 ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร จุดเด่นของผลิตภัณฑ์เป็นผ้าไหมแท้ทอด้วยกี่กระตุก เนื้อผ้าแน่น สีสวย สีไม่ตก ทอเป็นผ้าไหมมัดหมี่ และผ้าไหมพื้นเรียบ เป็นผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ.2549 ระดับ 3 ดาว

2. ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายมัดหมี่ กลุ่มพัฒนาสตรีทอผ้าไหมบ้านนาโสก หมู่ที่ 8 ตำบลดงหลวง อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร จุดเด่นของผลิตภัณฑ์เป็นผ้าฝ้ายมัดหมี่ ทอด้วยกี่พื้นเมือง ย้อมสีธรรมชาติ สีไม่ตก เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ.2549 ระดับ 3 ดาว

3. ผลิตภัณฑ์ผ้าไหมมัดหมี่ – ผ้าไหมพื้นเรียบ กลุ่มทอผ้าไหม หมู่ที่ 2 ตำบลหนองแคน อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร จุดเด่นของผลิตภัณฑ์เป็นผลิตภัณฑ์ผ้าไหมมัดหมี่และผ้าไหมพื้นเรียบ ซึ่งเป็นสมาชิกโครงการศิลปาชีพของสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ.2549 ระดับ 3 ดาว

4. ผลิตภัณฑ์ผ้าลายขัดพื้นฐาน ของศูนย์พัฒนาภูมิปัญญาชาวผู้ไท หมู่ที่ 6 ตำบลหนองแคน อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร จุดเด่นของผลิตภัณฑ์เป็นผลิตภัณฑ์ผ้าลายขัดพื้นฐาน ย้อมสีธรรมชาติ เป็นผ้าฝ้ายแท้ ทอด้วยกี่พื้นเมือง เนื้อแน่น สีไม่ตก เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ.2549 ระดับ 3 ดาว

5. ผลิตภัณฑ์กระเป๋ามาไม่ใส่ลายขีด กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านแก้งนาง หมู่ที่ 7 ตำบลกกตูม อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร จุดเด่นของผลิตภัณฑ์กระเป๋ามาไม่ใส่ขอบลายขีด สานจากไม้ไผ่ มีลวดลายสวยงาม ติดขอบกระเป๋าด้วยผ้าลายขีด เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ.2549 ระดับ 3 ดาว (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอดงหลวง, 2550 : 1-2)

บริบทอำเภอห้วยน้ำใหญ่

อำเภอห้วยน้ำใหญ่ ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของจังหวัดมุกดาหาร มีพื้นที่ทั้งหมด 84 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ	อำเภอธาตุพนม	จังหวัดนครพนม
ทิศใต้	ติดกับ	อำเภอมุกดาหาร	จังหวัดมุกดาหาร
ทิศตะวันออก	ติดกับ	แม่น้ำโขง	
ทิศตะวันตก	ติดกับ	อำเภอดอนตาล	จังหวัดมุกดาหาร

การปกครอง แบ่งออกเป็น 5 ตำบล 43 หมู่บ้าน ดังนี้

1. ตำบลห้วยน้ำใหญ่ มี 11 หมู่บ้าน
2. ตำบลปงขาม มี 11 หมู่บ้าน
3. ตำบลบางทรายน้อย มี 11 หมู่บ้าน
4. ตำบลชะโนด มี 5 หมู่บ้าน
5. ตำบลดงหมู มี 5 หมู่บ้าน

ประชากร มีประชากรทั้งหมด 19,345 คน เป็นชาย 9,743 คน หญิง 9,602 คน จำนวนครัวเรือนทั้งหมด 4,654 ครัวเรือน (ที่ทำการปกครองอำเภอห้วยน้ำใหญ่, 2550 : 4)

วัฒนธรรมประเพณี อำเภอห้วยน้ำใหญ่ มีวัฒนธรรมประเพณีที่สืบทอดกันมาช้านาน ได้แก่ ประเพณีบายศรีสู่ขวัญ โดยเชื่อว่่าเพื่อก่ให้เกิดความรุ่งเรืองในชีวิต จะมีการทำบายศรี 3 ชั้น 5 ชั้น 7 ชั้น หรือ 9 ชั้น แล้วแต่ศักดิ์ฐานะของผู้รับบายศรีสู่ขวัญ ประเพณีบุญกองข้าว เป็นการรวบรวมผู้คนในหมู่บ้านร่วมทำบุญและนำข้าวเปลือกเก็บข้าวยุ่งฉางเพื่อเป็นสิริมงคลของหมู่บ้าน ประเพณีบุญสะเทวด และประเพณีสงกรานต์

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของอำเภอห้วยน้ำใหญ่ ได้แก่ วัดพระมารดาแห่งมรณสังคี (วัดสองคอน) เป็นวิหารคริสต์ใหญ่ที่สุดในเอเชียอาคเนย์ แก่งกะเบา มีลักษณะเป็นแก่งหินขนาดใหญ่ยื่นออกไปในแม่น้ำโขง และหาดมโนภิรมย์ เป็นชายหาดทอดยาวริมแม่น้ำโขง ยาวกว่า 4 กิโลเมตร

ผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่สำคัญของอำเภอห้วยน้ำใหญ่

1. ผลิตภัณฑ์หมวกจากยางพารา กลุ่มผลิตภัณฑ์หมวกจากยางพารา บ้านพาลูกา หมู่ที่ 3 ตำบลชะโนด อำเภอห้วยน้ำใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร จุดเด่นของผลิตภัณฑ์เป็นหมวกควายบอยจากยางพารา นำมาเย็บทำด้วยมือ มีหลากหลายรูปแบบ เป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ของจังหวัดมุกดาหาร เป็นของที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยวนิยมซื้อเป็นของฝาก
2. ผลิตภัณฑ์ผ้าห่มสี่เสา กลุ่มสตรีทอผ้าฝ้าย หมู่ที่ 4 ตำบลบางทรายน้อย อำเภอห้วยน้ำใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร จุดเด่นของผลิตภัณฑ์เป็นผ้าห่มสี่เสา เป็นผ้าฝ้าย เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ.2549 ระดับ 3 ดาว
3. ผลิตภัณฑ์ผ้าขาวม้า กลุ่มทอผ้าฝ้าย หมู่ที่ 1 บ้านดงหมู ตำบลดงหมู อำเภอห้วยน้ำใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร จุดเด่นของผลิตภัณฑ์เป็นผลิตภัณฑ์ด้านผ้าขาวม้า เป็นผ้าฝ้ายแท้ มีหลากหลายสี สีไม่ตก ย้อมสีธรรมชาติ เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ.2549 ระดับ 3 ดาว
4. ผลิตภัณฑ์มัดหมี่บ้านดอน กลุ่มทอผ้ามัดหมี่ หมู่ที่ 3 บ้านดอน ตำบลบางทรายน้อย อำเภอห้วยน้ำใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร จุดเด่นของผลิตภัณฑ์เป็นผ้าฝ้ายมัดหมี่ย้อมสีธรรมชาติ สีสวย สีไม่ตก ทอด้วยกี่พื้นเมือง เป็นผลิตภัณฑ์สินค้าที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ.2549 ระดับ 3 ดาว (สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอห้วยน้ำใหญ่, 2550 : 1-2)

บริบทอำเภอหนองสูง

อำเภอหนองสูงตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ของจังหวัดมุกดาหารห่างจากตัวจังหวัดมุกดาหาร 51 กิโลเมตร ห่างจากกรุงเทพมหานคร 633 กิโลเมตร มีพื้นที่ประมาณ 408 ตารางกิโลเมตร สภาพพื้นที่เป็นที่ราบสูง ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้และภูเขาสลับกับที่ราบ มีแหล่งน้ำธรรมชาติอยู่หลายแห่ง เช่น ห้วยบังอี่ ห้วยกระเบน ห้วยค้อ ห้วยชัน และหนองสูง

พื้นที่ปกครอง แบ่งออกเป็น 6 ตำบล 44 หมู่บ้าน

ตำบลหนองสูง	มี	5	หมู่บ้าน
ตำบลโนนยาง	มี	10	หมู่บ้าน
ตำบลภูวง	มี	7	หมู่บ้าน
ตำบลบ้านเป่า	มี	6	หมู่บ้าน
ตำบลหนองสูงใต้	มี	8	หมู่บ้าน
ตำบลหนองสูงเหนือ	มี	8	หมู่บ้าน

ประชากรและอาชีพ มีประชากรทั้งสิ้น จำนวน 20,874 คน ชาย 20,371 คน หญิง 10,503 คน ส่วนใหญ่ประชากรประกอบอาชีพทำนา อาชีพเสริม การทำสวน ทำไร่

ด้านการศึกษา มีโรงเรียนประถมศึกษา 19 แห่ง โรงเรียนมัธยมศึกษา 3 แห่ง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 19 แห่ง ห้องสมุดประชาชน 1 แห่ง ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน 44 แห่ง

ด้านศาสนา ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธมีวัดทางพุทธศาสนา จำนวน 31 แห่ง แยกเป็นวัดมหานิกาย 2 แห่ง วัดธรรมยุติ 10 แห่ง สำนักสงฆ์ 14 แห่ง

ด้านวัฒนธรรมประเพณี พิธีเหยาเป็นพิธีกรรมวิถีเกิดจากความเชื่อเรื่องผีของ ชาวภูไทย ทำพิธีโดยหมอเหยรักษาคนเจ็บป่วย มีหมอเหยาเพียงคนเดียวประกอบพิธีโดยมีหมอ แคนเป่าแคนประกอบการเหยคนอื่นมาร่วมพิธีใช้เวลา 2 วัน เป็นพิธีกรรมใหญ่นอกจากนี้ยังมีการแสดงพิธีกรรมการเล่นเหยาเอาฮูปเอาฮอยในงานบุญเผวสซึ่งความเชื่อเรื่องพิธีเหยานี้ยัง เหนียวแน่นอยู่ในพื้นที่ตำบลโนนยาง นับว่าทำทนายให้ผู้คนเข้าไปสัมผัสได้

แหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ ภูผาขามป่าไผ่งาม น้ำอ่างหิน ภูผาขามเป็น เทือกเขาต่อจากภูผาแดงทอดแนวแบ่งกัน พื้นที่อำเภอหนองสูงส่วนเหนือและส่วนใต้ทอดยาวไปยัง พื้นที่อำเภอนิคมน้ำอ้อย ยังคงความอุดมสมบูรณ์ด้านระบบนิเวศวิทยามากที่สุดแห่งหนึ่งใน จังหวัดมุกดาหาร กลางสันเขามีแหล่งน้ำรับขนาดใหญ่ที่ไม่เคยเป็นเหือดแห้ง เรียกกันว่า “คำโหลง” ถึงแม้ภูผาขามจะถูกบุกรุกด้วยสัมปทานป่าไผ่เมื่อ 40 ปีก่อนแต่ก็ยังคงความอุดมสมบูรณ์และมีปก สงษ์อยู่ตามลำเพิงผาทั้งสองฝากไหล่เขา มีแหล่งน้ำตามแอ่งหินเป็นหลุมเป็นบ่อหลายที่ เหมาะแก่ การแสวงบุญและทำทายนักผจญภัยเข้าไปสัมผัสทุกฤดูกาล

หมู่บ้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์วัฒนธรรมผู้ไทยบ้านเป่า หมู่ 3 ตำบลบ้าน เป่าตั้งอยู่ระหว่างภูเขาอันงามตาห่างจากตัวอำเภอ 8 กิโลเมตร การคมนาคม สะดวก ได้รับการ พัฒนาให้เป็นหมู่บ้านการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มาหลายปีแล้ว มีที่พัก แบบ HOME STAY เหมาะ สำหรับนักท่องเที่ยวรายบุคคล ครอบครัว หรือคณะใหญ่ คณะที่มาพักจะได้รับต้อนรับอย่างอบอุ่น ด้วยประเพณีแบบผู้ไทย อาหารพื้นบ้าน พิธีบายศรีสู่ขวัญการแสดงดนตรีผู้ไทย จัดเป็นชุด ๆ โดย จ่ายค่าตอบแทน ตั้งแต่ 2,500 บาท ขึ้นไป

หมู่บ้านภู บ้านผ้าไหมงาม วัฒนธรรมดีเด่น บ้านภู หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านเป่า ตั้งอยู่ทางทิศใต้ของอำเภอหนองสูง ระยะทาง 5 กิโลเมตร โดยมี “ภูจ้อก้อ” ใหญ่ตั้งตระหง่านอยู่ ตรงกลางรูปทรงงดงามประดุจภูเขาไฟฟูจิยาม่าแห่งประเทศไทย เป็นหมู่บ้านวัฒนธรรมดีเด่นของ จังหวัดมุกดาหาร ชาวผู้ไทยบ้านภู มีความสามารถในการทอผ้าไหมได้สวยงามเป็นพิเศษที่ได้สั่งสม ภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษเขานำผ้าไหมทอมือ ก็พื้นบ้านเข้าถวายสมเด็จพระนางเจ้า

พระบรมราชินีนาถ ถึง พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน เมื่อ 30 ปี ก่อนเป็นแหล่งผลิตผ้า "ลายแก้วมุกดา" ผ้าประจำจังหวัดมุกดาหารมีศูนย์จำหน่ายสินค้า OTOP เป็นแหล่งศึกษาดูงานด้านวัฒนธรรมมีแหล่งท่องเที่ยวที่โดดเด่นดังนี้ เต่าดึกดำบรรพ์มหัศจรรย์สัตว์โลกล้านปี เป็นซากฟอสซิลเต่าและสัตว์อีกหลายชนิดในยุคดึกดำบรรพ์ที่สมบูรณ์และมีขนาดใหญ่ที่สุดเท่าที่มีการค้นพบใหม่อยู่ในภูหินเหล็กไฟ ระยะทาง 3 กิโลเมตรจากบ้านคำพอกซึ่งเป็นประตูมุกดาหารเชื่อมโยงอินโดจีนเป็นแหล่งท่องเที่ยวป่าเขาและธรรมชาติ

น้ำตกตาดโตน เป็นสถานที่คงสภาพสายธาร โขดหินแมกไม้และแนวไพรตามธรรมชาติอย่างสมบูรณ์อยู่ห่างจากอำเภอหนองสูง 4 กิโลเมตรเป็นน้ำตกขนาดใหญ่สวยงามท่ามกลางป่าเขาอุดมสมบูรณ์และมีชื่อเสียงโด่งดังที่สุดในจังหวัดมุกดาหาร แหล่งน้ำมาจากห้วยบังอี่ซึ่งถือกำเนิดจากเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่าภูสีฐาน น้ำตกนี้อยู่พื้นที่ตำบลโนนยางมีถนนคอนกรีตอย่างดีเข้าไปถึงระยะทางห่างจากถนนชยางกูร 300 เมตร เหมาะสำหรับการแวะชมหรือพักผ่อนของนักท่องเที่ยวและมีร้านค้าจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองผู้ไทยไว้คอยบริการตลอดทั้งนี้ศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมชาวผู้ไทย เป็นสถานที่เก็บรวบรวมจัดแสดงศิลปวัตถุและสิ่งของเครื่องใช้ของชนเผ่าผู้ไทย โดยความดูแลของสภาวัฒนธรรมอำเภอหนองสูง และองค์การบริหารส่วนตำบลหนองสูงเหนือ

ผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่สำคัญ

ผ้าฝ้ายลูกแก้ว กลุ่มทอผ้าลายลูกแก้ว บ้านนาหนองแคน หมู่ที่ 2 ตำบลหนองสูง อยู่ห่างจากอำเภอหนองสูง 4 กิโลเมตร เป็นแหล่งผลิตผ้าฝ้ายลายลูกแก้วสีธรรมชาติที่งดงามมีหลากหลายสี เหมาะสำหรับซื้อเป็นของขวัญที่ระลึก

ผ้าฝ้ายจิดซ้าง กลุ่มทอผ้าบ้านบุง หมู่ที่ 5 ตำบลภูวง เป็นผ้าฝ้ายลายจิดซ้าง, ผ้าลายสายฝนแถบซ้าง 2 ซ้าง เป็นผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ เป็นสินค้า OTOP ที่ขึ้นชื่อของอำเภอหนองสูง

ผ้าไหมมัดหมี่ กลุ่มทอผ้าไหมบ้านภู หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านเป้า เป็นผ้าไหมทอด้วยมือลายมัดหมี่ลายโบราณ ลายดั้งเดิมใช้สีเคมีเลียนแบบสีธรรมชาติ เป็นผ้าไหมมัดหมี่ที่ทอด้วยมือเป็นสินค้า OTOP ของจังหวัดมุกดาหาร

ผ้าไหมหางกระรอก กลุ่มทอผ้าบ้านหนองสูง หมู่ที่ 7 ตำบลหนองสูงเป็นผ้าไหมหางกระรอกที่ทอด้วยมือเนื้อผ้าหนาและแน่นสีไม่ตกเป็นผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ของจังหวัด

ผ้าไหมพื้นเรียบ กลุ่มทอผ้าไหมบ้านภู หมู่ที่ 1 ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง เป็นผ้าไหมพื้นเรียบทอด้วยมือใช้สีเลียนแบบสีธรรมชาติใช้เส้นเส้นไหมจากบริษัทจุลไหมไทยเป็นเส้นไหมแท้สีไม่ตก

ผ้าไหมลายแก้วมุกดา เป็นผ้าเอกลักษณ์ประจำจังหวัดมุกดาหารจากกลุ่มทอผ้าบ้านภู หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง เป็นผ้าไหมทอด้วยมือ เนื้อผ้าหนา แน่นและสีไม่ตก ลักษณะของผ้าเป็นผ้ามัดหมี่ 5 สี เป็นผ้าที่ได้รับการคัดสรรให้เป็นสุดยอดผลิตภัณฑ์เด่นจังหวัด (Provincial Star Otop) ปี 2549

บริบท บ้านภูหมู่ที่ 1,2 ตำบลบ้านเป้า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร เดิมบ้านภูเป็นส่วนหนึ่งของเมืองหนองสูง ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวผู้ไทยอพยพมาจากเมืองคำอ้อเขียวและเมืองหนองวังซึ่งอยู่ทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำโขงในแขวงสิบสองจุไทย(เมืองวังในปัจจุบัน คือ บ้านนาหมื่น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว) ชาวบ้านกลุ่มหนึ่งประมาณ 20 ครัวเรือน โดยการนำของเจ้าสุโทธิสมบัตินำมาสงคราม เจ้ามหาเสนา และเจ้ากิตติราช อพยพลงมาทางใต้ข้ามภูเขาลงมาตั้งฐานอยู่บนฝั่งขวาของห้วยกระเบน เรียกว่าบ้านหลุมภู แต่เนื่องจากที่ตรงนั้นเป็นหุบเขาทำให้มีปัญหาหน้าท่วมทุกปี เมื่อประมาณ พ.ศ 2445 จึงได้พากันย้ายบ้านมาตั้งอยู่บนเนินเขา ซึ่งเป็นที่ตั้งของหมู่บ้านในปัจจุบันและได้ชื่อว่า “บ้านภู” มาจนถึงปัจจุบัน

ด้านชุมชน (People) มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 387 ครัวเรือน ประชากร 955 คน ผู้นำชุมชนใช้หลักการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาหมู่บ้านตลอดมาได้รับรางวัลชนะเลิศหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองระดับภาค ปี พ.ศ.2532 หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบระดับจังหวัด และหมู่บ้านอยู่เย็นเป็นสุข (Smart Village) ปี พ.ศ.2549 กลุ่ม OTOP ในชุมชนได้ส่งเสริมให้มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นผนวกเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาพัฒนาเป็นสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ได้แก่ กลุ่มทอผ้าฝ้ายมัดหมี่บ้านภู กลุ่มทอผ้าฝ้ายแปรรูปบ้านภู กลุ่มพัฒนาอาชีพทอผ้าไหมบ้านภู กลุ่มทอผ้าคิรินคร กลุ่มข้าวกล้องกรรมองคิรินคร

ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ (Product) ผลิตภัณฑ์ผ้าลายแก้วมุกดา ผ้าฝ้ายลายมัดหมี่ ผ้าฝ้ายแปรรูปบ้านภู ผ้าไหมบ้านภู ผ้าแปรรูปมัดหมี่ ผ้าเช็ดมือ ผ้าขาวม้า ผ้าพันคอ และข้าวกล้องกรรมองคิรินคร

ด้านการท่องเที่ยว (Place) บ้านภูเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ทางวัฒนธรรม ภู่อ้อก้อ ถ้ำช้างสี วัดพุทธคีรี ลานคอยสาว หินซ้อนดั่ง ภูหินเหล็กไฟ ภูผาขาว ภูผาแดง และเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวพัก Home Stay

ด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรม (Preserve) มีการรักษาวัฒนธรรมการแสดงดนตรีโปงลางการอนุรักษ์วัฒนธรรมการแต่งกายชนเผ่าผู้ไทย, การฟ้อนรำผู้ไทย, พิธีเหยา และพิธีเลี้ยงปู่ตา จุดเด่นของบ้านภู ชุมชนมีความเข้มแข็งมีเอกลักษณ์เป็นของตนเองศิลปวัฒนธรรมผู้ไทย ผลิตภัณฑ์ OTOP ผ้าลายแก้วมุกดา ซึ่งเป็นผ้าเอกลักษณ์ประจำจังหวัดมุกดาหาร มีการแปรรูปผลิตภัณฑ์ที่หลากหลาย เหมาะแก่การจัดการด้านการท่องเที่ยว แบบ Home Stay สามารถบริหารจัดการ

ท่องเที่ยวเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ในหมู่บ้านใกล้เคียง ได้เป็นอย่างดี (สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอนองสูง, 2549 : 4-10)

4.5 ทะเบียนบัญชีรายชื่อผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นจังหวัดมุกดาหาร

ผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นจังหวัดมุกดาหารที่ขึ้นทะเบียนการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ.2549 ซึ่งคณะกรรมการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ระดับภูมิภาค ได้ประกาศผลการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ.2549 ลงวันที่ 6 ธันวาคม 2549 จำนวน 173 กลุ่มดังนี้

ตารางที่ 2.1 บัญชีรายชื่อผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ. 2549 ระดับ 5 ดาว จำนวน 6 ผลิตภัณฑ์ ดังแสดงใน

ที่	ประเภท	ชื่อผลิตภัณฑ์	ชื่อกลุ่มผู้ผลิต	เลขที่	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ
1	ผ้า เครื่องแต่งกาย	เสื้อเย็บมือ	กลุ่มเสื้อเย็บมือ บ้านหนองสูง	33/1	3	หนองสูง เหนือ	หนองสูง
2	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าพันคอ	กลุ่มทอผ้าศิรินคร	16	2	บ้านเป่า	หนองสูง
3	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าไหมมัดหมี่	กลุ่มอาชีพทอผ้าไหม บ้านภู	29	2	บ้านเป่า	หนองสูง
4	ของใช้ และของ ประดับตกแต่ง	ตะกร้าพลาสติก	วิสาหกิจชุมชน สานตะกร้าพลาสติก บ้านม่วงไข่	11	2	นิคมคำ สร้อย	นิคม คำสร้อย
5	อาหาร	ขนมหม้อแกง	ขนมไทย	379	5	นิคมคำ สร้อย	นิคม คำสร้อย
6	อาหาร	แหนมปลากทราย	กลุ่มอาหารแปรรูป บ้านอุ้นคำเจริญ (ลำโพงมุกดา)	18	5	นิคมคำ สร้อย	นิคม คำสร้อย

ตารางที่ 2.2 บัญชีรายชื่อผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย
พ.ศ. 2549 ระดับ 4 ดาว จำนวน 44 ผลิตภัณฑ์

ที่	ประเภท	ชื่อผลิตภัณฑ์	ชื่อกลุ่มผู้ผลิต	เลขที่	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ
1	อาหาร	กาดะแมสวาย ตองเอ๋ย ตองอึม	นางสุชีรา มีศิริ	16/3	5	มุกดาหาร	เมือง มุกดาหาร
2	อาหาร	ไข่เค็มพอก เสริมไอโอดีน	กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร บ้านดำนมน	48	4	นิคม คำสร้อย	นิคมคำ สร้อย
3	อาหาร	ส้มปลาตอง	กลุ่มพัฒนาอาชีพ	39	2	คอนตาล	คอนตาล
4	อาหาร	มะขามแก้ว	กลุ่มแปรรูปผลิตผล ทางการเกษตร	99	2	ปงขาม	ห้วย ใหญ่
5	อาหาร	ถั่วอบกรอบ	กลุ่มกล้วยฉาบ หวานเค็ม	20	1	ดงหมู	ห้วย ใหญ่
6	อาหาร	ข้าวเกรียบผัก – ผลไม้	กลุ่มข้าวเกรียบแม่บ้าน เกษตรกร หนองโอใหญ่	85	3	โนนยาง	หนองสูง
7	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้ายกมุก	กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง บ้านท่าไค้	96	6	นาสีนวน	เมือง มุกดาหาร
8	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าฝ้ายมัดหมี่ ข้อมคราม	กลุ่มทอผ้าฝ้ายมัดหมี่ ข้อมคราม	44	6	คำป่าหลาย	เมือง มุกดาหาร
9	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้ามัดหมี่	กลุ่มทอผ้าฝ้าย หางกระรอก บ้านหนองน้ำเต้า	8	2	นาโสก	เมือง มุกดาหาร
10	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าคลุมไหล่และ ผ้าพันคอ	กลุ่มสตรีทอผ้า บ้านเหล่าป่าเป็ด	12	4	นาโสก	เมือง มุกดาหาร
11	ผ้า เครื่องแต่งกาย	เสื่อเย็บมือ	กลุ่มสตรีสหกรณ์ บ้านเหล่าป่าเป็ด	182	16	นาโสก	เมือง มุกดาหาร

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ที่	ประเภท	ชื่อผลิตภัณฑ์	ชื่อกลุ่มผู้ผลิต	เลขที่	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ
12	ผ้าเครื่องแต่งกาย	ผ้าลายขิด	กลุ่มทอผ้าลายขิด บ้านกกแดง	59	1	กกแดง	นิคมคำ สร้อย
13	ผ้าเครื่องแต่งกาย	ผ้าคลุมไหล่	กลุ่มทอผ้าบ้านนาบาง	110	5	บ้าน บาก	ดอนตาล
14	ผ้าเครื่องแต่งกาย	ผ้าฝ้ายลาย เกล็ดเต่า	กลุ่มสตรีทอผ้าโพธิ์ ไทร	58	2	โพธิ์ ไทร	ดอนตาล
15	ผ้าเครื่องแต่งกาย	ผ้าไหม – ผ้าฝ้าย มัดหมี่	กลุ่มพัฒนาสตรี ไหม – ฝ้าย	57	5	ดง หลวง	ดงหลวง
16	ผ้าเครื่องแต่งกาย	เสื่อเย็บมือ	กลุ่มสตรีเสื่อเย็บมือ บ้านกกไฮ	1	2	คำชะอี	คำชะอี
17	ผ้าเครื่องแต่งกาย	ผ้าลายขิดลือค สีเหลือง	กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง บ้านแพง	69	6	บ้าน เหล่า	คำชะอี
18	ผ้าเครื่องแต่งกาย	ผ้าสายฝน ลายขิดข้าง	กลุ่มทอผ้าบ้านแฝก หมู่ 7	15	7	โพธิ์ งาม	คำชะอี
19	ผ้าเครื่องแต่งกาย	ผ้าไหม	กลุ่มผ้าไหมผ้าฝ้าย บ้านนาปู่	48	7	คำชะอี	คำชะอี
20	ผ้าเครื่องแต่งกาย	ผ้าฝ้ายเงินทอง มือ	กลุ่มทอผ้าฝ้าย พื้นเมือง บ้านกกไฮ	58	2	คำชะอี	คำชะอี
21	ผ้าเครื่องแต่งกาย	ผ้าขาวม้า	กลุ่มทอผ้าฝ้าย ลายขิดข้าง	3	5	ภูวง	หนองสูง
22	ผ้าเครื่องแต่งกาย	ผ้าทอลาย นกแก้ว	กลุ่มพัฒนาอาชีพสตรี นาหนองแคน	77	2	หนอง สูง	หนองสูง
23	ผ้าเครื่องแต่งกาย	ผ้าไหมมัดหมี่	กลุ่มอาชีพ ทอผ้าไหม บ้านป่าเม็ก	29	5	หนอง สูง	หนองสูง
24	ผ้าเครื่องแต่งกาย	เสื่อเย็บมือ	กลุ่มพัฒนาอาชีพ ก้าวหน้า บ้านหนองโอ	3/1	8	โนนยาง	หนองสูง

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ที่	ประเภท	ชื่อผลิตภัณฑ์	ชื่อกลุ่มผู้ผลิต	เลขที่	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ
25	ผ้าเครื่องแต่งกาย	ผ้าไหมมัดหมี่	กลุ่มทอผ้าไหม บ้านดงมะແນ່	50	3	หนองสูง	หนองสูง
26	ผ้าเครื่องแต่งกาย	ผ้าไหมมัดหมี่	กลุ่มทอผ้าไหม- ผ้าห่มไหมพรม	18	6	บ้านเป่า	หนองสูง
27	ผ้าเครื่องแต่งกาย	เสื่อเย็บมือ	กลุ่มสตรีเสื่อเย็บมือ บ้านคำพอก	66	10	โนนยาง	หนองสูง
28	ผ้าเครื่องแต่งกาย	เสื่อเย็บมือ	กลุ่มเสื่อเย็บมือ บ้านโนนน้ำคำ	58	2	หนองสูง เหนือ	หนองสูง
29	ผ้าเครื่องแต่งกาย	ผ้าโสร่ง หางกระรอก	กลุ่มทอผ้าฝ้ายพื้นเมือง บ้านหนองสูง	56	7	หนองสูง เหนือ	หนองสูง
30	ผ้าเครื่องแต่งกาย	ผ้าไหมมัดหมี่	กลุ่มหัตถกรรม ผ้าไหมทอมือ	27	2	หนองสูง เหนือ	หนองสูง
31	ผ้าเครื่องแต่งกาย	ผ้าไหมมัดหมี่	กลุ่มทอผ้าไหม หมู่ 3	76	3	หนองสูง เหนือ	หนองสูง
32	ผ้าเครื่องแต่งกาย	เสื่อเย็บมือ	กลุ่มประดิษฐ์ เสื่อเย็บมือ บ้านเวงใหญ่	29	8	หนองสูง ใต้	หนองสูง
33	ผ้าเครื่องแต่งกาย	ผ้าไหมมัดหมี่	กลุ่มอาชีพ ทอผ้าไหม บ้านหนองเต้	44	1	หนองสูง	หนองสูง
34	ผ้าเครื่องแต่งกาย	ผ้าไหมมัดหมี่	กลุ่มแม่บ้านเกษตร บ้านหนองสูง	9	4	หนองสูง เหนือ	หนองสูง
35	ผ้าเครื่องแต่งกาย	ผ้าพันคอ	กลุ่มอาชีพตุ๊กตา ผ้าเช็ดมือ	245	3	บ้านเป่า	หนองสูง
36	ผ้าเครื่องแต่งกาย	ผ้าไหมจิต ลายดั้งเดิม	กลุ่มทอผ้าดั้งเดิม	26	2	หนองสูง เหนือ	หนองสูง

ตารางที่ 2.2 (ต่อ)

ที่	ประเภท	ชื่อผลิตภัณฑ์	ชื่อกลุ่มผู้ผลิต	เลขที่	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ
37	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	ผลิตภัณฑ์จาก เถาวัลย์และกิ่ง ไม้	นายศักดิ์สิทธิ์ แสงแก้ว	9	6	คำป่า หลาย	เมือง มุกดาหาร
38	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	ตะกร้าไม้ไผ่ หวาย	กลุ่มจักสาน บ้านโนนสว่าง	59	10	บางทราย ใหญ่	เมือง มุกดาหาร
39	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	ตะกร้า พลาสติก	กลุ่มสานตะกร้า พลาสติก บ้านชัยมงคล	2/1	1	โชคชัย	นิคมคำ สร้อย
40	อาหาร	ข้าวเกรียบ ธัญพืช	นางแสงจันทร์ สวางสิงห์	69	2	คำชะอี	คำชะอี
41	ผ้าเครื่องแต่งกาย	เสื่อเย็บมือ	กลุ่มทักษะอาชีพ การแปรรูป ผลิตภัณฑ์ผ้า	85	3	คำ อ า สวน	เมือง มุกดาหาร
42	ผ้าเครื่องแต่งกาย	ผ้าห่ม	กลุ่มทอผ้าบ้าน หนองหล่ม	100	3	โพธิ์ไทร	ดอน ตาล
43	ผ้าเครื่องแต่งกาย	ผ้าฝ้ายและ เสื่อเย็บมือ	กลุ่มทอผ้าฝ้ายและ แปรรูป	55	6	บ้านค้อ	คำชะอี
44	ของใช้ฯ	ตะกร้าพลาสติก	นางสาวทองเปรม วังคะฮาด	124	1	โชคชัย	นิคมคำ สร้อย

ตารางที่ 2.3 บัญชีรายชื่อผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ.2549 ระดับ 3 ดาว จำนวน 50 ผลิตภัณฑ์ ดังนี้

ที่	ประเภท	ชื่อผลิตภัณฑ์	ชื่อกลุ่มผู้ผลิต	เลขที่	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ
1	อาหาร	ข้าวหอมมะลิ (ข้าวกล้อง)	กลุ่มข้าวกล้อง นาอุดมมีสุข	11/2	1	นาอุดม	นิคมคำ สร้อย
2	อาหาร	ข้าวเกรียบ (ดิบ, ทอด)	กลุ่มข้าวเกรียบผัก, ผลไม้ บ้านเกษตร สมบูรณ์	37/1	10	นาออก	นิคมคำ สร้อย
3	อาหาร	ข้าวกล้องเขาวงกต	นายเผ่า บุระวงศ์	110	5	บ้านบาก	ดอนตาล
4	อาหาร	มะพร้าวแก้ว	กลุ่มพัฒนาอาชีพสตรี บ้านชะโนด	22	1	ชะโนด น้อย	ดงหลวง
5	อาหาร	ข้าวเกรียบ สาวภูไท	กลุ่มข้าวเกรียบ สาวภูไทย บ้านหนองกะปาด	31	6	คำชะอี	คำชะอี
6	อาหาร	ขนมทองม้วน	กลุ่มแม่บ้านเกษตร บ้านป่าแสด	25	6	บ้านเป่า	หนองสูง
7	เครื่องคั้น	ไวน์ผลไม้	กลุ่มวิสาหกิจชุมชน ไวน์ผลไม้ หนองเอี่ยน	61/1	2	หนอง เอี่ยน	คำชะอี
8	ผ้าเครื่องแต่งกาย	ผ้าฝ้ายมัดหมี่	กลุ่มทอผ้าบ้านนาบอน	66	5	นาโสก	เมือง มุกดาหาร
9	ผ้าเครื่องแต่งกาย	ผ้าฝ้ายข้อมคราม	กลุ่มทอผ้าฝ้ายข้อม ครามบ้านเหล่าคราม	12/1	9	คำอาฮวน	เมือง มุกดาหาร
10	ผ้าเครื่องแต่งกาย	ผ้าฝ้ายข้อมสี ธรรมชาติ	กลุ่มทอผ้าบ้านสามขา	208	15	คำป่า หลาย	เมือง มุกดาหาร
11	ผ้าเครื่องแต่งกาย	ผ้าไหมมัดหมี่	กลุ่มทอผ้าไหมบ้าน จอมฉินเหนือ	102	6	ดงมอน	เมือง มุกดาหาร
12	ผ้าเครื่องแต่งกาย	ผ้าไหม หางกระรอก	นางไพริน สุนทรส	58	1	ร่วมเกล้า	นิคมคำ สร้อย

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

ที่	ประเภท	ชื่อผลิตภัณฑ์	ชื่อกลุ่มผู้ผลิต	เลขที่	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ
13	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าลายแก้วมุกดา	กลุ่มทอผ้าบ้าน โศก	130	4	โพธิ์ไทร	ดอนตาล
14	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าไหมมัดหมี่ ลายต่าง ๆ	กลุ่มพัฒนาสตรี ทอผ้าไหมบ้านนาโสก	37	8	ดงหลวง	ดงหลวง
15	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าฝ้ายมัดหมี่	กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง บ้านโนนสะอาด	18	7	หนองบัว	ดงหลวง
16	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าไหมมัดหมี่ – ผ้าไหมพื้นเรียบ	กลุ่มทอผ้าไหม	61	2	หนอง แคน	ดงหลวง
17	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าลายขัด พื้นฐาน	ศูนย์พัฒนาภูมิปัญญา ชาวผู้ไท	39	6	หนอง แคน	ดงหลวง
18	ผ้า เครื่องแต่งกาย	หมวกคาวบอย	กลุ่มรุ่งอรุณ (หมวกคาวบอย)	14	16	กกตูม	ดงหลวง
19	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าฝ้ายมัดหมี่	กลุ่มทอผ้าพื้นเมือง บ้านดงยาง	152	4	บ้านค้อ	คำชะอี
20	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าฝ้ายลายช้าง	กลุ่มทอผ้าฝ้ายพื้นเมือง บ้านม่วง	127	8	บ้านเหล่า	คำชะอี
21	ผ้า เครื่องแต่งกาย	เสื่อเย็บมือ	กลุ่มเสื่อเย็บมือ	18	2	น้ำเที่ยง	คำชะอี
22	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าไหมมัดหมี่	ผ้าไหมคำชะอี	135	4	คำชะอี	คำชะอี
23	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าไหมมัดหมี่	กลุ่มทอผ้าไหมบ้านค้อ	71	3	บ้านค้อ	คำชะอี
24	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าฝ้ายสีกระจุก ลายขัดพื้นฐาน	กลุ่มทอผ้าฝ้ายคำชะอี มีสุข	150	1	คำชะอี	คำชะอี
25	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าไหมพรม	กลุ่มทอผ้าบ้านกลาง	11	2	คำบก	คำชะอี
26	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าจิตลายช้าง	กลุ่มทอผ้าบ้านบาก	45	1	คำบก	คำชะอี
27	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าห่มสี่เขา	กลุ่มสตรีทอผ้าฝ้าย	47	4	บางทราย น้อย	ห้วย ใหญ่
28	ผ้า เครื่องแต่งกาย	เสื่อฟ้านักเรียน เสื่อผ้าทั่วไป	กลุ่มเย็บผ้าบ้าน สองคอน	17	2	ปงขาม	ห้วย ใหญ่

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

ที่	ประเภท	ชื่อผลิตภัณฑ์	ชื่อกลุ่มผู้ผลิต	เลขที่	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ
29	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าขาวม้า	กลุ่มทอผ้าฝ้าย	34	1	ดงหมู	ห้วยใหญ่
30	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ฝ้ายกมุก	ทอผ้ามัดหมี่บ้านคอน	14	3	บางทรายน้อย	ห้วยใหญ่
31	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าขาวม้า	กลุ่มทอผ้าแปรรูป ตัดเย็บ	1	1	ดงหมู	ห้วยใหญ่
32	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าไหมไหมพรม	กลุ่มทอผ้าไหมไหมพรม	11	6	โนนยาง	หนองสูง
33	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าขาวม้า	กลุ่มทอผ้าฝ้ายบ้านโนนน้ำคำ	33	5	หนองสูงเหนือ	หนองสูง
34	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าไหมมัดหมี่	กลุ่มทอผ้าไหมบ้านโนนน้ำคำ	35	5	หนองสูงเหนือ	หนองสูง
35	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าไหมมัดหมี่	กลุ่มทอผ้าฝ้ายมัดหมี่	49/3	3	หนองสูงใต้	หนองสูง
36	ผ้า เครื่องแต่งกาย	เสื้อผ้าแปรรูป	นางบุญฮู้ ไตรรงค์	42	2	บ้านเป่า	หนองสูง
37	ของใช้และของประดับตกแต่ง	ตะกร้าพลาสติก	กลุ่มแม่บ้านจักสานตะกร้าพลาสติก	36	5	นาสีนวน	เมืองมุกดาหาร
38	ของใช้และของประดับตกแต่ง	กระติบข้าวเหนียว	กลุ่มจักสานบ้านแก้งเหนียว	28	5	คำป่าหลาย	เมืองมุกดาหาร
39	ของใช้และของประดับตกแต่ง	ปลอกหมอน	กลุ่มสตรีแปรรูปผลิตภัณฑ์จากผ้าพื้นเมือง	147	6	มุกดาหาร	เมืองมุกดาหาร
40	ของใช้และของประดับตกแต่ง	ดอกไม้ประดิษฐ์จากผ้าไหม	กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์บ้านเกษตรสมบูรณ์	52	10	นาออก	นิคมคำสร้อย
41	ของใช้และของประดับตกแต่ง	ตะกร้าพลาสติก	กลุ่มสานตะกร้าพลาสติกบ้านคลองน้ำใส	7	2	โชคชัย	นิคมคำสร้อย

ตารางที่ 2.3 (ต่อ)

ที่	ประเภท	ชื่อผลิตภัณฑ์	ชื่อกลุ่มผู้ผลิต	เลขที่	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ
42	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	ดอกกลีลาวดี	กลุ่มดอกไม้ประดิษฐ์ (ดินญี่ปุ่น)	5	3	หนองแวง	นิคมคำ สร้อย
43	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	กระเป๋ามันไม้ ขอบลายขีด	กลุ่มออมทรัพย์ เพื่อการผลิต บ้านแก้งนาง	9	7	กกชุม	ดงหลวง
44	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	ผ้าคลุมไหล่	กลุ่มสตรีทอผ้าฝ้าย บ้านโนนสะอาด	59	5	คำบก	คำชะอี
45	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	เทียนหอมไฉ่ยุง	กลุ่มสตรีทอผ้าฝ้าย บ้านโนนสะอาด	68	6	บางทราย น้อย	ห้วย ใหญ่
46	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	ดอกไม้ประดิษฐ์	วิสาหกิจชุมชน กลุ่มหัตถกรรม ดอกไม้ประดิษฐ์	59	2	ป่าขาม	ห้วย ใหญ่
47	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	ไม้กวาด	กลุ่มไม้กวาด	69	6	บ้านเป้า	หนองสูง
48	อาหาร	ตำเมี่ยงสมุนไพร	นางลลิตา สอนการ	66	12	นิคมคำ สร้อย	นิคมคำ สร้อย
49	อาหาร	ไส้กรอกหมู	กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่	55	9	โพนงาม	คำชะอี
50	ผ้าเครื่องแต่งกาย	ผ้าปูโต๊ะ	กลุ่มทอผ้า บ้านหนองนกเขียน	7	4	ร่มเกล้า	นิคมคำ สร้อย

ตารางที่ 2.4 บัญชีรายชื่อผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พ.ศ.2549 ระดับ 2 ดาว จำนวน 57 ผลิตภัณฑ์ ดังนี้

ที่	ประเภท	ชื่อผลิตภัณฑ์	ชื่อกลุ่มผู้ผลิต	เลขที่	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ
1	อาหาร	แฮมเห็ดนางฟ้า	วิสาหกิจชุมชน กลุ่มแปรรูป ผลิตภัณฑ์อาหาร บ้านอรัญญา	29	12	กกแดง	นิคม คำสร้อย
2	อาหาร	ขนมโดนัท	นางพิทยา กาลจักร	29/1	1	นิคม คำสร้อย	นิคม คำสร้อย
3	อาหาร	ถั่วกรอบแก้ว	กลุ่มแปรรูป ผลิตภัณฑ์อาหาร บ้านเกษตรสมบูรณ์	92	10	นากกอก	นิคม คำสร้อย
4	อาหาร	หมูยอ	บริษัท อินโด-ไชน่า เกทเวย์ ฟู้ดส์จำกัด	53	6	หนองสูง เหนือ	หนองสูง
5	เครื่องดื่ม	น้ำส้มแท้เกลือ หิมะ Angle Juice	นางฉัญฉุณี ฝิวเรือง นนท์	69/1	5	มุกดาหาร	เมือง มุกดาหาร
6	เครื่องดื่ม	ชาเขียวใบหม่อน ไพรวนารี	มูลนิธิเพื่อการผลิต และพัฒนามะขุนไพร	52	11	นิคม คำสร้อย	นิคม คำสร้อย
7	เครื่องดื่ม	น้ำหมากแฉว น้ำหมากค้อ	กลุ่มผลิตน้ำผลไม้ ตามฤดูกาล บ้านเกษตรสมบูรณ์	92	10	นากกอก	นิคม คำสร้อย
8	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าไหมพื้นเรียบ	กลุ่มทอผ้าไหม	1	9	นากกอก	นิคม คำสร้อย
9	ผ้า เครื่องแต่งกาย	เครื่องประดับ หินเงินนำโชค	นางรุ่งทิวา ชงยศ	62	10	ดอน ตาล	ดอนตาล
10	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าฝ้าย	กลุ่มสตรีแม่บ้าน	22	10	ดงหลวง	ดงหลวง
11	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าฝ้ายมัดหมี่	กลุ่มทอผ้า	58	1	ดงหลวง	ดงหลวง
12	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ธรรมชาติ	กลุ่มทอผ้าฝ้าย บ้านปากช่อง	50	9	กกตูม	กกตูม

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

ที่	ประเภท	ชื่อผลิตภัณฑ์	ชื่อกลุ่มผู้ผลิต	เลขที่	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ
13	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าฝ้ายพื้นเรียบ	กลุ่มพัฒนาอาชีพ แม่บ้านศรีถาวรพนา	147	12	กกตูม	ดงหลวง
14	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าปูโต๊ะลายจิด	กลุ่มแม่บ้าน	11	4	ดงหลวง	ดงหลวง
15	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าฝ้ายย้อม สีธรรมชาติ	กลุ่มทอผ้าฝ้าย ย้อมสีธรรมชาติ	49	3	หนอง แคน	ดงหลวง
16	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าฝ้ายย้อม สีธรรมชาติ	กลุ่มทอผ้าฝ้าย ย้อมสีธรรมชาติ	6	4	พังแดง	ดงหลวง
17	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าฝ้ายพื้นเมือง ย้อมสีธรรมชาติ	กลุ่มทอผ้าฝ้าย พื้นเมือง	24	3	ดงหลวง	ดงหลวง
18	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าคลุมไหล่มัด- ย้อม	กลุ่มทอผ้าฝ้าย บ้านแก่นาง	87	7	กกตูม	ดงหลวง
19	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าลายพื้นเรียบ	กลุ่มทอผ้าบ้านเหล่า	88	3	บ้านเหล่า	คำชะอี
20	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้ามัดหมี่	กลุ่มสตรีพัฒนา ทอผ้าฝ้ายบ้านบาก	22	1	คำบก	คำชะอี
21	ผ้า เครื่องแต่งกาย	หมวกควาบอย	กลุ่มหมวก กรภูมิ	82	3	ชะโนด	คำชะอี
22	ผ้า เครื่องแต่งกาย	ผ้าไหมมัดหมี่	ทอผ้าไหมตำบลดงหมู	38	2	ดงหมู	หัว ใหญ่
23	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	กลองยาว	นายประนมศักดิ์ เมืองโคตร	16	10	คำป่า หลาย	เมือง มุกดาหาร
24	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	กะลารูปสัตว์	กลุ่มหัตถกรรมจาก กะลามะพร้าว	76	6	ดงเย็น	เมือง มุกดาหาร
25	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	ตะกร้าไม้ไผ่	กลุ่มจักสาน ผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่	20	4	นาสีนวน	เมือง มุกดาหาร
26	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	กระเป๋ ผักตบชวา	กลุ่มพัฒนาสตรีบ้าน หนองแอก	160	5	บางทราย ใหญ่	เมือง มุกดาหาร
27	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	ไม้กวาด ดอกแหม	กลุ่มสตรีทำไม้กวาด บ้านโค้งสำราญ	5/1	10	คำอา ฮวน	เมือง มุกดาหาร

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

ที่	ประเภท	ชื่อผลิตภัณฑ์	ชื่อกลุ่มผู้ผลิต	เลขที่	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ
28	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	ตะกร้าพลาสติก	กลุ่มสานตะกร้า พลาสติกบ้านห้วยกอก	57	7	นากกอก	นิคม คำสร้อย
29	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	เก้าอี้หวาย	กลุ่มจักสานหวาน	83	1	หนอง แวง	นิคม คำสร้อย
30	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	ย่าม	กลุ่มสตรีทอผ้าบ้าน คำแฮดน้อย	79	10	กกแดง	นิคม คำสร้อย
31	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	เสื่อกก	กลุ่มทอเสื่อกกบ้าน สุขสำราญ	215	11	นิคม คำสร้อย	นิคม คำสร้อย
32	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	ผ้าปูโต๊ะ	กลุ่มสตรีทอผ้าบ้าน ป่างแดง	46/2	4	หนอง แวง	นิคม คำสร้อย
33	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	กระเป๋าจีบเหล็ก	กลุ่มสานตะกร้า พลาสติก บ้าน โศกกลาง	36	3	นิคม คำสร้อย	นิคม คำสร้อย
34	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	ตะกร้าพลาสติก	นางสมพร จิตรซื่อ	25	12	กกแดง	นิคม คำสร้อย
35	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	ตะกร้าหวาย	กลุ่มจักสานบ้าน โพธิ์ไทร	109	1	โพธิ์ไทร	ดอนตาล
36	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	ผ้าห่มทอมือ	กลุ่มสตรีทอผ้าโพธิ์ ไทร	39	1	โพธิ์ไทร	ดอนตาล
37	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	ติบข้าว, ซอง ฯลฯ	กลุ่มจักสาน	77	4	หนอง แคน	ดงหลวง
38	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	ผ้าปูโต๊ะ	กลุ่มพัฒนาสตรี บ้านใหม่	95	7	ดงหลวง	ดงหลวง
39	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	ไม้กวาด ดอกหญ้า	กลุ่มไม้กวาดดอก หญ้า บ้านหนอง กะปาด	81	6	คำชะอี	คำชะอี

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

ที่	ประเภท	ชื่อผลิตภัณฑ์	ชื่อกลุ่มผู้ผลิต	เลขที่	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ
40	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	หมอนปักทอง	กลุ่มพัฒนาฝีมือสตรี บ้านค้อ	22	2	บ้านค้อ	คำชะอี
41	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	มะพร้าว	กลุ่มไผ่เงินกะลาทอง	28	5	ปทุม	ห้วย ใหญ่
42	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	ที่วางเท้า	กลุ่มหีนสวยงามบ้าน สองคอน	88	2	ปทุม	ห้วย ใหญ่
43	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	ตะกร้าหวาย	จักสานบ้านดอน	41	3	บางทราย น้อย	ห้วย ใหญ่
44	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	กระเช้าเถาวัลย์	กลุ่มกระเช้าเถาวัลย์	99	2	โนน ยาง	หนองสูง
45	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ	กลุ่มแปรรูปผ้าฝ้าย ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ	76	3	บ้านเป่า	หนองสูง
46	สมุนไพรฯ	แชมพูสมุนไพร มะกรูด	วิสาหกิจชุมชน (แชมพูสมุนไพร มะกรูด)	137	5	กกแดง	นิคม คำสร้อย
47	สมุนไพรฯ	สมุนไพร เพื่อสุขภาพ	กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่	98	10	ดง หลวง	ดงหลวง
48	สมุนไพรฯ	การบูรหอม	กลุ่มการบูรหอม	70	11	บางทราย น้อย	ห้วย ใหญ่
49	อาหาร	น้ำพริกข่า	กลุ่มพัฒนาอาชีพการ เพาะเห็ด	159	1	คำป่า หลาย	เมือง มุกดาหาร
50	อาหาร	ตำเมี่ยงสมุนไพร สูตรโบราณ	ตำเมี่ยงสมุนไพร	63	12	นิคมคำ สร้อย	นิคม คำสร้อย
51	อาหาร	แจ่วบอง	นางไพรัตน์ นาโสก	89	1	กกแดง	นิคม คำสร้อย
52	อาหาร	ส้มโชกุก	นางสุนทนา ตั้งใจพัฒนากุล	134	10	กกตูม	ดงหลวง

ตารางที่ 2.4 (ต่อ)

ที่	ประเภท	ชื่อผลิตภัณฑ์	ชื่อกลุ่มผู้ผลิต	เลขที่	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ
53	อาหาร	ขนมโดนัทเค้ก	กลุ่มแปรรูปขนม บ้านแมค	17	10	บ้านเหล่า	คำชะอี
54	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	กระเป๋าเอกสาร	กลุ่มสานตะกร้า พลาสติก	89	5	หนอง แคน	ดงหลวง
55	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	ผ้าห่มทอมือ	กลุ่มสตรีทอผ้า บ้านโพน	37	7	บ้านเหล่า	คำชะอี
56	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	ที่นอนยัดนุ่น	กลุ่มตัดเย็บที่นอน	39	3	ดงหมู	ห้วย ใหญ่
57	สมุนไพร	แชมพู-ครีมนวด	กลุ่มภูไทสกัด	101	1	หนอง แคน	ดงหลวง

ตารางที่ 2.5 บัญชีรายชื่อผลิตภัณฑ์ที่ได้รับการคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย
พ.ศ.2549 ระดับ 1 ดาว จำนวน 16 ผลิตภัณฑ์

ที่	ประเภท	ชื่อผลิตภัณฑ์	ชื่อกลุ่มผู้ผลิต	เลขที่	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ
1	อาหาร	หมูจึก ดี เจสายฝน	นางสุภาพร คำมะวงศ์	55/ 9	5	มุกดาหาร	เมือง มุกดาหาร
2	อาหาร	หัวน้ำปลา จากปลาร้า	กลุ่มสตรีสร้างชีวิต ใหม่	86	5	นาออก	นิคม คำสร้อย
3	อาหาร	หมูทุบ	กลุ่มสตรีแปรรูป อาหารบ้านคำสร้อย	180	1	นิคมคำ สร้อย	นิคม คำสร้อย
4	อาหาร	หมูกึ่งหัน	กลุ่มหมูหัน แก่งกะเบา	93	10	ปึงขาม	ห้วย ใหญ่
5	เครื่องดื่ม	ชาใบหม่อน อบแห้ง	กลุ่มแม่บ้านผลิต สมุนไพรชาใบหม่อน	4	8	โชคชัย	นิคม คำสร้อย

ตารางที่ 2.5 (ต่อ)

ที่	ประเภท	ชื่อผลิตภัณฑ์	ชื่อกลุ่มผู้ผลิต	เลขที่	หมู่ที่	ตำบล	อำเภอ
6	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	หมอนปักทอง	นางมาศสุนา นราธร	70	3	หนอง แวง	นิคม คำสร้อย
7	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	ถักโครเชต์	กลุ่มถักโครเชต์ นาอุดม	10	1	นาอุดม	นิคม คำสร้อย
8	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	ผ้าห่มนวม	กลุ่มสตรีทำผ้าห่มนวม	83	3	หนองบัว	ดงหลวง
9	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	ดอกไม้ประดิษฐ์	วิสาหกิจชุมชนดอกไม้ ผ้าศรีถาวร	167	8	กกตูม	ดงหลวง
10	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	ดอกไม้ประดิษฐ์	กลุ่มทอผ้าฝ้ายและเสื่อ เย็บมือ	121	2	เหล่าสร้าง ถ่อ	คำชะอี
11	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ	กลุ่มทอผ้าฝ้ายแปรรูป บ้านภู	93	2	บ้านเป่า	หนองสูง
12	สมุนไพรฯ	แชมพูสมุนไพร	กลุ่มแม่บ้านไทบรู	176	4	ดงหลวง	ดงหลวง
13	สมุนไพรฯ	น้ำยา อเนกประสงค์	กลุ่มภูมิปัญญา แพทย์แผนไทย	1	2	บ้านค้อ	คำชะอี
14	สมุนไพรฯ	ลูกประคบ	กลุ่มสมุนไพร	28	8	ป่งขาม	ห้วย ใหญ่
15	อาหาร	ไข่ทรงเครื่อง สมุนไพร	กลุ่มอาหารแปรรูป บ้านอุ้นคำเจริญ	4	5	นิคม คำสร้อย	นิคมคำ สร้อย
16	ของใช้และของ ประดับตกแต่ง	กระเช้าไม้ไผ่	นายไป เชื้อวังคำ	101	1	หนอง แคน	ดงหลวง

ที่มา : สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดมุกดาหาร, 2549 : 4-8

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยในประเทศ

ณัฐนันท์ หอมวิเศษวงศา (2547 : 149) ศึกษาวิจัยการพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ในเขตจังหวัดขอนแก่น พบว่า การดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ มี 5 ขั้นตอน คือ 1.) การประชาสัมพันธ์โครงการ 2.) การกำหนดผลิตภัณฑ์ 3.) การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ 4.) การขยายตลาด (กระจายสินค้า) 5.) การติดตามประเมินผล หลังจากการดำเนินงานแล้วพบว่า โครงการนี้มีผลทำให้สมาชิกมีรายได้เพิ่มขึ้น หลังเข้าร่วมโครงการ คิดเป็นร้อยละ 68.3 สมาชิกทั้งหมดที่กล่าวว่า มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นกว่าเดิม คิดเป็นร้อยละ 58.7 นอกจากนี้ยังทำให้มีการจ้างงานในพื้นที่เพิ่มขึ้น ทำให้ลดปัญหาการว่างงาน ลดปัญหาการอยู่อาศัย ทำให้คนที่คือโอกาสทางสังคม เช่น คนชรา เด็ก สตรี ผู้เลิกยาเสพติด ได้รับการพิจารณาในการทำงานเพิ่มขึ้น

รัตติยา คงสมปี (2547 : 105) ศึกษาเรื่องการประเมินผล การดำเนินงานตามโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ศึกษากรณีอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร จากการศึกษาพบว่าการดำเนินงานที่เป็นกลุ่มนั้นเป็นการอุปโลกน์ขึ้นมา เนื่องจากกลุ่มต่างๆ เหล่านี้ ได้มีการดำเนินธุรกิจโดยเจ้าของคนเดียว รายได้ที่เกิดขึ้นจากกิจกรรมเหล่านี้ ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์ที่แท้จริงก็คือเจ้าของกิจการ แต่คนที่เป็สมาชิกจะได้รับผลประโยชน์ในฐานะที่เป็นลูกจ้าง โดยได้รับค่าจ้างเป็นรายชิ้น/รายวัน/รายเดือน/ซึ่งก็ต้องขึ้นอยู่กับฝีมือและแรงงาน การพัฒนาทางการตลาดและการเพิ่มช่องทางการจำหน่าย พบว่า ยังไม่มีการพัฒนาเท่าที่ควร ผู้ประกอบการหลายแห่งไม่มีความรู้ทางการตลาด รวมทั้งสถานที่ในการจัดจำหน่ายสินค้าที่ไม่มากนัก เมื่อออกงานมหกรรมแสดงสินค้าก็ทำให้ได้รับความสนใจจากประชาชนเป็นช่วงระยะเวลาหนึ่งเท่านั้น

ภูเบศ จำปาวงค์ (2546 : 15) ศึกษาศักยภาพของชุมชนด้านผลิตภัณฑ์โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี ผลการประเมินศักยภาพด้านการตลาด ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ ด้านเรื่องราวหรือตำนานผลิตภัณฑ์และด้านความเข้มแข็งของชุมชน พบว่า ในการวิจัยครั้งนี้ ด้านการผลิตขาดแคลนแรงงาน ขาดแคลนวัตถุดิบ การผลิตไม่ทัน ด้านการตลาดกลุ่มลูกค้ามีขนาดเล็ก พ่อค้าคนกลางกดราคา ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ รูปแบบผลิตภัณฑ์เป็นรูปแบบเดิมๆ ด้านเรื่องราวหรือตำนานผลิตภัณฑ์เป็นผลิตภัณฑ์ของคนในท้องถิ่นมานาน สืบทอดกันมาเป็นของที่มีอยู่ในชีวิตประจำวัน แต่โบราณเป็นของขึ้นชื่อของคนในท้องถิ่น ด้านความเข้มแข็งของชุมชน กองทุนของกลุ่มยังอ่อนแอ ขนาดของกองทุนมีขนาดเล็ก

มาลินี หงสะมัต (2549 : 3) การดำเนินงานหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการบริหารกลุ่มอาชีพและสมาชิกกลุ่มอาชีพในจังหวัดราชบุรี ผลการศึกษาพบว่า คณะกรรมการบริหารและสมาชิกกลุ่มอาชีพส่วนใหญ่เป็นหญิง มีอายุระหว่าง 36-45 ปี มีภูมิลำเนาอยู่จังหวัดราชบุรี ระดับการศึกษา มัธยมศึกษาได้รับการอบรมสัมมนา 4-6 ครั้งต่อปี จำนวนสมาชิกในครั้งเรียน 5-6 คน คณะกรรมการบริหารกลุ่มอาชีพส่วนใหญ่มีรายได้น้อยกว่า/เท่ากับ 5,000 บาทต่อเดือน สมาชิกส่วนใหญ่มีรายได้มากกว่า 10,000 บาทต่อเดือน ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นของคณะกรรมการบริหารและสมาชิกกลุ่มอาชีพพบว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานตามโครงการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ อยู่ในระดับ ปานกลาง โดยมีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.17 และผลการเปรียบเทียบ และการวิเคราะห์ความคิดเห็นของคณะกรรมการบริหารกลุ่มอาชีพ และสมาชิกกลุ่มอาชีพพบว่า มีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ แตกต่างกันในด้านการผลิต ด้านการเงินการบัญชีและด้านการสนับสนุน

สุภัทรา สุภาภรณ์ (2544 : 3) ศึกษากิจกรรมกลุ่มการผลิตและการตลาดผลิตภัณฑ์ หัตถกรรมในโครงการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ กรณีศึกษากลุ่มสตรีสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดอ่างทอง จากการศึกษาสภาพที่เป็นอยู่ปัจจุบันของกลุ่มสตรีสหกรณ์ 5 กลุ่ม ที่สังกัดสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดอ่างทอง พบว่า กลุ่มสตรีสหกรณ์ส่วนใหญ่จะเป็นครอบครัวของสมาชิกสหกรณ์การเกษตร และบุคคลทั่วไปได้ตั้งบ้านเรือนอยู่ในชุมชนนั้นมาร่วมทำกิจกรรมร่วมกัน โดยกลุ่มสตรีสหกรณ์ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากส่วนราชการในการเข้าร่วมโครงการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยกลุ่มสตรีสหกรณ์จะมีแหล่งจำหน่ายทั้งภายในจังหวัด ต่างจังหวัด และต่างประเทศ การให้ค่าตอบแทนแก่สมาชิกกลุ่มสตรีสหกรณ์จะเป็นรายชิ้นงาน เมื่อผลิตแล้วก็จะได้ค่าตอบแทนตามคุณภาพกลุ่มจะมีการคิดต้นทุนหักค่าใช้จ่าย ถ้ามีกำไรจะคืนให้กับสมาชิก และสมทบเข้ากองกลาง เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินกิจกรรม ของกลุ่ม ปัญหาและอุปสรรคการผลิตและการตลาดส่วนใหญ่ จะพบปัญหาผลิตภัณฑ์ ผลิตไม่ทันตามความต้องการของตลาด กลุ่มยังไม่มีความรู้ด้านการออกแบบใหม่ๆ ขาดเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม ขายได้ช้า ขาดเงินทุนหมุนเวียนภายในกลุ่ม ผลิตภัณฑ์เกิดเชื้อราได้ง่าย การบรรจุภัณฑ์ยังไม่ได้มาตรฐาน การตลาด ยังไม่กว้าง ขาดการต่อเนื่องทางการตลาดและมีคู่แข่งทางการตลาด แนวทางแก้ไข กลุ่มควรได้ขยายการรับสมาชิกเพิ่ม การบริหารจัดการที่ดี มีความรู้เพิ่มพูนทักษะอย่างต่อเนื่องจะต้องสร้างเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่ม กลุ่มจะต้องศึกษาความต้องการตลาด สามารถแข่งขันกับตลาด สามารถคำนวณต้นทุนได้

วินัส ทรานันชัย และสำหรับ งานไว (2545 : 17) ศึกษาผ้าพื้นเมืองจังหวัดมุกดาหาร ผ้าทอพื้นเมืองของจังหวัดมุกดาหารได้วิวัฒนาการมาช้านาน แต่ยังคงรักษารูปแบบ

ลวดลาย ตลอดจนกรรมวิธีในการทออันประณีตแบบโบราณไว้ให้ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นการนำเส้นใยที่ได้จากธรรมชาติ เช่นฝ้าย ไหม มาปั่นเป็นเส้นผ่านกระบวนการผลิตตามลำดับขั้นตอนจนสำเร็จออกมาเป็นผืนผ้าในที่สุด การค้นหาหลักฐานเกี่ยวกับประวัติผ้าโบราณจะหาได้ยากยิ่ง เนื่องจากไม่มีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานได้แต่สืบทอดกันมาด้วยการบอกกล่าว และการศึกษาจากลวดลายผ้าเท่าที่มีอยู่ หลักฐานเกี่ยวกับผ้าที่เก่าแก่ที่สุดในประเทศไทยขุดค้นพบหลักฐานเส้นใยผ้าไหม และอุปกรณ์ที่ใช้ในการปั่นเส้นใยที่บ้านเชียงและศึกษาได้จากอำเภอนองหาน จังหวัดอุดรธานี ศิลปโบราณวัตถุและหลักฐานประเภทศิลาจารึก ทำให้พบว่าการทอผ้าได้มีมีตั้งแต่สมัยก่อนประวัติศาสตร์ ผู้ประกอบอาชีพทอผ้าในปัจจุบันของจังหวัดมุกดาหาร ส่วนใหญ่สืบเชื้อสายมาจากกลุ่มชนเผ่าต่าง ๆ ที่อพยพมาอยู่ในเขตจังหวัดมุกดาหาร ที่เห็นเด่นชัดและยังสืบทอดวัฒนธรรมต่อเนื่องกันมาได้แก่ชาวผู้ไทยในอำเภอต่าง ๆ กรรมวิธีการทอผ้าและลวดลายที่ปรากฏบนผืนผ้ามักเป็นแบบที่สืบทอดมาจากถิ่นเดิม ทั้งผ้าทอขิดและหมัดหมี่ ซึ่งยังคงอนุรักษ์ลวดลายโบราณไว้ปรากฏอยู่

วรวิมล พิหูสูตร (2549 : 58) ศึกษาการประเมินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่า 1) กลุ่มผลิตภัณฑ์ดอกไม้จากรังไหมผลประเมินบริบทสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การตัดสิน ด้านปัจจัยการนำเข้าเกี่ยวกับทรัพยากรอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การตัดสิน ด้านกระบวนการอยู่ในระดับปานกลาง ผ่านเกณฑ์การตัดสิน ด้านผลผลิตอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การตัดสิน 2) กลุ่มปลูกหน่อไม้ฝรั่งผลการประเมินด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลางผ่านเกณฑ์การตัดสิน ด้านปัจจัยนำเข้า อยู่ในระดับปานกลางผ่านเกณฑ์การตัดสิน ด้านกระบวนการอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การตัดสิน ด้านผลผลิตอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การตัดสิน 3) กลุ่มทำพืชมทอผ้า ผลการประเมินด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การตัดสิน ด้านปัจจัยนำเข้าอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การตัดสิน ด้านกระบวนการอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การตัดสิน ด้านผลผลิตอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การตัดสิน 4) กลุ่มทอผ้าไหม ผลการประเมินด้านบริบทหรือสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลางผ่านเกณฑ์การตัดสิน ด้านปัจจัยนำเข้าอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การตัดสิน ด้านกระบวนการอยู่ในระดับมากที่สุด ผ่านเกณฑ์การตัดสิน ด้านผลผลิตอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การตัดสิน 5) กลุ่มปั่นหม้อดิน ผลการประเมินบริบทหรือสภาพแวดล้อมอยู่ในระดับปานกลาง ผ่านเกณฑ์การตัดสิน ด้านปัจจัยนำเข้า อยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การตัดสิน ด้านกระบวนการอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การตัดสิน ด้านการผลิต อยู่ในระดับปานกลาง ผ่านเกณฑ์การตัดสิน

กมล โสพัฒน (2548 : 47) ศึกษาปัจจัยที่ผลต่อการดำเนินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดอุบลราชธานีพบว่า 1.) การดำเนินงาน

หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรมีบทบาทการวางแผนทางด้านการผลิต การตลาดและการลงทุนในระดับมาก 2) ปัจจัยภายในกลุ่มที่มีผลต่อการดำเนินงาน โครงการปรากฏ ว่าบทบาทนักวิชาการส่งเสริมการเกษตร ที่มีต่อโครงการอยู่ในระดับมากทุกปัจจัย ได้แก่ ความ คาดหวังผลประโยชน์ที่ได้รับจากกลุ่ม ความรู้ในการดำเนินโครงการ บทบาทผู้นำท้องถิ่นในการ สนับสนุนโครงการ และความเหนียวแน่นของกลุ่ม 3) ปัจจัยภายนอกกลุ่มที่มีผลต่อการดำเนินงาน โครงการ ปรากฏว่าบทบาทของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรที่มีต่อโครงการอยู่ในระดับมาก แต่ การสนับสนุนของหน่วยงานภายนอกที่มีผลต่อโครงการ อยู่ในระดับปานกลาง 4) ปัจจัยภายในกลุ่ม และปัจจัยภายนอกกลุ่มที่สัมพันธ์กับการดำเนินงาน โครงการ ปรากฏว่าทุกปัจจัยที่ศึกษา มี ความสัมพันธ์เชิงบวก ระดับปานกลางต่อการดำเนินงาน โครงการ 5) ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนิน โครงการเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยได้ 5 ปัจจัย คือ (1) ความรู้ในการดำเนินงาน โครงการ (2) การสนับสนุนของหน่วยงานภายนอก ที่มีต่อโครงการ (3) ความเหนียวแน่นของกลุ่ม (4) บทบาท ของนักวิชาการส่งเสริมการเกษตรที่มีต่อโครงการ (5) บทบาทของผู้นำท้องถิ่นต่อการดำเนินงาน โครงการ โดยตัวแปรอิสระที่ศึกษาทุกตัวอธิบายการผันแปรการดำเนินโครงการของสมาชิกกลุ่ม แม่บ้านเกษตรกรร่วมกันได้ร้อยละ 50.2

ชฎารัตน์ ชุมพรัตน์ (2544 : บทคัดย่อ) ศึกษาบทบาทการดำเนินกิจกรรมเชิงธุรกิจ กลุ่มสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในจังหวัดขอนแก่น พบว่า บทบาทการดำเนินกิจกรรมเชิงธุรกิจ กลุ่มของสมาชิกแม่บ้านเกษตรกร ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีบทบาทการดำเนินกิจกรรม เชิงธุรกิจกลุ่มสูงสุดในด้านการควบคุมการผลิตรองลงมาคือ ด้านการวางแผนการลงทุน โดย บทบาทการดำเนินกิจกรรมกลุ่มต่ำสุดคือ ด้านการควบคุมการลงทุน ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อบทบาท การดำเนินกิจกรรมเชิงธุรกิจกลุ่มของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติโดย ภาพรวม ได้แก่ ระยะเวลาที่มีประสบการณ์ การผลิตสินค้าชนิดเดียวกับกลุ่มอาชีพ การได้รับการ สนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกในการดำเนินกิจกรรมทางธุรกิจ ระยะเวลาการเข้าร่วม การผลิต สินค้าเชิงธุรกิจกลุ่ม จำนวนแรงงานในครอบครัว และการรับรู้การแสดงบทบาท ผู้นำในการ สนับสนุนการดำเนินกิจกรรมเชิงธุรกิจกลุ่ม ทั้งนี้ ตัวแปรอิสระทั้งหมดสามารถร่วมกันทำนาย บทบาทการดำเนินกิจกรรมเชิงธุรกิจกลุ่มสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรได้ประมาณ ร้อยละ 31.76

บุศรินทร์ คะโยธา (2545 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่อง การจัดการธุรกิจขาไ้หม่อนของ กลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น โดยศึกษาในประเด็นหลักการจัดการธุรกิจ 4 ด้าน คือ การผลิต การตลาด การเงิน และการจัดองค์กร ผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างการตลาดขาไ้หม่อน เป็นตลาดผู้ขายน้อยราย ความแตกต่างของผลิตภัณฑ์ ความแตกต่างด้านคุณภาพ ความหมาย สี ซึ่ง เป็นผลมาจากเทคนิคการผลิตที่แตกต่างกัน อุปสรรคในการเข้าสู่การตลาด ได้แก่ ความรู้ในการ

ประกอบธุรกิจ เทคนิคการผลิต ความสามารถในการหาแหล่งเงินทุน ปัญหาการผลิต ได้แก่คุณภาพของขาใบหม่อนไม่ได้มาตรฐาน โดยเฉพาะความสม่ำเสมอของสีขาใบหม่อน เนื่องจากสมาชิกแยกกันผลิตในแต่ละราย การเก็บรักษาในถังพลาสติกชั้นเดียวทำให้ขาใบหม่อนเกิดความชื้น ปริมาณการผลิตไม่แน่นอน ปัญหาการตลาด ได้แก่ ช่องทางการจัดจำหน่ายมีน้อย การประชาสัมพันธ์ไม่ต่อเนื่อง การบรรจุภัณฑ์ไม่สวยงาม ปัญหาการเงิน ได้แก่ การขาดแหล่งเงินทุน และต้นทุนด้านการจัดการค่อนข้างสูง

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

Norwood (2003 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง Propensity of West Virginia craftspeople to use electronic media for marketing their products วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาให้ทราบว่ากลุ่มผู้ผลิตหัตถกรรม มีความพร้อมระดับใด ในการใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อนำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาด ผลการศึกษาพบว่า ผู้ผลิตหัตถกรรมมีประสบการณ์และความรู้การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ เพื่อนำผลิตภัณฑ์ออกสู่ตลาดน้อยมาก อุปสรรคที่ทำให้กลุ่มไม่สามารถใช้เทคโนโลยีด้านการสื่อสารสมัยใหม่ เพราะไม่ได้รับการสนับสนุนจากผู้เชี่ยวชาญ ขาดเงินทุน และกลุ่มให้ความสนใจด้านการผลิตมากกว่าความพยายามด้านการตลาด การใช้สื่ออิเล็กทรอนิกส์ในการติดต่อสื่อสารให้เกิดความสำเร็จทางการตลาดนั้น กลุ่มเห็นว่าโทรศัพท์มีความสำคัญมากที่สุด

Chaila (2003 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง Public policy and the developments in the small and medium-sized enterprises sector in Tanzania เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจเมื่อประเทศแทนซาเนีย เปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสังคมนิยมเป็นระบอบประชาธิปไตย ผลการศึกษาพบว่า ปัญหาเศรษฐกิจมีลักษณะคล้ายกับที่เคยเกิดขึ้น ซึ่งประชากรและองค์การธุรกิจยังเชื่อมั่นในทรัพยากรของประเทศที่มีอยู่ การประชาสัมพันธ์ถึงหลักจริยธรรมมีผลต่อการดำเนินนโยบายของรัฐบาล การที่รัฐบาลกระทำผิดหลักจริยธรรมเป็นปัจจัยที่ไม่สนับสนุนนโยบายส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ทำให้ไม่มีประสิทธิภาพในการดำเนินงานองค์การธุรกิจที่อยู่นอกเหนือการควบคุมของรัฐบาลจะถูกปฏิบัติโดยให้มีการจัดการในขอบเขตจำกัด เพื่อหลีกเลี่ยงการต่อต้านการตัดสินใจลงทุนและผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น

Puaha (2002 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง Coalition development in the agricultural marketing system วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับสหกรณ์การเกษตร โดยเฉพาะทฤษฎีกำไรที่ไม่ใช่ตัวเงิน ความเสี่ยงจากการลงทุน ความถูกต้องยุติธรรม และเพื่อทดสอบสมมติฐานความคาดหวังในผลประโยชน์กับการตัดสินใจลงทุน ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่นักลงทุนนำมาเป็นข้อมูลในการตัดสินใจลงทุน คือ การรับรู้ถึงความเสี่ยงจากการลงทุน ส่วนความถูกต้องยุติธรรม

ไม่ใช่ปัจจัยที่สำคัญในการตัดสินใจลงทุน เพราะนักลงทุนและสหกรณ์การเกษตรได้ทำสัญญาในการลงทุนร่วมกันไว้แล้ว

Layton (2001 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง The role of the housewife in marketing system change in transitional societies : The study of housewives in Central Java (Indonesia) เพื่อศึกษาถึงการตัดสินใจซื้อ และการบริโภคของแม่บ้านในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ ศึกษาโดยใช้รูปแบบพฤติกรรมผู้บริโภค คือ (1) ขบวนการตัดสินใจร่วมของสามีและภรรยา (2) การแสวงหาและการใช้ข้อมูลการตลาด (3) การตัดสินใจเกี่ยวกับทางเลือกที่ได้กำหนดไว้ และ (4) การเลือกทางออกเก่าหรือแบบใหม่ ผลการศึกษาพบว่า พฤติกรรมของแม่บ้านในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจ มีผลกระทบต่อพฤติกรรมการซื้อและการบริโภค สามารถนำมาเป็นข้อมูลในการวางแผนการตลาดในระดับมหภาคได้

Kirchner (1993 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่อง To Live by the land : Productivity on the Nicaraguan agricultural Cooperative เพื่อหาคำตอบในการจัดการพนักงาน ให้เกิดผลิตภาพด้านแรงงานของสหกรณ์การเกษตรในประเทศนิการากัว ผลการศึกษาพบว่า สหกรณ์การเกษตรจะดำเนินงานได้อย่างประสบความสำเร็จ เมื่อการจัดการใช้ความรู้ด้านการผลิต การตัดสินใจโดยยึดหลักประชาธิปไตย และการจัดสรรกำไรตามผลงานที่ได้ทำกับสหกรณ์ ความรู้และการฝึกปฏิบัติจะช่วยส่งเสริมผลผลิตของสหกรณ์ สหกรณ์ที่มีสมาชิกเป็นผู้หญิงร่วมอยู่ด้วยจะทำงานได้ดีกว่าสหกรณ์ที่มีสมาชิกเฉพาะผู้ชาย

แนวความคิดต่าง ๆ ที่ได้จากการทบทวนงานวิจัยที่กล่าวมาทั้งหมดนี้นอกจากจะเป็นประโยชน์สำหรับการศึกษาคั้งนี้โดยใช้เป็นแนวทางในการกำหนดแบบสัมภาษณ์ กำหนดนิยาม ปฏิบัติและการนำเสนอแนะแล้วยังนำมาใช้เป็นแนวทางสำหรับการสร้างกรอบแนวคิด (Conceptual Framework) ในการศึกษาคั้งนี้ได้

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการวิจัยให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร ศึกษาจากจุดเด่นของจังหวัดเพื่อค้นหาเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร และสำรวจผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่ขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์ชุมชนของจังหวัดมุกดาหาร

ระยะที่ 2 การออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนให้มีเอกลักษณ์ของจังหวัด โดยผู้วิจัยร่วมกับสมาชิกกลุ่มอาชีพที่มีความรู้ด้านการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยนำเอกลักษณ์จังหวัดมุกดาหารจากข้อ 1 เป็นเงื่อนไขในการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น

ระยะที่ 3 การผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้จากการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนในระยะที่ 2 โดยคัดเลือกกลุ่มอาชีพที่มีศักยภาพผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้จากการออกแบบที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดและนำผลิตภัณฑ์ที่ผลิตออกทดลองจำหน่ายให้แก่นักท่องเที่ยว

ระยะที่ 4 การศึกษาเพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบสินค้าที่เป็นของที่ระลึกและของฝากของนักท่องเที่ยว ต่อผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นตัวใหม่ที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร

ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอน ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การสร้างเครื่องมือ
4. การเก็บรวบรวมข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูล
6. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล
7. การแปลข้อมูล

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan ดังนี้

1.1 หัวหน้าส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน ทุกภาคส่วนจำนวน 73 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 59 คน ประชาชนในจังหวัดมุกดาหาร จากบัญชีทะเบียนบ้านราษฎร ปี 2550 จำนวน 286,637 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 384 คน

1.2 ประชากรนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหารในปี 2549 จำนวนทั้งหมด 29,271 คน ได้กลุ่มตัวอย่าง 384 คน

1.3 คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างประชากรในจังหวัดมุกดาหารตามบัญชีทะเบียนบ้านราษฎร ปี 2550 เพื่อเป็นผู้ตอบแบบสอบถามโดยเทียบสัดส่วนร้อยละ จากกลุ่มตัวอย่างที่ได้ในข้อ 1.1 แยกเป็นรายอำเภอและกลุ่มเป้าหมายด้วยปรากฏในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรเป้าหมาย	ประชากร/คน	กลุ่มตัวอย่าง/คน
หัวหน้าส่วนราชการ,รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน	73	59
ประชาชนอำเภอเมืองมุกดาหาร	84,934	114
ประชาชนอำเภอกำชะอี	44,316	59
ประชาชนอำเภอดอนตาล	39,020	52
ประชาชนอำเภอนิคมน้ำอ้อย	42,518	57
ประชาชนอำเภอดงหลวง	35,630	48
ประชาชนอำเภอหนองสูง	20,874	28
ประชาชนอำเภอหว้านใหญ่	19,345	26
นักท่องเที่ยว	29,271	384
รวมทั้งหมด	268,098	827

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลครั้งนี้เป็นเครื่องมือที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นเองเป็นแบบ สัมภาษณ์และแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) ชนิด 5 ตัวเลือก รวม 3 ชุด ดังนี้

1. ชุดที่ 1 แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างการศึกษาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร สำหรับสัมภาษณ์ หัวหน้าส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ ภาคเอกชน ปรธาณและสมาชิกกลุ่มอาชีพ แบ่งเป็น 7 ประเด็น คือ ผ้าลายแก้วมุกดา เสื้อเย็บมือ ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตา 8 ผ้า(ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ) ผลิตภัณฑ์หินสวยมุกดาหาร ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม ผลิตภัณฑ์ ตะกร้าพลาสติก และผ้าฝ้ายย้อมคราม โดยการเสนอผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ

2. ชุดที่ 2 แบบสอบถามความคิดเห็นในการศึกษาเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร สำหรับหัวหน้าส่วนราชการ สมาชิกกลุ่มอาชีพและประชาชนในจังหวัดมุกดาหาร แบ่งเป็น 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ศึกษาจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ได้แก่ จุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมของจังหวัด จุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ด้านแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัด และจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น (OTOP) ของจังหวัดซึ่งมีลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ เป็นคำถามปลายเปิด โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถามให้ ข้อเสนอแนะ และการเสนอผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์ โดยอาศัยวิธีการวิเคราะห์เชิง เนื้อหา (Content Analysis)

3. ชุดที่ 3 แบบสอบถามการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบสินค้าที่เป็นของที่ระลึกและของฝากที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหารของท่องเที่ยว ต่อผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น (OTOP) ที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร แบ่งออกเป็น 3 ส่วนคือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบสินค้า มี 3 รูปแบบของ นักท่องเที่ยว ต่อผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น (OTOP) ที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร ซึ่งมี ลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ เป็นคำถามปลายเปิด โดยให้ผู้ตอบแบบสอบถาม ให้ข้อเสนอแนะ และการเสนอผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์โดยอาศัยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis)

การสร้างเครื่องมือวิจัย

การสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัยในครั้งนี้ มีขั้นตอนการดำเนินงานตามลำดับดังนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการวิจัย และการสร้างเครื่องมือ
2. ดำเนินการสร้างเครื่องมือเสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสม และปรับปรุงแก้ไข
3. ปรับปรุงเครื่องมือเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ (รายชื่อดังภาคผนวก) ให้พิจารณาความเที่ยงตรงของเนื้อหา (Content Validity) พร้อมข้อเสนอแนะในการปรับปรุงเครื่องมือได้ค่า IOC ไม่ต่ำกว่า 0.5
4. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแก้ไข เสนอต่อคณะกรรมการที่ปรึกษา วิทยานิพนธ์ เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมอีกครั้ง
5. นำเครื่องมือที่ปรับปรุงแล้วไปทดลอง (Try out) กับกลุ่มที่ไม่ใช้กลุ่มตัวอย่าง กลุ่มละ 10 คน เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือทั้งฉบับ โดยใช้สัมประสิทธิ์แอลฟา (Oc-Coeffieemt) ของ Cronbach และหาค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.84-0.97
6. จัดพิมพ์แบบสอบถามฉบับสมบูรณ์ นำแบบสอบถามไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มประชากรเป้าหมาย

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยได้เดินทางไปเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยเดินทางไปยังอำเภอต่าง ๆ ทั้ง 7 อำเภอ และเก็บข้อมูลจากการประชุมหัวหน้าส่วนราชการประจำเดือนในระดับจังหวัด และระดับอำเภอซึ่งจะมีหัวหน้าส่วนราชการ หัวหน้าหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ หัวหน้าหน่วยงานภาคเอกชนต่าง ๆ เข้าร่วมประชุม โดยผู้วิจัยสัมภาษณ์ด้วยตนเอง และแจกแบบสอบถาม ชุดที่ 2 ส่วนแบบสอบถามชุดที่ 3 ผู้วิจัย แจกแบบสอบถามให้นักท่องเที่ยว ที่ได้ชื่อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร ที่วางจำหน่ายที่ร้านจำหน่ายผลิตภัณฑ์ชุมชน OTOP ริมฝั่งโขง จำนวน 7 ร้านค้าและแหล่ง

ท่องเที่ยวที่นำผลิตภัณฑ์ชุมชนวางจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวและขอความร่วมมือนักท่องเที่ยวได้ตอบแบบสอบถามเพื่อประเมินแบบสินค้า ต่อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร

2. ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามแผนการวิจัย ให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังนี้

- 1) เพื่อศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนในปัจจุบัน
- 2) เพื่อศึกษาเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร
- 3) เพื่อผลิตผลิตภัณฑ์ชุมชนให้โดยนำเอกลักษณ์ของจังหวัดมาประกอบเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว

ตารางที่ 3.2 การศึกษาเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร

กิจกรรม	วิธีการและเครื่องมือ	ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	ระยะเวลา	สถานที่ดำเนินการ	ผลที่จะได้รับ	ตัวชี้วัด	ผู้รับผิดชอบ
- การศึกษาเอกลักษณ์ของจังหวัดใช้การศึกษาจากจุดเด่นของจังหวัด เช่น แหล่งท่องเที่ยว แม่น้ำโขง สะพานมิตรภาพไทยลาว 2 และอื่น ๆ โดยสัมภาษณ์และใช้แบบสอบถาม	สัมภาษณ์และจัดทำประชาคม	หัวหน้าส่วนราชการ เอกชน และประชาชน	1-20 ก.พ. 2551.	ห้องประชุมจังหวัด	ได้กรอบความคิดที่จะนำมาสร้างเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร	มีรูปแบบของเอกลักษณ์ของมุกดาหารให้เลือก 2 แบบ	-นักวิจัย-พัฒนาการอำเภอ

ตารางที่ 3.3 การศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนในปัจจุบัน

กิจกรรม	วิธีการและเครื่องมือ	ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	ระยะเวลา	สถานที่ดำเนินงาน	ผลที่จะได้รับ	ตัวชี้วัด	ผู้รับผิดชอบ
- ศึกษารูปแบบของผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ผลิตและพัฒนาขึ้นอยู่ในปัจจุบันด้วยการสำรวจผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีจำหน่ายในปัจจุบัน	การตรวจสอบบัญชีผลิตภัณฑ์ชุมชนจังหวัด	พัฒนากรอำเภอ นิคม คำสร้อย	ก.พ 2551	ทุกอำเภอ	ทราบรูปแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนจังหวัด	มีรายการผลิตภัณฑ์ชุมชนจำแนกตามหมวดหมู่	ผู้วิจัย

ตารางที่ 3.4 การผลิต ผลิตภัณฑ์ชุมชนให้โดยนำเอกลักษณ์ของจังหวัดมาประกอบเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว

กิจกรรม	วิธีการและเครื่องมือ	ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	ระยะเวลา	สถานที่ดำเนินงาน	ผลที่จะได้รับ	ตัวชี้วัด	ผู้รับผิดชอบ
- ออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนที่จะผลิตขึ้นใหม่เพื่อให้เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดตามเอกลักษณ์ที่ได้ด้วยประกวด	ช่วยออกแบบนำเสนอผู้เกี่ยวข้อง	- นักออกแบบพัฒนากรอำเภอ - หอการค้า - ประธานสภาอุตสาหกรรม	มี.ค. 2551	- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด - มุกดาหาร	จะได้แบบผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด	มีแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด	พัฒนาการอำเภอ นิคม คำสร้อย

ตารางที่ 3.3 (ต่อ)

กิจกรรม	วิธีการและเครื่องมือ	ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	ระยะเวลา	สถานที่ดำเนินงาน	ผลที่ได้รับ	ตัวชี้วัด	ผู้รับผิดชอบ
ผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยชุมชนตามที่ออกแบบไว้เพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว	ส่งเสริมให้ผลิตและจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว (นาร่อง)	-กลุ่มวิสาหกิจชุมชน -พัฒนาการจังหวัด -เกษตรจังหวัด -หอการค้านักท่องเที่ยว	มี.ค-ก.พ. 2551	สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดมุกดาหาร	-ได้ผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ชุมชนที่ เป็นเอกลักษณ์ของเอกภพจังหวัดมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร	มีผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหารจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว	พัฒนาการอำเภอ นิคมคำสร้อย
- ประเมินความเหมาะสมรูปแบบสินค้า	แบบสอบถาม	-กลุ่มวิสาหกิจชุมชน -พัฒนาการจังหวัด -เกษตรจังหวัด -หอการค้านักท่องเที่ยว	มี.ย. 2551	แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดมุกดาหาร	ทราบการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบสินค้า	มีรูปแบบสินค้าที่เป็นความต้องการของนักท่องเที่ยว	พัฒนาการอำเภอ นิคมคำสร้อย

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลที่รวบรวมได้นำมาวิเคราะห์ตามวิธีทางสถิติด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS (Statistic Package for Social Sciences) การวิเคราะห์ข้อมูลจำนวนค่าต่างๆ ดังนี้

การหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ของ (Cronbach) ซึ่งเหมาะสำหรับเครื่องมือที่เป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) มีสูตร ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด 2535: 107)

$$\alpha = \frac{k}{k-1} \left(1 - \frac{\sum s_i^2}{s_t^2} \right)$$

เมื่อ	α	แทน	สัมประสิทธิ์ความเชื่อมั่น
	K	แทน	จำนวนข้อของเครื่องมือวัด
	$\sum_i^2$	แทน	ผลรวมของความแปรปรวนของแต่ละข้อ
	$\sum_t^2$	แทน	ความแปรปรวนของคะแนนรวม

แบบสัมภาษณ์เสนอผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์โดยอาศัยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา Content Analysis

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. ค่าร้อยละ (Percentage)
2. การหาค่ามัชฌิมเลขคณิต ($\bar{x}$)
3. การหาค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S)
4. วิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสอบถาม โดยนำมาวิเคราะห์เพื่อแจกแจงความถี่หาค่าร้อยละ และจัดลำดับ

การแปลข้อมูล

ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่ามีการแปลข้อมูลโดยใช้เกณฑ์คะแนน ค่าเฉลี่ย 5 ระดับ ดังนี้ (บุญชม ศรีสะอาด 2535:11)

1. ความคิดเห็นการศึกษาเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร

4.51 – 5.00 ความคิดเห็นเหมาะสม มากที่สุด

3.51 – 4.51 ความคิดเห็นเหมาะสม มาก

2.51 – 3.50 ความคิดเห็นเหมาะสม ปานกลาง

1.51 – 2.50 ความคิดเห็นเหมาะสม น้อย

1.00 – 1.50 ความคิดเห็นเหมาะสม น้อยที่สุด

2. ความพึงพอใจ ต่อผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร

4.51 – 5.00 ความพึงพอใจ มากที่สุด

3.51 – 4.51 ความพึงพอใจ มาก

2.51 – 3.50 ความพึงพอใจ ปานกลาง

1.51 – 2.50 ความพึงพอใจ น้อย

1.00 – 1.50 ความพึงพอใจ น้อยที่สุด

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ลำดับการแสดงผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้จัดลำดับการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ แบบมีโครงสร้าง แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 1 จำนวน 59 ฉบับ แบบสอบถาม ชุดที่ 2 ที่มีความสมบูรณ์ที่สุด จำนวน 366 ฉบับ และแบบทดสอบ ชุดที่ 3 มีความสมบูรณ์ที่สุด จำนวน 371 ฉบับ โดยการนำมาเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากแบบสัมภาษณ์หัวหน้าส่วนราชการ หัวหน้าหน่วยรัฐวิสาหกิจ ประชาชนและสมาชิกกลุ่มอาชีพ และการเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณที่ได้จากแบบสอบถามความคิดเห็นของประชาชนในจังหวัดมุกดาหาร และการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบสินค้าที่เป็นของที่ระลึกและของฝากที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร มาวิเคราะห์เนื้อหา แบ่งเป็น 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล

เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากแบบสัมภาษณ์การศึกษาเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร และส่วนที่ 2 การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณจากแบบสอบถาม การศึกษาเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหารเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว ประกอบด้วย 3 ด้าน คือ เอกลักษณ์ด้านผลิตภัณฑ์ทางชุมชนและท้องถิ่น เอกลักษณ์ด้านแหล่งท่องเที่ยวและเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมของจังหวัดมุกดาหาร ดังปรากฏตามตารางที่ 4.1 – 4.5

ส่วนที่ 1 การเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ การศึกษาเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาจากการสัมภาษณ์ หัวหน้าส่วนราชการ ประชาชนสภาวัฒนธรรมจังหวัดมุกดาหาร ประชาชนสภาวัฒนธรรมอำเภอโนนคำสร้อย ประชาชนสภาวัฒนธรรมอำเภอหนองสูง ประชาชนกลุ่มและสมาชิกกลุ่มอาชีพ ให้กรอบความคิดว่า เอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร ต้องมองถึงประวัติความเป็นมา วัฒนธรรมประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีมาแต่โบราณและสืบทอดกันมาจนถึงปัจจุบัน เห็นว่า ชาวพื้นเมืองจังหวัดมุกดาหารส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เมื่อมีเวลาว่างจากการทำไร่ ทำนา ก็จะเตรียมอุปกรณ์เครื่องมือต่าง ๆ ไว้ใช้ในครอบครัว หรือใช้ในการประกอบอาชีพเสริม เพื่อเพิ่มรายได้สำหรับการดำรงชีพในครอบครัว

การทอผ้าพื้นเมืองเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีการที่แม่บ้านกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ในจังหวัดมุกดาหารใช้เวลาว่างจากการทำนา ทำไร่ มาทอผ้าเพื่อทอไว้ใช้ในครอบครัว ทอไว้ถวายพระในงานบุญงานกุศล ทอไว้ใช้ในงานประเพณีการแต่งงาน และทอไว้จำหน่าย การทอผ้าเป็นหน้าที่ของแม่บ้านที่จะต้องถ่ายทอดให้แก่ลูกหลานสืบต่อกันมาตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน การทอผ้าจึงเป็นเอกลักษณ์ของชาวเมืองจังหวัดมุกดาหาร โดยเฉพาะชาวผู้ไทย ที่อาศัยอยู่ที่อำเภอหนองสูง อำเภอกำชะอี อำเภอนิคมน้ำสร้อย และอำเภอคอนตาล ชาวพื้นเมืองมีการทอผ้าหลากหลายชนิด เช่น การทอผ้าลายจิดผ้ามัดหมี่ ผ้าไหมหางกระรอก ผ้าฝ้ายย้อมคราม และผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ และได้นำผ้าที่ทอมาแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์สินค้า เช่น ผลิตภัณฑ์ผ้าลายแก้วมุกดา ผลิตภัณฑ์เสื้อเย็บมือ ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตา 8 เผ่า (ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ) ผลิตภัณฑ์หินสวยมุกดาหาร ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม ผลิตภัณฑ์ตะกร้าพลาสติก และผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายย้อมคราม ซึ่งแยกเอกลักษณ์ของจังหวัดออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด คือ ผลิตภัณฑ์ผ้าลายแก้วมุกดา ผลิตภัณฑ์เสื้อเย็บมือ ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตา 8 เผ่า (ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ) ผลิตภัณฑ์หินสวยมุกดาหาร ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม ผลิตภัณฑ์ตะกร้าพลาสติก และผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายย้อมสีคราม
2. ด้านแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร มีสถานที่ท่องเที่ยวที่มีนักท่องเที่ยวให้ความสนใจและนิยมไปท่องเที่ยวและศึกษา คือ หอแก้วมุกดาหาร อุทยานภูผาทิพย์ สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2 ตลาดอินโดจีน จุดชมวิวยางโขง และแก่งกะเบา
3. ด้านวัฒนธรรมของจังหวัดที่เป็นเอกลักษณ์ ซึ่งมีสถานที่ทางวัฒนธรรมที่มีนักท่องเที่ยวนิยมไปท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือ วัดศรีมงคลใต้ ศาลเจ้าแม่สองนางสถิต กลองโบราณหรือกลองมโหระทึก ประเพณีการแข่งขันเรือประจำปี วัดภูจ้อก้อ วัดพุทธโรธัมมะธโร (วัดภูदानแต่) วัดพระมารดาแห่งมรณสักขี (วัดสองคอน) การแต่งกายชนเผ่า 8 เผ่า

ผ้าลายแก้วมุกดา จังหวัดมุกดาหารได้มีกลุ่มอาชีพ ทอผ้าไหม ผ้าฝ้าย ซึ่งเป็นชาวบ้านทอผ้าเป็น อาชีพเสริมมาตั้งแต่โบราณกาลเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะชนเผ่าภูไทย จังหวัดได้แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ ของจังหวัดมุกดาหาร เพื่อพิจารณาว่าผ้าที่เป็นเอกลักษณ์ ที่มีอยู่ในปัจจุบันที่แสดงถึง วัฒนธรรมประเพณี และมี ประวัติความเป็นมา คือ ผ้าประเภทไหม ผ้าลายแก้วมุกดา เป็นผ้าที่มีเอกลักษณ์แสดงถึง ประวัติความเป็นมาของจังหวัดมุกดาหาร อยู่ในลวดลายผ้าลายแก้วมุกดา ซึ่งประกอบด้วย ลายที่เป็นลักษณะของจังหวัด ดังนี้

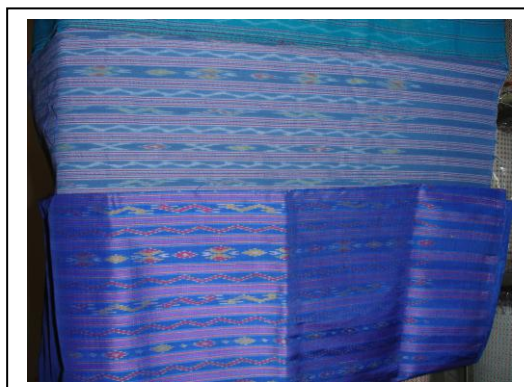
1. ลายง้อกแก๊ก (ลายซิกแซค) ความหมาย แทนจังหวัดมุกดาหารเปรียบเสมือนลายสายน้ำโขง
2. ลายดอกกระบวนน้อย ความหมาย แทนดอกช้างน้ำ (ซึ่งถือว่าเป็นดอกไม้ประจำจังหวัด)

3. ลายนาคน้อย ความหมาย แทน พญานาคอยู่คู่กับสายน้ำโจง

4. ลายตุ้มเล็ก (ตุ้มลายไม้) ความหมาย แทนดวงแก้วเล็ก (ดวงดาวในท้องฟ้า)

5. ลายตุ้มใหญ่ ความหมาย แทน ดวงแก้วใหญ่

ผ้าลายแก้วมุกดา เป็นการนำเอาผ้าโบราณมาคงไว้ บนผืนผ้า ใช้ได้กับผ้าทุกชนิดสัญลักษณ์ของผ้า เป็นผ้ามัดหมี่ มี 5 สี คือ สีเหลืองเข้ม สีน้ำเงิน สีขาว สีบานเย็น ขึ้นลายด้วยไหมครบเข้ม (ไหมหางกระรอก) เป็นผ้าที่ทอด้วยกี่พื้นเมือง ทอด้วย 5 กระสวย ผ้าลายแก้วมุกดา มีทั้งผ้าไหมและผ้าฝ้าย เป็นสุดยอด ผลิตภัณฑ์เด่นของจังหวัด (Provincial Star OTOP) ผ้าลายแก้วมุกดา มีทั้งผ้าไหมและผ้าฝ้าย ผ้าไหมจำหน่ายเมตรละ 450 บาท ขึ้นไป (แล้วแต่ลักษณะการทอ) ผ้าฝ้ายแกมไหม ราคาเมตรละ 300 บาท ขึ้นไป (แล้วแต่ลักษณะการทอ) ผ้าฝ้ายเมตรละ 130 บาท ขึ้นไป ส่วนใหญ่ ผลิตภัณฑ์ ผ้าลายแก้วมุกดา ผลิตในท้องที่อำเภอหนองสูง ซึ่งเป็น ชนเผ่าภูไทย ทอผ้าได้มาตรฐานและสวยงาม

ภาพที่ 4.1 ผ้าลายแก้วมุกดา

เสื่อเย็บมือ การทอผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติของกลุ่มทอผ้าฝ้ายพื้นเมืองบ้านกกไช้หมู่ที่ 2 ตำบลคำชะอี อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร มีการทอผ้ามาตั้งแต่บรรพบุรุษ โดยใช้เวลาว่างจากการทำนา ทอผ้าเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวัน ต่อมาได้นำผ้าทอด้วยมือนำมาตัดเย็บเป็นเครื่องนุ่งห่ม และพัฒนาฝีมือมาจนถึงปัจจุบัน และได้พัฒนารูปแบบในการตัดเย็บ เสื่อเย็บมือ ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยได้นำผ้าทอพื้นเมืองตัดเย็บ เสื่อด้วยมือตลอดทั้งตัว และเป็นเสื่อที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด โดยเฉพาะลายปักบนตัวเสื่อบริเวณรอบคอเสื่อวงแขนชายเสื่อ กระเป่าเสื่อ เป็นลายปักด้วยเส้นด้าย ลวดลายสีสันสวยงาม ประกอบด้วย ลวดลายบนเสื่อเย็บมือ ดังนี้

1. ลายคั่น หรือ ลายตะเข็บเนา (Running Stiteh)
2. ลายเขี้ยวตักแต่น (ปักคัทเวิร์คห่าง) Open Cutwork Stieih) หรือ ปัก
รังคุมห่าง Open Buttonhole Stiteh
3. ลายโซ่ (ปักลูกโซ่) Chain Stiteh.
4. ลายเถาว์ลัย พันด้นไม้ (ปักเดินเส้น “ห่าง”) Outtine Stieih
5. ลายผักกูด เป็นลายที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตของพีชธรรมชาติ
6. ลายดอกพิกุล ใช้ตกแต่งลายดอกบนขอบต่างๆของเสื้อหรือปลาย
แขนและกระเป๋าสีเสื้อ

ภาพที่ 4.2 เสื้อเข็บมือ

ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตา 8 เผ่า (ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ) ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นของกลุ่มอาชีพตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร ซึ่งสมาชิก กลุ่มได้นำผ้าทอพื้นเมือง ย้อมสีธรรมชาติ นำมาออกแบบและตัดเย็บให้เป็นตุ๊กตา 8 ชนเผ่า ซึ่งเป็นชนเผ่าพื้นเมืองของจังหวัดมุกดาหาร ประกอบด้วย เผ่าไทยอีสาน เผ่าผู้ไทย เผ่าข่า (บรู) เผ่าไทยกะโซ่ เผ่าไทยกะเลิง เผ่าไทยแสก เผ่าไทยย้อ และเผ่าไทยกุลา ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตา 8 เผ่า (ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ) เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน และท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ที่จำหน่ายเป็นที่ระลึก ราคาจำหน่ายตัวละ 30 บาท และจำหน่ายเป็นชุดละ 4 ตัว ราคา 100 บาท ประโยชน์ที่นำไปใช้ ใช้เช็ดมือก่อนและหลังรับประทานอาหาร

ภาพที่ 4.3 ผลิตภัณฑ์ผ้าเช็ดมือตุ๊กตา 8 เผ่า

ผลิตภัณฑ์หีนสวยมุกดาหาร ซึ่งกลุ่มหีนสวยจากธรรมชาติ บ้านสองคอน หมู่ที่ 2 ตำบลโป่งขาม เป็นผลิตภัณฑ์ก้อนหีนกรวดจากธรรมชาติ จากแม่น้ำโขง ที่คัดเลือกมาจากบ่อหีนกรวดจากธรรมชาติ และนำหีนที่ได้มาคัดแยกขนาดหีน และนำมาบรรจุถุงและคัดขนาด โดยเฉพาะหีนที่มีสีสวยโดดเด่น สมาชิกกลุ่มก็จะคัดเลือกเพื่อนำไปใช้ช่างผู้ชำนาญ ออกแบบเป็นของที่ระลึก เช่น หัวแหวนจากหีน, สร้อยคอจากหีน, สร้อยข้อมือและพวงกุญแจ เป็นต้น เป็นผลิตภัณฑ์เข้าคัดสรรสุดยอดผลิตภัณฑ์เด่น จังหวัดมุกดาหาร (Provincial Star OTOP)

ภาพที่ 4.4 ผลิตภัณฑ์หีนสวยมุกดาหาร

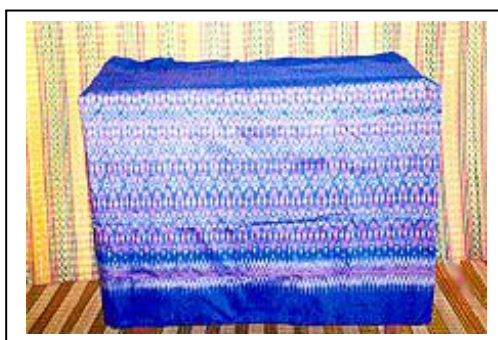
ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม การทอผ้าไหมพื้นเมืองของจังหวัดมุกดาหารยังคงรักษารูปแบบและลวดลาย ตลอดจนกรรมวิธีในการทออันประณีตแบบโบราณ ไว้ให้ปรากฏ อยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นการนำเส้นใยที่ได้จากธรรมชาติ การนำเส้นไหม มาปั่นเป็นเส้น ผ่านกระบวนการผลิตตามลำดับขั้นตอน จนสำเร็จออกมาเป็นผืนผ้าในที่สุด เช่น

ผ้าไหมพื้นเรียบ จากกลุ่มทอผ้าไหม บ้านภู หมู่ที่ 1 ตำบลหนองสูง เป็นผ้าไหมพื้นเรียบทอด้วยมือใช้สีธรรมชาติ เป็นเส้นไหมแท้สีไม่ตกเป็นผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP จังหวัดมุกดาหาร ดังภาพที่ 4.5

ภาพที่ 4.5 ผ้าไหมพื้นเรียบ

ผ้าไหมมัดหมี่ จากกลุ่มทอผ้าไหม บ้านภู หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านเป้า เป็นผ้าไหมทอด้วยมือ ลายมัดหมี่ ลายโบราณ ลายดั้งเดิม ใช้สีเคมี เลียนแบบ สีธรรมชาติ เป็นผ้าไหมมัดหมี่ที่ทอด้วยมือเนื้อผ้าหนาและแน่นสีไม่ตกเป็นผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP ของจังหวัดมุกดาหาร ดังภาพที่ 4.6

ภาพที่ 4.6 ผ้าไหมมัดหมี่

ผ้าไหมหางกระรอก กลุ่มทอผ้าไหมบ้านหนองสูง หมู่ที่ 7 ตำบลหนองสูง เป็นผ้าไหมหางกระรอก ที่ทอด้วยกี่พื้นเมือง ทอด้วยมือเนื้อผ้าแน่นและหนาสีไม่ตก เป็นสื
 ธรรมเนียมชาติ ดังภาพที่ 4.7

ภาพที่ 4.7 ผ้าไหมหางกระรอก

ผลิตภัณฑ์ตะกร้าพลาสติก กลุ่มวิสาหกิจชุมชนसानตะกร้าพลาสติก บ้านม่วงไข่ หมู่ที่ 2 ตำบลนิคมคำสร้อย อำเภอนิคมน้ำอูน จังหวัดมุกดาหาร จุดเด่นของผลิตภัณฑ์ เป็นผลิตภัณฑ์สานตะกร้าพลาสติกมีหลากหลายรูปแบบ สีสวยสดใส ทำจากเส้นพลาสติก ซึ่งเป็น ภูมิปัญญาชาวบ้าน มีลวดลายสวยงามเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยว ส่งไปจำหน่ายทั้งในและ ต่างประเทศ เป็นผลิตภัณฑ์เข้าคัดสรรสุดยอดผลิตภัณฑ์เด่นจังหวัดมุกดาหาร (Provincial Star OTOP) ส่วนใหญ่ผลิตภัณฑ์ตะกร้าพลาสติก ผลิตในพื้นที่อำเภอนิคมน้ำอูน จังหวัดมุกดาหาร ดัง ภาพที่ 4.8

ภาพที่ 4.8 ผลิตภัณฑ์ตะกร้าพลาสติก

การทอผ้าฝ้ายย้อมคราม ของกลุ่มทอผ้าบ้านนาช่าง หมู่ที่ 5 บ้านนาช่าง ตำบลบ้านบาก อำเภอดอนตาล จังหวัดมุกดาหาร มีมาตั้งแต่บรรพบุรุษ โดยใช้เวลาว่างจากการทำนา กลุ่มสตรีก็จะทอผ้าเพื่อใช้สอยในชีวิตประจำวันเป็นเครื่องนุ่งห่มและเครื่องแต่งกายเช่น ฝ้านุ่งห่ม ผ้าขาวม้า ผ้าซิ่น ผ้าสไบ เป็นต้นและใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา การทอผ้าในอดีตแฝง ประเพณีสร้างพลังสามัคคีในท้องถิ่น สมาชิกกลุ่มทอผ้าฝ้ายย้อมครามบ้านนาช่างส่วนใหญ่สมาชิก จะปลูกต้นครามซึ่งเป็นพืชล้มลุกชนิดหนึ่ง นำมาข้อมผ้าเป็นสีธรรมชาติซึ่งต้นครามเป็นวัตถุดิบในการย้อมเมื่อทอเป็นผืนผ้าแล้วนำมาตัดเย็บเป็นเสื้อผ้าสตรี บุรุษ ผ้าคลุมไหล่ ผ้าขาวม้า และผลิตภัณฑ์แปรรูปอื่น ๆ เช่นกระเป๋า ที่รองจาน ที่ใส่จดหมาย เป็นต้น ดังภาพที่ 4.9

ภาพที่ 4.9 ผ้าฝ้ายย้อมคราม

ส่วนที่ 2 การเสนอผลงานการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม การศึกษาเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหารเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ผลการวิเคราะห์ความคิดเห็นจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร ดังแสดงในตารางที่ 4.1 – 4.5

ตารางที่ 4.1 จำนวนประชากรและกลุ่มตัวอย่างของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์

สถานภาพของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
1. ชาย	238	65.6
2. หญิง	128	34.4
รวม	366	100
2. อายุ		
1. 23 – 40 ปี	112	30.6
2. 41 – 50 ปี	143	39.1
3. 51 – 59 ปี	91	24.9
4. 60 ปี ขึ้นไป	20	5.5
รวม	366	100
3. การศึกษา		
1. ระดับประถมศึกษา	41	11.2
2. ระดับมัธยมศึกษา	109	29.8
3. อนุปริญญา หรือเทียบเท่า	47	12.8
4. ปริญญาตรี	128	35.0
5. สูงกว่าปริญญาตรี	41	11
รวม	366	100
4. อาชีพ		
1. ค้าขาย – ธุรกิจ	62	16.9
2. ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	127	34.7
3. เกษตรกร	96	26.2
4. รับจ้างทั่วไป	62	16.7
5. อื่นๆ (ระบุ)	19	5.3
รวม	366	100

จากตารางที่ 4.1 พบว่า สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 65.6) มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี (ร้อยละ 39.1) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 35.0) ประกอบอาชีพเป็นข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 34.7)

ตารางที่ 4.2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นการศึกษาคัดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น (OTOP) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร โดยภาพรวมและจำแนกเป็นรายชื่อ

เอกลักษณ์ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น (OTOP)	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S	การแปลผล
1. ผลิตภัณฑ์ผ้าลายแก้วมุกดา	4.65	0.67	มากที่สุด
2. ผลิตภัณฑ์เสื่อเย็บมือ	4.56	0.74	มากที่สุด
3. ผลิตภัณฑ์ทินสววมุกดาหาร	3.60	0.80	มาก
4. ผลิตภัณฑ์ตะกร้าพลาสติก	3.30	0.85	ปานกลาง
5. ผลิตภัณฑ์ผ้าข้อมคร้าม	3.30	0.85	ปานกลาง
6. ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตา 8 เผ่า (ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ)	4.35	0.81	มาก
7. ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม	3.36	0.88	ปานกลาง
รวม	3.68	0.79	มาก

จากตารางที่ 4.2 พบว่า ความคิดเห็นในการศึกษาเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น (OTOP) ที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.86$) เพื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า ชื่อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุดคือ ชื่อ 1 ผลิตภัณฑ์ผ้าลายแก้วมุกดา อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.65$) และชื่อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ชื่อ 5 ผลิตภัณฑ์ผ้าข้อมคร้าม อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 3.30$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นการศึกษาลักษณะ ด้านแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยภาพรวมและจำแนกเป็นรายข้อ ดังนี้

เอกลักษณ์ด้านแหล่งท่องเที่ยว ของจังหวัดมุกดาหาร	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S	การแปลผล
1. ตลาดอินโดจีนริมฝั่งโขง	3.77	0.87	มาก
2. สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2	4.40	0.67	มาก
3. จุดชมวิวยุทธราชย์โขง	3.58	0.85	มาก
4. หอแก้วมุกดาหาร	4.56	0.71	มากที่สุด
5. อุทยานภูผาเทิบ	4.54	0.74	มากที่สุด
6. แก่งกะเบา	3.47	0.84	ปานกลาง
รวม	4.0	0.78	มาก

จากตารางที่ 4.3 พบว่า ความคิดเห็นในการศึกษาลักษณะด้านแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.0$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่ 4 มีค่าคะแนนเฉลี่ยสูงสุด คือ หอแก้วมุกดาหาร ($\bar{X} = 4.56$) รองลงมา คือ อุทยานภูผาเทิบ อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.54$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 6 แก่งกะเบา ($\bar{X} = 3.47$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความคิดเห็นการศึกษาลักษณะ ด้านวัฒนธรรมของจังหวัดมุกดาหาร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยภาพรวมและจำแนกเป็นรายข้อ ดังนี้

เอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรม ของจังหวัดมุกดาหาร	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S	การแปลผล
1. วัดศรีมงคลใต้	3.06	0.98	ปานกลาง
2. ศาลเจ้าแม่สองนาง	3.27	1.03	ปานกลาง

ตารางที่ 4.4 (ต่อ)

เอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรม ของจังหวัดมุกดาหาร	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S	การแปลผล
3. กลองโบราณหรือกลองมโหระทึก	3.57	0.81	มาก
4. ประเพณีการแข่งเรือประจำปี	3.67	0.90	มาก
5. วัดภูจ้อก้อ	3.22	1.09	ปานกลาง
6. วัดพุทธโรธัมมะชโร (วัดภูคานแต่)	3.25	1.03	ปานกลาง
7. วัดพระมารดาแห่งมาณสักขี (วัดสองคอน)	3.10	0.81	ปานกลาง
8. การแต่งกายชนเผ่า 8 เผ่า คือ เผ่าผู้ไทย เผ่าข่า เผ่ากะเลิง เผ่ากะโซ่ เผ่าไทยอีสาน เผ่าข้อ เผ่าแสก และเผ่าไทยกุลา	4.17	0.83	มาก
9. ดอกไม้ประจำจังหวัด (ดอกช้าน้ำ)	4.00	0.80	มาก
รวม	3.47	0.92	มาก

จากตารางที่ 4.4 พบว่า ความคิดเห็นในการศึกษาเอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมของจังหวัดมุกดาหารเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.47$) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ข้อที่ 8 มีค่าเฉลี่ยสูงสุด การแต่งกายชนเผ่า 8 เผ่า คือ เผ่าผู้ไทย เผ่าข่า เผ่ากะเลิง เผ่ากะโซ่ เผ่าไทยอีสาน เผ่าข้อ เผ่าแสก และเผ่าไทยกุลา อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.17$) รองลงมา คือ ข้อ 9 ดอกไม้ประจำจังหวัด (ดอกช้าน้ำ) อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.00$) และข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 1 วัดศรีมงคลใต้ ($\bar{X} = 3.06$) ตามลำดับ

จากการศึกษาด้านแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร ได้รับการเสนอแนะเป็นรายด้านเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว สรุปเป็นรายด้าน ดังตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 สรุปข้อเสนอแนะเป็นรายด้านเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร

ข้อเสนอรายด้าน	ข้อเสนอแนะสอดคล้อง (คน)	ข้อเสนอแนะ
1. ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชน และท้องถิ่น (OTOP) ที่เป็นเอกลักษณ์ของ จังหวัดมุกดาหาร	89	1. ควรพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดให้สวยงาม เป็นของที่ระลึกได้
	51	2. รูปแบบสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนไม่ โดดเด่น ให้มีการพัฒนารูปแบบ สินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด มุกดาหาร
	42	3. ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตา 8 เผ่า ควรพัฒนาด้าน บรรจุภัณฑ์ให้สวยงามกว่าเดิม
	64	4. ผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น มี รูปแบบคล้ายๆ กันเป็นส่วนใหญ่ เช่น ประเภทผ้า เป็นต้น
	28	5. ควรพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์ให้มี คุณภาพ สามารถเป็นของฝากและ ของที่ระลึกได้
	74	6. ควรให้มีผลิตภัณฑ์ชุมชน ซึ่งเป็นของ จังหวัดมุกดาหารนำวางจำหน่ายแก่ นักท่องเที่ยวมากกว่านี้
	31	7. ควรประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ชุมชน อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอตาม แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญๆ

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ข้อเสนอรายด้าน	ข้อเสนอแนะสอดคล้อง (คน)	ข้อเสนอแนะ
2. ด้านแหล่งท่องเที่ยว ที่เป็นเอกลักษณ์ของ จังหวัดมุกดาหาร	80	1. ควรปรับปรุงภูมิทัศน์แหล่งท่องเที่ยว ให้สวยงามอยู่เสมอเพื่อเป็นจุดขาย
	91	2. พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้โดดเด่น มีสิ่งอำนวยความสะดวกให้ นักท่องเที่ยว เช่น ลานจอดรถ ห้องน้ำสะอาด
	46	3. การรักษาความสะอาดบริเวณแหล่ง ท่องเที่ยวให้สะอาดและปรับปรุง บริเวณให้สวยงาม
	86	4. ควรจัดให้มีรถรับจ้างประจำ เพื่อ รับส่งนักท่องเที่ยวไปยังสถานที่ ท่องเที่ยวต่างๆ เพราะอยู่ห่างไกลกัน
	64	5. อุทยานแห่งชาติภูผาเทิบ ควรจัดให้มี ร้านอาหารสะอาดคอยบริการ นักท่องเที่ยว
	114	6. ควรจัดให้มีห้องประชุมไว้ตามแหล่ง ท่องเที่ยว เช่น ควรมี Home Stay ไว้ บริการนักท่องเที่ยวมาเป็นกลุ่ม เป็น คณะ เช่น อุทยานแห่งชาติภูผาเทิบ
	32	7. จัดให้มีไกด์นำเที่ยวแหล่งท่องเที่ยว ในจังหวัดมุกดาหาร
	49	8. แหล่งท่องเที่ยวควรมีสินค้า OTOP วางจำหน่ายไว้บริการนักท่องเที่ยว
	21	9. ควรมีการประชาสัมพันธ์แห่ง ท่องเที่ยวในจังหวัดมุกดาหาร และ กำหนดให้เป็นจุดนำเที่ยวของจังหวัด

ตารางที่ 4.5 (ต่อ)

ข้อเสนอรายด้าน	ข้อเสนอแนะสอดคล้อง (คน)	ข้อเสนอแนะ
3. ด้านวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร	20	1. ควรมีการเสนอศิลปวัฒนธรรมของชนเผ่าทั้ง 8 ชนเผ่า ไว้เป็นจุดขายแก่นักท่องเที่ยว เช่น บริเวณเขื่อนริมโขงตลาดอินโดจีน
	61	2. จัดให้มีชุดแต่งกายชนเผ่า 8 เผ่า ไว้บริการนักท่องเที่ยวแต่งกายชนเผ่าถ่ายรูปไว้เป็นที่ระลึกในโอกาสมาท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร
	48	3. ควรมีถนนศิลปวัฒนธรรมไว้เพื่อเป็นการอนุรักษ์ชนเผ่าทั้ง 8 ชนเผ่า
	97	4. การแต่งกายชนเผ่าภูไทยอำเภอหนองสูง เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด ซึ่งเป็นจุดขายแก่นักท่องเที่ยว
	74	5. จัดให้มีการแสดงวัฒนธรรมชนเผ่า 8 เผ่า ช่วงวันเสาร์-อาทิตย์ บริเวณริมโขงช่วงตลาดอินโดจีน
	45	6. ควรจัดให้มีการแสดงและจำหน่ายสินค้า OTOP ในบริเวณแหล่งวัฒนธรรม เช่น บริเวณวัดศรีมงคลใต้

ตอนที่ 2 เสนอผลการศึกษการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น

เสนอผลการศึกษการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่มีในปัจจุบัน โดยการสำรวจผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีจำหน่ายในเขตพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร และตรวจสอบจากทะเบียนผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่ขึ้นทะเบียนผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ณ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอทั้ง 7 อำเภอ ประกอบด้วย สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอเมืองมุกดาหาร มี 23 ผลิตภัณฑ์ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอกำชะอี มี 29 ผลิตภัณฑ์ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอนิคมน้ำอสิริ

มี 36 ผลิตภัณฑ์ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอคอนสาร มี 10 ผลิตภัณฑ์ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอคงหลวง มี 27 ผลิตภัณฑ์ สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอหนองสูง มี 31 ผลิตภัณฑ์ และสำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอห้วยน้ำใหญ่ มี 17 ผลิตภัณฑ์ ซึ่งแยกประเภทไว้ 5 ประเภท ดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่ได้รับการคัดสรรสุดยอด หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ระดับ 5 ดาว มี 6 ผลิตภัณฑ์ ประเภทผ้าเครื่องแต่งกาย มี 4 ผลิตภัณฑ์ ประเภทของใช้ของตกแต่ง 1 ผลิตภัณฑ์ และประเภทอาหาร มี 2 ผลิตภัณฑ์

2. ผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่ได้รับการคัดสรรสุดยอด หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ระดับ 4 ดาว มี 44 ผลิตภัณฑ์ ประเภทผ้าเครื่องแต่งกาย จำนวน 33 ผลิตภัณฑ์ ประเภทของใช้ของตกแต่ง มี 4 ผลิตภัณฑ์ และ ประเภทอาหาร มี 7 ผลิตภัณฑ์

3. ผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่ได้รับการคัดสรรสุดยอด หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ระดับ 3 ดาว มี 50 ผลิตภัณฑ์ ประเภทผ้าเครื่องแต่งกาย มี 30 ผลิตภัณฑ์ ประเภทของใช้ของตกแต่ง มี 11 ผลิตภัณฑ์ ประเภทอาหาร มี 8 ผลิตภัณฑ์ และประเภทเครื่องดืม 1 ผลิตภัณฑ์

4. ผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่ได้รับการคัดสรรสุดยอด หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ระดับ 2 ดาว มี 57 ผลิตภัณฑ์ ประเภทผ้าเครื่องแต่งกาย มี 15 ผลิตภัณฑ์ ประเภทของใช้ของตกแต่ง มี 26 ผลิตภัณฑ์ ประเภทอาหาร มี 9 ผลิตภัณฑ์ ประเภทเครื่องดืม มี 4 ผลิตภัณฑ์ ประเภทสมุนไพร มี 3 ผลิตภัณฑ์

5. ผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่ได้รับการคัดสรรสุดยอด หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ระดับ 1 ดาว มี 16 ผลิตภัณฑ์ ประเภทอาหารมี 5 ผลิตภัณฑ์ ประเภทของใช้ของตกแต่ง มี 7 ผลิตภัณฑ์ ประเภทสมุนไพร มี 3 ผลิตภัณฑ์ และประเภทเครื่องดืม มี 1 ผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นในจังหวัดมุกดาหารที่ขึ้นทะเบียนรายชื่อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้รับการคัดสรรสุดยอด หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย รวมทั้งหมด 173 ผลิตภัณฑ์

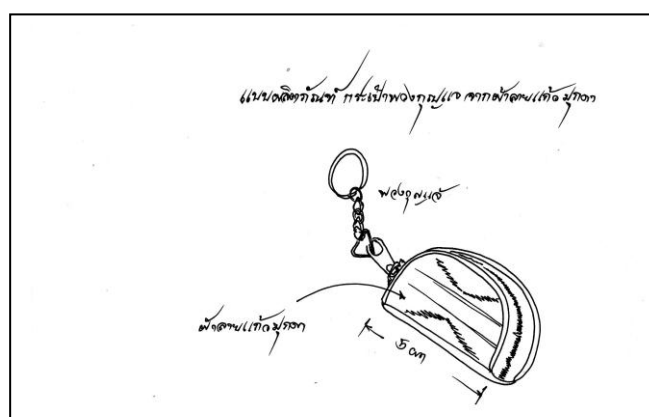
ตอนที่ 3 เสนอผลการนำรูปแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น

เสนอผลการนำรูปแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่นักวิจัยได้ร่วมกับคณะกรรมการและสมาชิกกลุ่มอาชีพออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร มี 3 ชั้น คือ ชั้นที่ 1 ผู้วิจัยได้ร่วมเสวนาแต่ละกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มทอผ้าไหมบ้านภูกลุ่มเสื่อเย็บมือบ้านกกไฮ กลุ่มอาชีพตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ กลุ่มทอผ้าฝ้ายบ้านหนองนกเขียน ชั้นที่ 2 เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานะภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ ภูมิลำเนาของนักท่องเที่ยว และชั้นที่ 3 ข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวต่อการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบสินค้าที่เป็นของที่ระลึก ของฝาก ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร โดยในแต่ละชั้นมีกระบวนการดังนี้

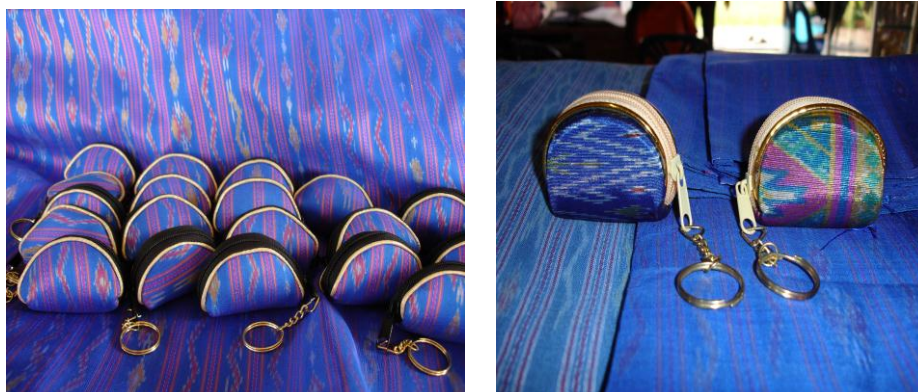
ขั้นที่ 1 ผู้วิจัยได้ร่วมเสวนาแต่ละกลุ่ม คือ กลุ่มทอผ้าไหมบ้านภู หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร มีสมาชิกเข้าร่วม จำนวน 12 คน กลุ่มเสื่อเย็บมือ บ้านกกไฮ หมู่ที่ 2 ตำบลคำชะอี อำเภอกำชะอี จังหวัดมุกดาหาร จำนวน 8 คน กลุ่มอาชีพตุ๊กตาผ้า เชิดมือ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหารจำนวน 12 คน และกลุ่มทอผ้าฝ้าย บ้านหนองนกเขียน หมู่ที่ 4 ตำบลร่มเกล้า อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร จำนวน 15 คน ได้พิจารณาร่วมกันกับผู้วิจัยเพื่อหาข้อสรุปการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่จะผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร เพื่อนำไปทดลองจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว ที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร สรุปได้ 3 แบบ ดังนี้

สินค้าแบบที่ 1 ผลิตภัณฑ์จากผ้าลายแก้วมุกดา กระเป๋าพวงกุญแจจาก ผ้าลายแก้วมุกดา เป็นของที่ระลึก ผู้ผลิต กลุ่มทอผ้าลายขิด หมู่ที่ 1 บ้านกกแดง ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร ใช้ผ้าไหมลายแก้วมุกดา นำมาตัดเย็บเป็นกระเป๋าพวงกุญแจ จำหน่ายในราคา อันละ 25 บาท

ภาพที่ 4.10 การออกแบบผลิตภัณฑ์กระเป๋าพวงกุญแจจากผ้าลายแก้วมุกดา

จุดเด่น ของผ้าลายแก้วมุกดา เป็นผ้าไหม ผ้าฝ้าย เนื้อแน่น สีสดสวยงาม สีสันตกเป็นผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นผ้าเอกลักษณ์ของจังหวัด ได้รับการคัดเลือกให้เป็นสุดยอดผลิตภัณฑ์เด่นของจังหวัดมุกดาหาร (Provincial star OTOP) ปี 2549 ผ้าลายแก้วมุกดา มีทั้งผ้าไหมและผ้าฝ้าย เป็นการนำเอาผ้าลายโบราณมาคงไว้บนพื้นผ้า ลักษณะของผ้าเป็นผ้ามัดหมี่ มี 5 สี คือสีเหลืองเข้ม สีนํ้าเงิน สีขาว สีบานเย็นและสีเขียวอ่อน ผู้ผลิตกลุ่มทอผ้าไหมบ้านภู หมู่ที่ 1 และ หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

ภาพที่ 4.11 ผลิตภัณฑ์จากผ้าลายแก้วมุกดา กระเป๋าพวงกุญแจจากผ้าลายแก้วมุกดา

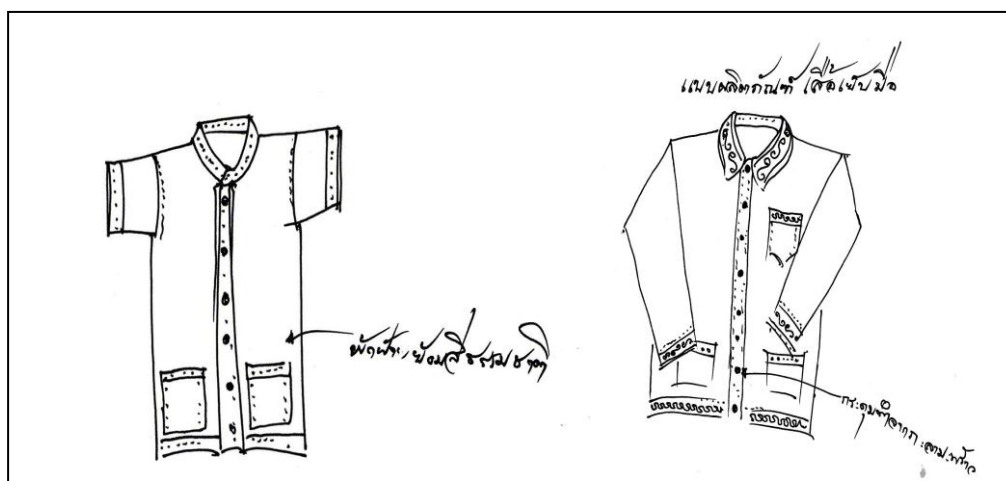
การบรรจุภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าลายแก้วมุกดา (Pecking) ใช้ถุงกระดาษแข็ง โดยใช้เอกลักษณ์ของจังหวัด มาเป็นองค์ประกอบ Logo ข้างถุงกระดาษประกอบด้วยรูปภาพ หอแก้วมุกดา สะพานมิตรภาพไทย – ลาว แห่งที่ 2 อุทยานผาเทิบ และดอกช้างน้ำดอกไม้ประจำจังหวัด ซึ่งองค์ประกอบทั้งหลาย เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร

ภาพที่ 4.12 บรรจุภัณฑ์ของที่ระลึกจากผ้าลายแก้วมุกดา

สินค้าแบบที่ 2 ผลิตภัณฑ์เสื้อเย็บมือ เป็นการนำเอาผ้าฝ้ายพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติ นำมาตัดเย็บ เสื้อด้วยมือ ตลอดทั้งตัว ซึ่งเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่น สมัยโบราณชนเผ่าผู้ไทยได้นำผ้ามาตัดเย็บมือและปักลวดลายบนตัวเสื้อ เช่น ลายบริเวณรอบคอเสื้อ รอบวงแขน ชายเสื้อด้วยลายปักด้วย ลวดลาย สีสันสวยงาม (ออกแบบใหม่คือลายบนขอบชายเสื้อและกระดุมต้องทำจากกะลามะพร้าวและเสื้อต้องเป็นผ้าฝ้ายย้อมคราม) ผู้ผลิต กลุ่มเสื้อเย็บมือบ้านกไฮ หมู่ที่ 2 ตำบลคำชะอี อำเภอคำชะอี จังหวัดมุกดาหาร

จุดเด่นของเสื้อเย็บมือ เป็นผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ ตัดเย็บด้วยมือตลอดทั้งตัว เป็นผลิตภัณฑ์ภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นผลิตภัณฑ์ที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร เป็นที่ต้องการของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ราคาจำหน่าย เสื้อแขนยาว ตัวละ 360 บาท และเสื้อแขนสั้น ตัวละ 310 บาท ใสได้ทั้งสุภาพบุรุษและสุภาพสตรี เป็นสุดยอดผลิตภัณฑ์เด่นของจังหวัดมุกดาหาร ปี 2549 (Provincial star OTOP)

ภาพที่ 4.13 การออกแบบผลิตภัณฑ์เสื้อเย็บมือแขนสั้น และแขนยาว

การออกแบบผ้า ที่เป็นผ้าเอกลักษณ์ของจังหวัด เช่น ผ้าลายแก้วมุกดา นำมาออกแบบตัดเย็บเสื้อผ้า ชุดผ้าไหม และชุดผ้าฝ้าย ทั้งสุภาพบุรุษและสุภาพสตรี เป็นของฝากที่มีคุณค่าสำหรับผู้รับและเป็นที่ยอมรับของฝากผู้มาเยี่ยมจังหวัดมุกดาหาร ราคาจำหน่าย ผ้าไหม เมตรละ 450 บาท ผ้าฝ้ายแกมไหม เมตรละ 300 บาท ผ้าฝ้าย เมตรละ 130 บาท

ภาพที่ 4.14 ผลิตภัณฑ์เสื้อเย็บมือ

สินค้าแบบที่ 3 ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ 8 เผ่า เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน และท้องถิ่น ซึ่งเป็นการนำผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติ นำมาตัดเย็บด้วยมือ มาประกอบเป็นตุ๊กตา ชนเผ่าพื้นเมือง จังหวัดมุกดาหาร ประกอบด้วย เผ่าไทยอีสาน เผ่าผู้ไทย เผ่าข่า เผ่ากะโซ่ เผ่ากะเลิง เผ่าไทยแสก เผ่าไทยย้อ และเผ่าไทยกุลา ผู้ผลิตกลุ่มอาชีพตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ หมู่ที่ 3 บ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร เป็นผลิตภัณฑ์ชุมชน ที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด

ภาพที่ 4.16 ผู้ผลิตกลุ่มอาชีพตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ หมู่ที่ 3 บ้านเป่า ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

จุดเด่น ของผลิตภัณฑ์ที่ผลิตขึ้นด้วยภูมิปัญญาชาวบ้าน นำเอกลักษณ์
ชนเผ่า 8 ชนเผ่า ซึ่งเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด ราคาจำหน่าย ตัวละ 35 บาท
และราคาจำหน่ายส่งให้พ่อค้าคนกลาง 3 ตัว ในราคา 100 บาท ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ 8 เผ่า

ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ ชนเผ่าไทยอีสาน เป็นชาวไทย กลุ่มใหญ่
จังหวัดมุกดาหาร ชาวไทยอีสาน ได้อพยพลงมาตามลำน้ำโขง ตั้งแต่ พ.ศ. 2231 (สมัยสมเด็จพระ
นารายณ์มหาราช การแต่งกายชนเผ่าไทยอีสาน เช่นเดียวกับจังหวัดอื่นๆ ในภาคอีสาน หลากๆ
จังหวัดส่วนใหญ่ อาศัยในพื้นที่อำเภอเมืองมุกดาหาร และอำเภอห้วยใหญ่ บางหมู่บ้าน

ภาพที่ 4.17 ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ ชนเผ่าไทยอีสาน

ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ ชนเผ่าผู้ไทย ได้อพยพข้ามโขงมาตั้ง
บ้านเรือนอยู่ในเขตเมือง กาฬสินธุ์ สกลนคร นครพนม และมุกดาหาร ได้อพยพมาอยู่เมืองหนองสูง
มีวิถีชีวิต เป็นเอกลักษณ์เด่นของชาวผู้ไทย คือ ภาษาพูด และการแต่งกาย และผู้หญิง มี
ความสามารถในด้านการทอผ้า ส่วนผู้ชายมีความสามารถด้านการจักสาน ส่วนใหญ่ อาศัยในพื้นที่
อำเภอหนองสูง และอำเภอกำชะอี บางหมู่บ้าน จังหวัดมุกดาหาร

ภาพที่ 4.18 ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ ชนเผ่าผู้ไทย

ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ ชนเผ่าข่า ชาวข่าเรียก ตัวเองว่า “ บรู” ซึ่งแปลว่าภูเขา ผู้ชายแต่งกายด้วยการนุ่งผ้าเดี๋ยวมียาวยาวปะบ่า และนิยมใช้ผ้าแดงผูกคล้องคอหรือโพกศีรษะเป็นเอกลักษณ์ ส่วนผู้หญิงนิยมแต่งกายด้วยการนุ่งผ้าซิ่นยาวสีดำคาดแดง ส่วนใหญ่อาศัยในพื้นที่ ตำบลร่มเกล้า อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร

ภาพที่ 4.19 ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ ชนเผ่าข่า

ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ ชนเผ่ากะโซ่ ถิ่นฐานดั้งเดิมของชาวกะโซ่ อยู่ที่เมืองมหาชัย แขวงคำม่วน และแขวงสุวรรณเขตของประเทศลาว วัฒนธรรมของชาวกะโซ่ ที่ยังรักษาไว้เป็นเอกลักษณ์ ประจำเผ่า คือ พิธีกรรมโซ่ถั่งบั้ง หรือสลา ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอดงหลวง จังหวัดมุกดาหาร

ภาพที่ 4.20 ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ ชนเผ่ากะโซ่

ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ ชนเผ่าไทยกะเลิง ถิ่นกำเนิดของชาว
กะเลิง อยู่ในแขวงคำม่วน และแขวงสุหวันนะเขตของประเทศลาว อพยพข้ามโขงมาอยู่ทางฝั่งขวา
แม่น้ำโขงสมัยรัชการที่ 3 ผู้ชายชนกะเลิง ชอบสักรูปนกแก้วที่แก้มและปล่อยผมยาวปะบ่า ส่วน
ผู้หญิงเกล้ามวยผม ปัจจุบันผู้ชายกะเลิงชอบสักขาลายตั้งแต่ข้อเท้า ขึ้น ไปถึงบั้นเอว ชาวกะเลิงส่วน
ใหญ่ อาศัยอยู่ในพื้นที่ อำเภอคอนตาล

ภาพที่ 4.21 ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ ชนเผ่าไทยกะเลิง

ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ ชนเผ่าไทยแสก ถิ่นกำเนิดในแขวงคำ
ม่วนของดินแดนลาว อยู่ห่างจากชายแดนเวียดนาม ประมาณ 20 กิโลเมตร ผู้หญิงแสกนิยมแต่งกาย
ที่แปลกกว่าชาวอีสานทั่วไป คือการนุ่งผ้าซิ่นสองชั้นและปล่อยให้ผ้าซิ่นเลบบอกมาเป็นเอกลักษณ์
ปัจจุบันชนเผ่าไทยแสกส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่อำเภอห้วยน้ำใหญ่ จังหวัดมุกดาหาร

ภาพที่ 4.22 ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ ชนเผ่าไทยแสก

ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ ชนเผ่าไทยย้อ เป็นชาวไทยในภาคอีสาน ภาษาและสำเนียงพูดเป็นเอกลักษณ์ของเผ่าไทยย้อ ถิ่นฐานเดิมของชาวไทยย้อมีผู้ค้นพบว่าเดิมชาวย้อ อยู่ในแคว้นสิบสองปันนาหรือยาวนานมาก่อนและอพยพข้ามโขงมาอาศัยอยู่จังหวัดมุกดาหาร ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ในพื้นที่ตำบลงเขิน อำเภอเมือง จังหวัดมุกดาหาร และพื้นที่อำเภอนิคมน้ำอ้อย บางหม่นบ้าน

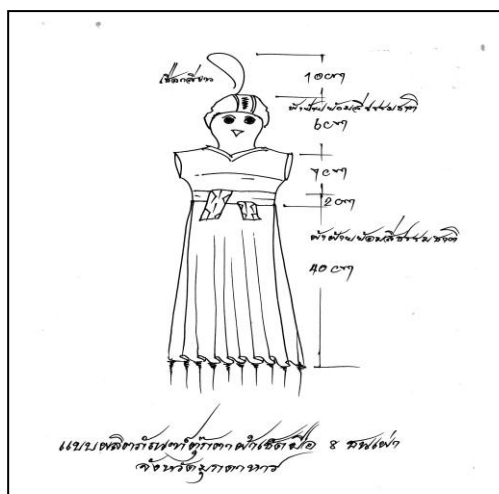
ภาพที่ 4.23 ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ ชนเผ่าไทยย้อ

ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ ชนเผ่าไทยกุลา ชาวไทยกุลาได้อพยพมาตั้งรกรากอยู่ที่เมืองหนองสูง ผู้ชายชาวกุลามีรูปร่างสูงใหญ่ ตีขึ้นนำไปจำหน่ายให้นักท่องเที่ยวตามแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร เช่น ตลาดสินค้าอินโดจีน ที่บุษ กลุ่มอาชีพสินค้า (OTOP) ชั้นใต้ดิน ริมฝั่งโขง ศูนย์รวมผลิตภัณฑ์สินค้า OTOP จังหวัด และแหล่งท่องเที่ยวอื่นๆ ในจังหวัดมุกดาหาร

ภาพที่ 4.24 ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ ชนเผ่าไทยกุลา

ภาพที่ 4.25 การออกแบบผลิตภัณฑ์ผ้าเจ็ดมือตุ๊กตา 8 เฝ้า

ภาพที่ 4.26 การผลิตตุ๊กตา 8 เฝ้า

ขั้นที่ 2 เสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามเพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ภูมิภาคของนักท่องเที่ยว และผลการวิเคราะห์ความเหมาะสมเพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบสินค้าที่เป็นของที่ระลึกและของฝากที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร ดังตารางที่ 4.6 – 4.7

สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้สื่อความหมายในการวิจัย

$\bar{X}$ แทน ค่าเฉลี่ย

$\sum R$ แทน ค่าผลรวมของคะแนนในกลุ่ม

n แทน จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
 S แทน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ตารางที่ 4.6 ข้อมูลผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตาม เพศ อายุ การศึกษา อาชีพ ภูมิลำเนา ของ
 นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
1. เพศ		
1. ชาย	171	46.1
2. หญิง	200	53.9
รวม	371	100
2. อายุ		
1. 23 – 40 ปี	48	12.9
2. 41 – 50 ปี	133	35.8
3. 51 – 59 ปี	155	41.8
4. 60 ปี ขึ้นไป	35	9.4
รวม	371	100
3. การศึกษา		
1. ระดับประถมศึกษา	9	2.4
2. ระดับมัธยมศึกษา	84	22.6
3. อนุปริญญา	87	23.5
4. ปริญญาตรี	150	40.4
5. สูงกว่าปริญญาตรี	41	11.1
รวม	371	100

ตารางที่ 4.6 (ต่อ)

สถานภาพ	จำนวน	ร้อยละ
4. อาชีพ		
1. ค้าขาย	50	13.5
2. ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ	136	36.7
3. พนักงานเอกชน	115	31.0
4. เกษตรกร	59	15.9
5. รับจ้างทั่วไป	11	3.0
รวม	371	100
5. ภูมิลำเนาของนักท่องเที่ยว		
1. ภาคเหนือ	58	15.6
2. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	67	18.1
3. ภาคกลาง	91	24.5
4. ภาคใต้	86	23.2
5. ภาคตะวันออก	69	18.6
รวม	371	100

จากตารางที่ 4.6 พบว่า นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง (ร้อยละ 53.9) มีอายุระหว่าง 51-59 ปี (ร้อยละ 41.8) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 40.4) ประกอบอาชีพรับราชการ/ เป็นพนักงานรัฐวิสาหกิจ (ร้อยละ 36.7) และภูมิลำเนาของนักท่องเที่ยวภาคกลาง (ร้อยละ 24.5)

ตารางที่ 4.7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานความเหมาะสมของรูปแบบสินค้าที่เป็นของที่ระลึกและของฝากที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร แบบสินค้า แบบที่ 1 ชื่อผลิตภัณฑ์กระเป๋าพวงกุญแจจากผ้าลายแก้วมุกดา ราคาอันละ 25 บาท โดยภาพรวมและจำแนกเป็นรายชื่อ

ผลิตภัณฑ์กระเป๋าพวงกุญแจ จากผ้าลายแก้วมุกดา	ระดับความเหมาะสม		
	$\bar{X}$	S	แปลผล
1. รูปแบบแปลกน่าสนใจ	4.08	0.41	มาก
2. รูปแบบเน้นความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น	4.01	0.39	มาก
3. ฝีมือประณีตสวยงาม	3.73	0.63	มาก
4. การบรรจุภัณฑ์งามน่าสนใจ	3.42	0.53	ปานกลาง
5. ราคาที่ตั้งไว้มีความเหมาะสม	4.46	0.59	มาก
6. ของที่ระลึกสะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น	3.89	0.67	มาก
7. ผลิตจากวัสดุ/อุปกรณ์ที่หาง่ายมีความทนทาน ในท้องถิ่น	3.70	0.75	มาก
8. ถ้าวางจำหน่ายท่านคิดว่าโอกาสนักท่องเที่ยว จะซื้อมีมากเพียงใด	4.59	0.50	มากที่สุด
รวม	3.98	0.57	มาก

จากตารางที่ 4.7 พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบสินค้าที่เป็นของที่ระลึกและของฝากที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร แบบสินค้าแบบที่ 1 ผลิตภัณฑ์กระเป๋าพวงกุญแจจากผ้าลายแก้วมุกดา โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.98$) เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ข้อ 8 ผลิตภัณฑ์สินค้าถ้าวางจำหน่ายท่านคิดว่าโอกาสนักท่องเที่ยวจะซื้อมากเพียงใด อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.59$) รองลงมา คือ ข้อ 5 ผลิตภัณฑ์สินค้านี้ราคาที่ตั้งไว้มีความเหมาะสม อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.46$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 4 การบรรจุภัณฑ์สวยงามน่าสนใจ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.42$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.8 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานการศึกษาเพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบสินค้าที่เป็นของที่ระลึกและของฝากที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร แบบสินค้าแบบที่ 2 ชื่อ ผลิตภัณฑ์เสื้อเย็บมือ ราคาเสื้อแขนยาวตัวละ 360 บาท ราคาเสื้อแขนสั้น ราคาตัวละ 310 บาท โดยภาพรวมและจำแนกเป็นรายชื่อ

ผลิตภัณฑ์เสื้อเย็บมือ	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S	แปลผล
1. รูปแบบแปลกน่าสนใจ	4.68	0.71	มากที่สุด
2. รูปแบบเน้นความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น	4.81	0.49	มากที่สุด
3. ฝีมือประณีตสวยงาม	4.58	0.69	มากที่สุด
4. การบรรจุภัณฑ์น่าสนใจ	3.61	0.58	มาก
5. ราคาที่ตั้งไว้มีความเหมาะสม	4.56	0.53	มากที่สุด
6. ของที่ระลึกสะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.06	0.68	มาก
7. ผลิตภัณฑ์จากวัสดุ/อุปกรณ์ที่หาง่ายมีความทนทานในท้องถิ่น	3.87	0.76	มาก
8. ถ้าวางจำหน่ายท่านคิดว่าโอกาสนักท่องเที่ยวจะซื้อดีมากเพียงใด	4.65	0.49	มากที่สุด
รวม	4.35	0.61	มาก

จากตารางที่ 4.8 พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบสินค้าที่เป็นของที่ระลึกและของฝากที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร แบบสินค้าแบบที่ 2 ผลิตภัณฑ์เสื้อเย็บมือ โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.35$) เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ข้อ 2 รูปแบบมีความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.81$) รองลงมาคือ ข้อ 1 รูปแบบแปลกน่าสนใจ อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.68$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ ข้อ 4 การบรรจุภัณฑ์สวยงามน่าสนใจ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.61$) ตามลำดับ

ตารางที่ 4.9 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน การศึกษาเพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบสินค้าที่เป็นของที่ระลึกและของฝากที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร แบบสินค้าแบบที่ 3 ชื่อ ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตา 8 เฝ่า (ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ) ราคาตัวละ 35 บาท โดยภาพรวมและจำแนกเป็นรายชื่อ ดังนี้

ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตา 8 เฝ่า (ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ)	ระดับความคิดเห็น		
	$\bar{X}$	S	การแปลผล
1. รูปแบบแปลกน่าสนใจ	4.89	0.32	มากที่สุด
2. รูปแบบเน้นความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น	4.89	0.31	มากที่สุด
3. ฝีมือประณีตสวยงาม	4.58	0.58	มากที่สุด
4. การบรรจุภัณฑ์งามน่าสนใจ	3.54	0.57	มาก
5. ราคาที่ตั้งไว้มีความเหมาะสม	4.63	0.49	มากที่สุด
6. ของที่ระลึกสะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น	4.18	0.69	มาก
7. ผลิตจากวัสดุ/อุปกรณ์ที่หาง่ายมีความทนทาน ในท้องถิ่น	3.98	0.76	มาก
8. ถ้าวางจำหน่ายท่านคิดว่าโอกาสนักท่องเที่ยว จะซื้อมีมากเพียงใด	4.61	0.50	มากที่สุด
รวม	4.41	0.53	มาก

จากตารางที่ 4.9 พบว่า ความเหมาะสมของรูปแบบสินค้าที่เป็นของที่ระลึกและของฝากที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร แบบสินค้าแบบที่ 3 ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตา 8 เฝ่า (ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ) โดยภาพรวมอยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 4.41$) เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ข้อที่ 1 รูปแบบแปลกน่าสนใจ อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.89$) รองลงมา คือ ข้อ 2 รูปแบบมีความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น อยู่ในระดับ มากที่สุด ($\bar{X} = 4.89$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ข้อ 4 บรรจุภัณฑ์สวยงามน่าสนใจ อยู่ในระดับ มาก ($\bar{X} = 3.54$) ตามลำดับ

ขั้นที่ 3 ข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวต่อการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบสินค้าที่เป็นของที่ระลึกและของฝากที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร ดังแสดงในตารางที่ 4.10

ตารางที่ 4.10 สรุปข้อเสนอแนะของนักท่องเที่ยวต่อการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบสินค้าที่เป็นของที่ระลึกและของฝากที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหารตามลำดับ โดยแบ่งเป็น 3 รูปแบบ

แบบสินค้า	ข้อเสนอแนะ สอดคล้อง(คน)	ข้อเสนอแนะ
1. แบบสินค้าแบบที่ 1 ชื่อ ผลิตภัณฑ์กระเป๋าพวงกุญแจ จากผ้าลายแก้วมุกดา ราคาอัน ละ 25 บาท	108	1. ควรวางจำหน่ายสินค้าไว้ให้หลายๆ จุด
	68	2. ควรพัฒนาฝีมือของกลุ่มผู้ผลิตให้ ประณีตละเอียดมากกว่านี้
	64	3. ผลิตภัณฑ์ที่เป็นของที่ระลึกจากผ้าลาย แก้วมุกดา ควรมีหลากหลายรูปแบบ นอกจากกระเป๋าจากพวงกุญแจ
	57	4. ควรให้มีการพัฒนาการบรรจุภัณฑ์ให้ สวยงามและมีตัวหนังสือ “มุกดาหาร” ไว้บนผลิตภัณฑ์
	42	5. ควรมีหลากหลายรูปแบบผลิตเป็นของที่ ระลึก
	30	6. กระเป๋าพวงกุญแจที่เป็นผ้าไหมลายแก้ว มุกดาสวยงาม สีสด กว่าผ้าฝ้าย
	21	7. ควรมีตัวหนังสือเขียนว่า ที่ระลึกจาก มุกดาหาร หรือ Mukdahan
	12	8. ราคาเหมาะสมไม่แพง เหมาะสมซื้อ เป็นของฝาก

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

แบบสินค้า	ข้อเสนอแนะ สอดคล้อง(คน)	ข้อเสนอแนะ
2. แบบสินค้าแบบที่ 2 ชื่อ	108	1. ราคาจำหน่ายมีความเหมาะสม
ผลิตภัณฑ์เสื้อเย็บมือ ราคาเสื้อ	94	2. ควรระบุ SIZE ให้เป็นสากล S, M, L, XL ให้มีมาตรฐาน
แขนยาว 360 บาท ราคาเสื้อ	87	3. เสื้อเย็บมือเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด มุกดาหาร เพราะเย็บด้วยมือตลอดทั้งตัว เสื้อ ควรเป็นผ้าฝ้ายแท้ๆ
แขนสั้น 310 บาท	68	4. ควรใช้ผ้าฝ้ายย้อมสีธรรมชาติเป็นหลัก ไม่ควรใช้สีเคมีย้อมผ้าฝ้าย
	64	5. ถ้าเป็นผ้าฝ้ายย้อมคราม จะเป็น เอกลักษณ์เฉพาะท้องถิ่น
	51	6. ควรมีการบรรจุภัณฑ์ที่สวยงามมาก กว่านี้
	49	7. เพิ่มเติมลวดลายบนกระเป๋าและคอเสื้อ ใช้ด้ายสีสดใส จะดูสวยงาม
	42	8. กระดุมเสื้อควรเป็นกระดุมทำจาก กะลามะพร้าว เพราะเป็นเอกลักษณ์เด่น เป็นจุดขายได้
	41	9. ควรปักตัวหนังสือคำว่า “มุกดาหาร” ไว้ บนอกด้านขวามือ จะเป็นเอกลักษณ์ของ จังหวัดมุกดาหาร
	34	10. เสื้อเย็บมือวางจำหน่ายไม่หลากหลาย มีจำหน่ายจำกัด
	23	11. ควรพัฒนาฝีมือการเย็บให้ประณีตขึ้น กว่าเดิม

ตารางที่ 4.10 (ต่อ)

แบบสินค้า	ข้อเสนอแนะ สอดคล้อง(คน)	ข้อเสนอแนะ
3. แบบสินค้าแบบที่ 3 ชื่อ ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตา 8 เผล่า (ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ)	84	1. เป็นสินค้าของฝากราคาไม่แพง และ นำไปใช้ประโยชน์ได้
	74	2. ราคามีความเหมาะสม ไม่แพง นักท่องเที่ยวซื้อเป็นของฝากได้
	61	3. ควรพัฒนาบรรจุภัณฑ์เป็นชุดๆ เป็นชุด ชนเผ่าทั้ง 8 ชนเผ่า
	51	4. เป็นสินค้าที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัด มุกดาหาร บ่งบอกถึงชนเผ่าที่มีใน จังหวัดมุกดาหาร
	48	5. เป็นสินค้า OTOP ที่มีรูปแบบแปลก น่าสนใจของผู้พบเห็น
	37	6. ควรพัฒนาฝีมือของผู้ผลิตให้ประณีต สวยงาม
	30	7. เป็นผลิตภัณฑ์ที่มีรูปแบบแปลกเป็น เอกลักษณ์ของจังหวัด
	21	9. ควรมีชื่อชนเผ่าบรรยายไว้ในบรรจุ ภัณฑ์ด้วย
	18	10. ควรเป็นผ้าฝ้ายธรรมชาตินำมาตัด เย็บเป็นชนเผ่า 8 เผ่า

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร เพื่อศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนในปัจจุบัน และเพื่อผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยนำเอาเอกลักษณ์ของจังหวัดมาเป็นรูปแบบเพื่อจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยว

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย หัวหน้าส่วนราชการ หัวหน้าหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ หน่วยงานภาคเอกชน จำนวน 73 คน ประชาชนในจังหวัดมุกดาหาร จากบัญชีประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในปี 2550 จำนวน 238,754 คน และนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร ปี 2550 จำนวน 290,271 คน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ หัวหน้าส่วนราชการ หัวหน้าหน่วยงานรัฐวิสาหกิจ หน่วยงานภาคเอกชน จำนวน 59 คน ประชาชนในจังหวัดมุกดาหาร 384 คน และนักท่องเที่ยว 384 คน รวมทั้งหมด 827 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสัมภาษณ์ และแบบสอบถาม ลักษณะมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ที่ผู้วิจัยสร้างครอบคลุมการศึกษาเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร 3 ด้าน ได้แก่ เอกลักษณ์ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นจังหวัดมุกดาหาร เอกลักษณ์ด้านแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร เอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมของจังหวัดมุกดาหาร การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบสินค้าที่เป็นของที่ระลึก และของฝากที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร ได้ส่งแบบสอบถามและการสัมภาษณ์ด้วยตนเอง ได้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์กลับคืน จำนวน 737 ชุด คิดเป็นร้อยละ 95.96

สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ โดยใช้วิธีการวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ค่าร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูปและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

สรุปผลการวิจัย

1. จากการศึกษาความคิดเห็นจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร เพื่อการท่องเที่ยวที่มีความเหมาะสมที่จะเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร ทั้ง 3 ด้าน ดังนี้

1.1 เอกลักษณ์ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร พบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผลิตภัณฑ์

ผ้าลายแก้วมุกดา มีความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$) ส่วนข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ ผลิตภัณฑ์ผ้าข้อมคราม อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.30$)

1.2 เอกลักษณะด้านแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร พบว่า โดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ หอแก้วมุกดาหาร มีความคิดเห็นมากที่สุด ($\bar{X} = 4.56$) ส่วนข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ แหล่งท่องเที่ยวแก่งกะเบา อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.47$)

1.3 เอกลักษณะด้านวัฒนธรรมของจังหวัดมุกดาหาร พบว่าโดยภาพรวมมีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การแต่งกายชนเผ่า 8 เผ่า คือ เผ่าผู้ไทย เผ่าข่า เผ่ากะเลิง เผ่ากะโซ่ เผ่าไทยอีสาน เผ่าย้อ เผ่าแสก และเผ่าไทยกุลา มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.17$) ส่วนข้อที่มีค่าคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด คือ วัดศรีมงคลใต้ อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.06$)

2. จากการศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่มีในปัจจุบัน โดยการศึกษาวิจัยผลิตภัณฑ์ชุมชนที่มีจำหน่ายอยู่ในปัจจุบันในเขตพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร ที่ขึ้นทะเบียนบัญชีผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่ได้รับการคัดสรร สุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย พบว่าทั้งหมดมี 173 ผลิตภัณฑ์ ซึ่งแยกไว้ 5 ประเภท คือ ผลิตภัณฑ์ชุมชนระดับ 5 ดาว มี 6 ผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ชุมชนระดับ 4 ดาว จำนวน 44 ผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ชุมชนระดับ 3 ดาว จำนวน 50 ผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ชุมชนระดับ 2 ดาว จำนวน 57 ผลิตภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์ชุมชน ระดับ 1 ดาว จำนวน 16 ผลิตภัณฑ์

3. จากการศึกษาการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ที่ผู้วิจัยได้ร่วมกับสมาชิกกลุ่มอาชีพได้พิจารณา ร่วมกันในการออกแบบผลิตภัณฑ์ ที่จะผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ชุมชนที่เป็นของที่ระลึกและของฝากที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร เพื่อนำไปทดลองจำหน่ายแก่นักท่องเที่ยวได้ 3 รูปแบบ ดังนี้

3.1 แบบสินค้าแบบที่ 1 ชื่อ ผลิตภัณฑ์กระเป๋าพวงกุญแจจากผ้าลายแก้วมุกดา ราคา อันละ 25 บาท ผลิตเป็นของที่ระลึกและของฝากที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร

3.2 แบบสินค้าแบบที่ 2 ชื่อ ผลิตภัณฑ์เสื่อเย็บมือ ผลิตจากผ้าฝ้ายข้อมสีธรรมชาติ เสื่อแขนยาว ราคาตัวละ 360 บาท และเสื่อแขนสั้น ราคาตัวละ 310 บาท ผลิตเป็นของฝากที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร

3.3 แบบสินค้าแบบที่ 3 ชื่อ ผลิตภัณฑ์ผ้าเช็ดมือตุ๊กตา 8 เผ่า ราคาตัวละ 35 บาท ผลิตเป็นของที่ระลึกและของฝากที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร

4. จากการศึกษาเพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบสินค้าที่เป็นของที่ระลึกและของฝากที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร 3 รูปแบบ ดังนี้

4.1 แบบสินค้าแบบที่ 1 ชื่อ ผลิตภัณฑ์กระเป๋าพวงกุญแจจากผ้าลายแก้วมุกดา ราคา อันละ 25 บาท พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ผลิตภัณฑ์สินค้าถ้าวางจำหน่าย ท่านคิดว่าโอกาสนักท่องเที่ยวจะซื้อมีมากเพียงใด ($\bar{X} = 4.59$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การบรรจุภัณฑ์สวยงามน่าสนใจ อยู่ในระดับ ปานกลาง ($\bar{X} = 3.42$)

4.2 แบบสินค้าแบบที่ 2 ชื่อ ผลิตภัณฑ์เสื้อเย็บมือ ราคาเสื้อแขนยาว ตัวละ 360 บาท เสื้อเย็บมือแขนสั้น ราคาตัวละ 310 บาท พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ รูปแบบมีความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น ($\bar{X} = 4.81$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ การบรรจุภัณฑ์สวยงามน่าสนใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.61$)

4.3 แบบสินค้าแบบที่ 3 ชื่อ ผลิตภัณฑ์ผ้าเช็ดมือตุ๊กตา 8 ผ่า ราคาตัวละ 35 บาท พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ข้อที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ รูปแบบแปลกน่าสนใจ ($\bar{X} = 4.89$) ส่วนข้อที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดคือ การบรรจุภัณฑ์สวยงามน่าสนใจ อยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.54$)

อภิปรายผล

1. การศึกษาความพึงพอใจเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหารเพื่อการท่องเที่ยว พบว่า เอกลักษณ์ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร มีความคิดเห็นมากที่สุดคือ ผลิตภัณฑ์ผ้าลายแก้วมุกดา ซึ่งเป็นผ้าเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร เป็นผ้าที่มีเอกลักษณ์แสดงถึงประวัติความเป็นมาของจังหวัดมุกดาหารอยู่บนลวดลายพื้นผ้า ลายแก้วมุกดา ซึ่งจะประกอบด้วยลายที่เป็นสัญลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหารคือ ลายง้อกแง็ก (ลายซิกแซก) ความหมายแทนจังหวัดมุกดาหาร เปรียบเสมือนลายสายน้ำโขง ลายดอกกระบวนน้อย ความหมาย แทนดอกซ่างน้ำว (ซึ่งถือว่าเป็นดอกไม้ประจำจังหวัดมุกดาหาร) ลายนาคน้อย ความหมาย แทนพญานาคอยู่คู่กับสายน้ำโขง ลายตุ้มเล็ก (ตุ้มลายไม้) ความหมาย แทนดวงแก้วเล็ก (ดวงดาวในท้องฟ้า) ลายตุ้มใหญ่ ความหมาย แทนดวงแก้วใหญ่ เป็นการนำเอาผ้าลายโบราณมาคงไว้บนผืนผ้า ใช้ได้กับผ้าทุกชนิดสี ลักษณะของผ้าเป็นผ้ามัดหมี่ เป็นผ้าไหมหรือผ้าฝ้าย มี 5 สี คือ สีเหลืองเข้ม สีน้ำเงิน สีขาว สีเหลืองอ่อน และสีบานเย็น เป็นผ้าที่ทอด้วยกี่พื้นเมือง สอดคล้องกับคำสั่งจังหวัดมุกดาหาร ที่แต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาคัดเลือกผ้าเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร พิจารณาให้ผ้าลายแก้วมุกดา เป็นผ้าเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร (สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดมุกดาหาร : 2549)

2. การศึกษาการพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นที่มีในปัจจุบัน โดยการสำรวจผลิตภัณฑ์ที่มีจำหน่ายในเขตพื้นที่จังหวัดมุกดาหาร และตรวจสอบจากทะเบียนผลิตภัณฑ์ชุมชนที่

ขึ้นทะเบียนไว้มีทั้งหมด 173 ผลิตภัณฑ์ ซึ่งแยกได้ 5 ประเภท คือ ผลิตภัณฑ์ชุมชนระดับ 5 ดาว มี 6 ผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ชุมชนระดับ 4 ดาว จำนวน 44 ผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ชุมชนระดับ 3 ดาว จำนวน 50 ผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์ชุมชนระดับ 2 ดาว จำนวน 57 ผลิตภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์ชุมชนระดับ 1 ดาว จำนวน 16 ผลิตภัณฑ์ และแยกเป็นรายอำเภอ ดังนี้ อำเภอเมืองมุกดาหารมีทั้งหมด 23 ผลิตภัณฑ์ อำเภอคำชะอีมีทั้งหมด 29 ผลิตภัณฑ์ อำเภอนิคมน้ำสร้อย มีทั้งหมด 36 ผลิตภัณฑ์ อำเภอดอนตาลมีทั้งหมด 10 ผลิตภัณฑ์ อำเภอดงหลวงมีทั้งหมด 27 ผลิตภัณฑ์ อำเภอหนองสูงมีทั้งหมด 31 ผลิตภัณฑ์ และอำเภอหว้านใหญ่มีทั้งหมด 17 ผลิตภัณฑ์ สอดคล้องกับ คณะอนุกรรมการคัดสรรสุดยอด หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทยจังหวัดมุกดาหาร รับขึ้นทะเบียน รายชื่อผลิตภัณฑ์ชุมชนที่ได้รับการคัดสรรสุดยอด หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ไทย ปี 2549 จังหวัดมุกดาหาร รวมทั้งหมด 173 ผลิตภัณฑ์ (สำนักพัฒนาชุมชนจังหวัดมุกดาหาร : 2549)

3. การศึกษาการออกแบบผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น ที่ผู้วิจัยได้ร่วมกับสมาชิกกลุ่มอาชีพได้พิจารณาร่วมกันในการออกแบบผลิตภัณฑ์ที่จะผลิตเป็นของที่ระลึกและของฝากที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร ได้ 3 รูปแบบคือ แบบสินค้าแบบที่ 1 ชื่อ ผลิตภัณฑ์กระเป๋าพวงกุญแจจากผ้าลายแก้วมุกดา ราคาอันละ 25 บาท ผลิตเป็นของที่ระลึกและของฝากโดยนำเอาผ้าลายแก้วมุกดาที่เป็นผ้าไหมเอกลักษณ์ของจังหวัดมาตัดเย็บเป็นกระเป๋าพวงกุญแจ โดยกลุ่มอาชีพทอผ้าลายจิด หมู่ที่ 1 บ้านกกแดง ตำบลกกแดง อำเภอนิคมน้ำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร แบบสินค้าแบบที่ 2 ชื่อ ผลิตภัณฑ์เสื่อเย็บมือ ราคาเสื่อแขนยาวตัวละ 360 บาท แขนสั้นตัวละ 310 บาท ผลิตเป็นของที่ระลึกและของฝาก ซึ่งนำผ้าฝ้ายพื้นเมืองนำมาตัดเย็บเสื่อด้วยมือตลอดทั้งตัว เป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นสะท้อนถึงลักษณะชนเผ่าผู้ไทยที่นิยมสวมใส่ เสื่อเย็บมือเป็นเอกลักษณ์โดยกลุ่มเสื่อเย็บมือบ้านหนองสูง เลขที่ 33/1 หมู่ที่ 3 ตำบลหนองสูงเหนือ อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร แบบสินค้าแบบที่ 3 ชื่อ ผลิตภัณฑ์ผ้าเช็ดมือตุ๊กตา 8 เฝ่า ราคาตัวละ 35 บาท ผลิตเป็นของที่ระลึกและของฝาก นำผ้าทอพื้นเมืองย้อมสีธรรมชาติมาออกแบบและตัดเย็บเป็นตุ๊กตา 8 เฝ่า ซึ่งเป็นชนเผ่าพื้นเมืองของจังหวัดมุกดาหาร ประกอบด้วย เฝ่าภูไทย เฝ่าข่า เฝ่ากะเลิง เฝ่ากะโซ่ เฝ่าไทยอีสาน เฝ่าย้อ เฝ่าแสก และเฝ่าไทยกุลา ผลิตโดยกลุ่มอาชีพตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ หมู่ที่ 3 ตำบลบ้านเป่า อำเภอหนองสูง จังหวัดมุกดาหาร

4. การศึกษาเพื่อประเมินความเหมาะสมของรูปแบบสินค้าที่เป็นของที่ระลึกและของฝากที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร โดยนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวจังหวัดมุกดาหาร พบว่าแบบสินค้าแบบที่ 1 ชื่อ ผลิตภัณฑ์กระเป๋าพวงกุญแจจากผ้าลายแก้วมุกดา ราคาอันละ 25 บาท การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบสินค้าที่เป็นของที่ระลึกและของฝากของนักท่องเที่ยว พบว่าผลิตภัณฑ์กระเป๋าพวงกุญแจจากผ้าลายแก้วมุกดา สามารถผลิตสินค้าวางจำหน่ายมีโอกาส

มากที่สุด ที่นักท่องเที่ยวจะซื้อเป็นของที่ระลึกและของฝากที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหารได้ ส่วนการบรรจุภัณฑ์สวยงามน่าสนใจนั้น ให้มีการพัฒนารูปแบบการบรรจุภัณฑ์ของสินค้าให้สวยงามเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว แบบสินค้าแบบที่ 2 ชื่อ ผลิตภัณฑ์เสื้อเย็บมือ ราคาเสื้อแขนยาวตัวละ 360 บาท แขนสั้นตัวละ 310 บาท การประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ พบว่า ผลิตภัณฑ์เสื้อเย็บมือมีรูปแบบมีความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนการบรรจุภัณฑ์สวยงามน่าสนใจนั้น ให้มีการพัฒนารูปแบบการบรรจุภัณฑ์สินค้าให้สวยงามเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยว แบบสินค้าแบบที่ 3 ชื่อ ผลิตภัณฑ์ผ้าเช็ดมือตุ๊กตา 8 เฝ่า ราคาตัวละ 35 บาท การประเมินความเหมาะสม พบว่าผลิตภัณฑ์ผ้าเช็ดมือตุ๊กตา 8 เฝ่า มีรูปแบบแปลกน่าสนใจอยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนการบรรจุภัณฑ์สวยงามน่าสนใจนั้น ให้มีการพัฒนารูปแบบการบรรจุภัณฑ์ของสินค้าให้สวยงามเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวต่อไป

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์ของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด อำเภอก และภาคีการพัฒนาที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง ควรมีโครงการสนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพ คณะกรรมการบริหารกลุ่มอาชีพและสมาชิกกลุ่มในการพัฒนาการบรรจุภัณฑ์ของสินค้า (Package) ให้มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอเป็นไปตามความต้องการของตลาด
2. จัดสถานที่จำหน่ายสินค้าผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่นบริเวณเขื่อนริมโขงชั้นใต้ดินให้เหมาะสม สถานที่จำหน่ายสินค้า OTOP ในปัจจุบันเป็นมุมอับ นักท่องเที่ยวเดินผ่านจำนวนมาก
3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนการโฆษณาประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น OTOP ทางวิทยุ โทรทัศน์ แผ่นพับอย่างต่อเนื่อง และสื่อทาง Internet

ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการประเมินผลการดำเนินงาน โครงการ หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ อย่างสม่ำเสมอ เพื่อป้องกันการล้าหลังของผลิตภัณฑ์ชุมชนแต่ละชนิด เพื่อจะให้เจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายจะได้นำมาพัฒนาปรับปรุงในครั้งต่อไป
2. ควรมีการศึกษาถึง ข้อดี ข้อเสีย และผลกระทบต่อผู้ประกอบการหรือไม่ ถ้ามีจะเป็นด้านใดบ้าง เพื่อจะได้ให้เจ้าหน้าที่หรือผู้เกี่ยวข้องนำมาพัฒนาปรับปรุงแก้ไขในครั้งต่อไป

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิรราชธานี

**แบบบันทึกการสัมภาษณ์หัวหน้าส่วนราชการ ภาคเอกชน ผู้นำชุมชน/กลุ่มองค์กร
การศึกษาเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร (ชุดที่ 1)**

*****

ผู้สัมภาษณ์.....

ผู้ให้การสัมภาษณ์.....ตำแหน่ง.....

วัน,เดือน,ปี.....

หัวข้อการสัมภาษณ์	ข้อมูลจากการสัมภาษณ์	หมายเหตุ
เอกลักษณ์ของจังหวัด มุกดาหารด้านผลิตภัณฑ์ ชุมชนและท้องถิ่น	....	....
1. ผลิตภัณฑ์ผ้าลายแก้วมุกดา	....	....
2. ผลิตภัณฑ์เสื่อเข้บมือ	....	....
3. ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตา 8 เฝ้า (ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ)	....	....
4. ผลิตภัณฑ์หินสวย มุกดาหาร	....	....
5. ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม	....	....
6. ผลิตภัณฑ์ตะกร้าพลาสติก	....	....
7. ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายข้อมคราม	....	....

นายชำนาญ อุค่านักศึกษา นักศึกษาปริญญาโท
สาขายุทธศาสตร์การพัฒนามหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

แบบสอบถาม

การศึกษาเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว (ชุดที่ 2)

.....

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย(/) ในช่อง ( ) หน้าข้อความที่ตรงกับความเป็นจริง

- 1.1 เพศ   ( ) ชาย   ( ) หญิง
- 1.2 อายุ   ( ) 23 – 40 ปี   ( ) 41 - 50 ปี
                          ( ) 51 - 59 ปี   ( ) 60 ปี ขึ้นไป
- 1.3 ระดับการศึกษา
- ( ) ระดับประถมศึกษา   ( ) ระดับมัธยมศึกษา/เทียบเท่า
- ( ) อนุปริญญาหรือเทียบเท่า   ( ) ปริญญาตรี
- ( ) สูงกว่าปริญญาตรี
- 1.4 อาชีพ   ( ) ค้าขาย-ธุรกิจ   ( ) ข้าราชการ/รัฐวิสาหกิจ
- ( ) เกษตรกร   ( ) รับจ้างทั่วไป
- ( ) อื่นๆ(ระบุ).....

ส่วนที่ 2 ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของ
จังหวัดมุกดาหาร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องคะแนนตามความเป็นจริง ซึ่งตรงกับความคิดเห็น
ของท่านที่มีต่อความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์ที่จะเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร
ในระดับใด

ข้อ	ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อ ความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์ ที่จะเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง (5)	เห็นด้วย (4)	ไม่แน่ใจ (3)	ไม่เห็น ด้วย (2)	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง (1)
	1. เอกลักษณ์ด้านผลิตภัณฑ์ชุมชน และท้องถิ่น (OTOP) จังหวัดมุกดาหาร					
1.	ผลิตภัณฑ์ผ้าลายแก้วมุกดา					
2.	ผลิตภัณฑ์เสื้อเย็บมือ					
3.	ผลิตภัณฑ์หินสวยมุกดาหาร					
4.	ผลิตภัณฑ์ตะกร้าพลาสติก					
5.	ผลิตภัณฑ์ผ้าฝ้ายข้อมกรรม					
6.	ผลิตภัณฑ์ตุ๊กตา 8 เผ่า (ตุ๊กตาผ้าเช็ดมือ)					
7.	ผลิตภัณฑ์ผ้าไหม					
	2. เอกลักษณ์ด้านแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดมุกดาหาร					
8.	ตลาดอินโดจีนริมฝั่งโขง					
9.	สะพานมิตรภาพไทย-ลาว แห่งที่ 2					
10.	จุดชมวิวยายโขง					
11.	หอคอยแก้วมุกดาหาร					
12.	อุทยานภูผาเทิบ					
13.	แก่งกะเบา					
	3. เอกลักษณ์ด้านวัฒนธรรมของจังหวัดมุกดาหาร					
14.	วัดศรีมงคลใต้					
15.	ศาลเจ้าแม่สองนาง					
16.	กลองโบราณ หรือ กลองมโหระทึก					
17.	ประเพณีการแข่งขันเรือประจำปี					

ข้อ	ความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อ ความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์ ที่จะเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร	ระดับความคิดเห็น				
		เห็นด้วย อย่างยิ่ง (5)	เห็นด้วย (4)	ไม่แน่ใจ (3)	ไม่เห็น ด้วย (2)	ไม่เห็นด้วย อย่างยิ่ง (1)
18.	วัดภูจ้อก้อ					
19.	วัดพุทธโรธัมมะระโร (วัดภูค่านแต่)					
20.	วัดพระมารดาแห่งมรณสักขี (วัดสองคอน)					
21.	การแต่งกายชนเผ่า 8 เผ่า คือ เผ่าผู้ไทย เผ่าข่า เผ่ากะเลิง เผ่ากะโซ่ เผ่าไทยอีสาน เผ่าข้อ เผ่าแสก เผ่าไทยกุลา					
22.	ดอกไม้ประจำจังหวัด (ดอกช้างน้ำ)					

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ
ในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

ส่วนที่ 2 ข้อมูลแสดงความคิดเห็นของผู้ตอบแบบสอบถามที่มีต่อจุดเด่นที่เป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหาร เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย (✓) ลงในช่องคะแนนตามความเป็นจริง ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของท่านที่มีต่อความเหมาะสมของผลิตภัณฑ์ที่จะเป็นเอกลักษณ์ของจังหวัดมุกดาหารในระดับใด

แบบสินค้าแบบที่ 1 ชื่อผลิตภัณฑ์กระเป๋าวงกุญแจจากผ้าลายแก้วมุกดา ราคาอันละ 25 บาท

ข้อที่	ประเด็นที่ประเมิน	การประเมิน				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1.	รูปแบบแปลกน่าสนใจ					
2.	รูปแบบเน้นความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น					
3.	ฝีมือประณีตสวยงาม					
4.	บรรจุภัณฑ์สวยงามน่าสนใจ					
5.	ราคาที่ตั้งไว้มีความเหมาะสม					
6.	ผลิตจากวัสดุ/อุปกรณ์ที่หาง่ายในท้องถิ่น					
7.	ของที่ระลึกสะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น					
8.	ถ้าวงจำหน่ายท่านคิดว่าโอกาสนักท่องเที่ยวจะซื้อดีมากเพียงใด					

แบบสินค้าแบบที่ 2 ชื่อผลิตภัณฑ์เสื้อเย็บมือ เสื้อแขนยาว ราคาตัวละ 360 บาท เสื้อแขนสั้นราคา
ตัวละ 310 บาท

ข้อที่	ประเด็นที่ประเมิน	การประเมิน				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1.	รูปแบบแปลกน่าสนใจ					
2.	รูปแบบเน้นความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น					
3.	ฝีมือประณีตสวยงาม					
4.	บรรจุภัณฑ์สวยงามน่าสนใจ					
5.	ราคาที่ตั้งไว้มีความเหมาะสม					
6.	ผลิตจากวัสดุ/อุปกรณ์ที่หาง่ายในท้องถิ่น					
7.	ของที่ระลึกสะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น					
8.	ถ้าวงจำหน่ายท่านคิดว่าโอกาส นักท่องเที่ยวจะซื้อดีมากเพียงใด					

แบบสินค้าแบบที่ 3 ชื่อผลิตภัณฑ์ ผ้าเช็ดมือตุ๊กตา 8 เฝ้า ราคาตัวละ 35 บาท

ข้อที่	ประเด็นที่ประเมิน	การประเมิน				
		มากที่สุด 5	มาก 4	ปานกลาง 3	น้อย 2	น้อยที่สุด 1
1.	รูปแบบแปลกน่าสนใจ					
2.	รูปแบบเน้นความเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น					
3.	ฝีมือประณีตสวยงาม					
4.	บรรจุภัณฑ์สวยงามน่าสนใจ					
5.	ราคาที่ตั้งไว้มีความเหมาะสม					
6.	ผลิตจากวัสดุ/อุปกรณ์ที่หาง่ายในท้องถิ่น					
7.	ของที่ระลึกสะท้อนถึงภูมิปัญญาท้องถิ่น					
8.	ถ้าวงจำหน่ายท่านคิดว่าโอกาส นักท่องเที่ยวจะซื้อมีมากเพียงใด					

ส่วนที่ 3

ข้อเสนอแนะ.....

.....

.....

.....

.....

ขอขอบคุณทุกท่านที่ให้ความร่วมมือ
ในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

ภาคผนวก ข
รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิ

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อารี หลวงนา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ระดับ 8 คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี
2. รองศาสตราจารย์อรรถพร พรประเสริฐ รองศาสตราจารย์ระดับ 9 คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
- 3.
- 4.
- 5.

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ภาคผนวก ค
หนังสือราชการที่เกี่ยวข้อง

มหาวิทยาลัยราชภัฏวชิราวุธวิทยาลัย

บรรณานุกรม

- กมล โสพัฒน. ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ของสมาชิกกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร ในจังหวัดอุบลราชธานี. วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี, 2548.
- การพัฒนาชุมชน, กรม กระทรวงมหาดไทย. คู่มือ การคัดสรรสุดยอดหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์. กรุงเทพฯ : เอ ที เอ็น โปรดักชั่น จำกัด, 2546.
- การพัฒนาชุมชน, กรม กระทรวงมหาดไทย. คู่มือ การพัฒนาคุณภาพผลิตภัณฑ์, กรุงเทพฯ : เอที เอ็น โปรดักชั่น จำกัด, 2547.
- การพัฒนาชุมชน, กรม กระทรวงมหาดไทย. คู่มือ ความเป็นมาโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์. กรุงเทพฯ : เอ ที เอ็น โปรดักชั่น จำกัด, 2546.
- การพัฒนาชุมชน, กรม กระทรวงมหาดไทย. คู่มือ แนวคิดและหลักการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์. กรุงเทพฯ : เอที เอ็น โปรดักชั่น จำกัด, 2546.
- จังหวัดมุกดาหาร, สำนักงาน. มุกดาหารประตูสู่อินโดจีน. มุกดาหาร : สำนักงานจังหวัดมุกดาหาร, 2549.
- ชฎารัตน์ ชุมรัตน์. บทบาทการดำเนินกิจกรรมเชิงธุรกิจของกลุ่มของสมาชิกแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2546.
- ณัฐนันท์ หอมวิเศษ. การพัฒนาแนวทางการดำเนินงานโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ในเขตจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2547.
- นายกรัฐมนตรีน, สำนัก. ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการอำนวยการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์แห่งชาติ(กอ.นตผ.)พ.ศ.2546. กรุงเทพฯ : สำนัก นายกรัฐมนตรี, 2546.
- บุศรินทร์ คะโยธา. การจัดการธุรกิจขาไ้หม่อนของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกรในจังหวัดขอนแก่น. รายงานศึกษาอิสระปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2545.
- ปิยะพร สุนทรนิพัทธ์. ผลการเข้าร่วมโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ของกลุ่มผู้ผลิตผ้าไหมในจังหวัดขอนแก่น. วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น, 2546.
- พัฒนาชุมชนจังหวัดมุกดาหาร, สำนักงาน. ทะเบียนบัญชีรายชื่อผลิตภัณฑ์ชุมชนและ ท้องถิ่นจังหวัดมุกดาหาร. มุกดาหาร: สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดมุกดาหาร, 2549.

- พันธุ์ทิพย์ งามสูตร. การปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วม. สถาบันพัฒนาสาธาณสุขอาเซียน
มหาวิทยาลัยมหิดล (สาธายา), 2540.
- ภูเบศ จำปาวงศ์. ศักยภาพของชุมชน ด้านผลิตภัณฑ์โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ อำเภอ
เมือง จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัย
บูรพา, 2547.
- มาลินี หงสะมัด. การดำเนินงานหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ตามความคิดเห็นของคณะกรรมการ
บริหารกลุ่มอาชีพ และสมาชิกกลุ่มอาชีพในจังหวัดราชบุรี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2549.
- รัตติยา คงสมปี. การประเมินผลการดำเนินงานตามโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ : ศึกษา
กรณีอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ปริญญารัฐประศาสนศาสตร
มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา, 2548.
- วรวิณี พิหนูสูตร. การประเมินโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ในจังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์
ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี,
- วินัส ทรานัน. สำหรับ งานไผ่ฟ้านเมืองจังหวัดมุกดาหาร. กรุงเทพฯ : ป.สัมพันธพาณิชย์,
2545.
- สุภัทรา สุภากรณ์. กิจกรรมกลุ่มการผลิตและการตลาดผลิตภัณฑ์หัตถกรรมใน โครงการหนึ่ง
ตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ : กรณีศึกษากลุ่มสตรีสหกรณ์การเกษตรในจังหวัดอ่างทอง.
วิทยานิพนธ์ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยแม่โจ้, 2547.
- Chaillia, Optatus Nkhana. Puplic policy and the developments in the small and medium-sized
enterprises sector in Tanzania during the “Ujamma” ideology, 1967-1985 (Abstract).
(Ph.D. Political Science, Public Administration). New York : State University of
New York at Albany, 2003. (cited 2005 July 24).
- Kirchner, Joseph. **To live by the land : Productivity on the Nicaraguan agricultural
cooperative (Abstract)**. (Ph.D. Economics, Agricultural). Nicaragua : New school
University, 1993. (cited 2005 July 24). Available from : Dissertation Abstracts
International/DAI-A 63/12.
- Layton, Merrilyn Fay. **The role of the housewife in marketing system change in Transitional
societies : The study of housewives in central Java (Indonesia) (Abstract)**.
(Ph.D. Administration, Marketing). Australia : University of New South Wales,

2001. (cited 2005 July 24). Available from : Dissertation Abstracts International/DAI-A 64/02.

Norwood, Karen Kay. **Propensity of West Virginia craftspeople to use electronic media for marketing their products (Abstract)**. (Ed.D. Education, Technology). West Virginia : West Virginia University, 2003. (cited 2005 July 24). Available from : Dissertation Abstracts International/DAI-A 63/13.

Puaha, Hubertus. **Coalition development in the agricultural marketing system (Abstract)**. (Ph.D. Economics, Agricultural). Oklahoma : Oklahoma state University, 2002. (cited 2005 July 24). Available from : Dissertation Abstracts International/DAI-A 63/10.

มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	นายชำนาญ อุคำ
วันเดือนปีเกิด	วันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2496
สถานที่เกิด	อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	52 หมู่ที่ 1 ตำบลนิคมคำสร้อย อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร (49130)
ตำแหน่งหน้าที่การงานในปัจจุบัน	เจ้าหน้าที่บริหารงานพัฒนาชุมชน 7 (พัฒนาการอำเภอ) นิคมคำสร้อย
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สำนักงานพัฒนาชุมชนอำเภอนิคมน้ำอ้อย อำเภอนิคมน้ำอ้อย จังหวัดมุกดาหาร
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2514	มัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนมุกดาหาร อำเภอเมืองมุกดาหาร จังหวัดมุกดาหาร
พ.ศ. 2517	ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) จากวิทยาลัยเทคโนโลยีและ อาชีวศึกษา วิทยาเขต เกษตรกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
พ.ศ. 2519	ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) จากวิทยาลัยเทคโนโลยี และอาชีวศึกษา วิทยาเขต เกษตรกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์
พ.ศ. 2528	ส่งเสริมการเกษตรและสหกรณ์บัณฑิต จมหาวิทยาลัยสุโขทัย ธรรมมาธิราช สาขาส่งเสริมการเกษตร ปากเกล็ด จังหวัดนนทบุรี
พ.ศ. 2551	ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์การพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี จังหวัดอุบลราชธานี